

Osanottajat

Arkkipiispa Jukka Paarma	Turku
Piispa Olavi Rimpiläinen	Oulu
Domprost Lars Schmidt	Borgå
Piispa Eero Huovinen	Helsinki
Piispa Voitto Huotari	Mikkeli
Piispa Jorma Laulaja	Lapua
Piispa Wille Riekkinen	Kuopio
Piispa Juha Pihkala	Tampere
Piispa Ilkka Kantola	Turku

Kenttäpiispa Hannu Niskanen

Aessori Matti Taatila	Turku
Aessori Pekka Särkiö	Tampere
Aessori Viljo Juntunen	Oulu
Aessori Seppo Häkkinen	Mikkeli
Assessor Lars Junell	Borgå
Aessori Hannu Komulainen	Kuopio
Aessori Jukka Keskitalo	Lapua
Aessori Helena Haataja	Helsinki

Kirkkoneuvos Heikki Mäkeläinen

Piispainkokouksen sihteeri Hannu Juntunen

Arkkipiispan sihteeri Heikki Jääskeläinen

VALMISTUSVALIOKUNTA

Valmistusvaliokunta kokoontui Helsingissä 25.5.,
Kuopiossa 15.8. ja Helsingissä 29.8.2000.

Jäsenet

Piispa Wille Riekkinen, puheenjohtaja

Aessori Seppo Häkkinen

Assessor Lars Junell

Aessori Jukka Keskitalo

Teol. toht., dos. Hannu Juntunen, sihteeri

1 §

Piispainkokouksen istunnon avaus

Piispainkokouksen istunto Vaasassa, seurakuntayhtymän seurakuntatalossa, alkoi tiistaina 12.9.2000 klo 9.00.

Istunnon aluksi toimitettiin *arkkipiispa Jukka Paarman* johdolla aamurukous (laudes). Tämän jälkeen *piispa Jorma Laulaja* piti seuraavan puheen:

MAASEUTU - RIKKAUS VAI RESERVAATTI?

Herra arkkipiispa, kunnioitetut piispainkokouksen jäsenet. Ärade ärkebiskop och ledamöter för biskopsmötet.

Viikonvaihteiden ja lomien autojonoista voisi päätellä, että useimmat suomalaiset ovat maalta. Hakeudumme juurille ja kesäasunnoille. Ylistämme luontoamme ja neljää vuodenaikaamme. Markkinoimme Lappiamme, järviämme ja elintilaamme. Mutta kuka pitää huolen maaseudusta, mikä on sen arvo? Maaseudun arvostamisen rinnalla yhteiskunnassamme ilmenee myös maaseutua koskevaa tietämättömyyttä. Maamme kulkemasta tiestä tiedostetaan usein vain loppupää; jää havaitsematta, että Suomi on noussut vaurauteensa paljolti maahan ja metsään perustuvan työn ja tuotannon varassa. Maaseutu on pelastanut suomalaisen yhteiskunnan moneen kertaan: asuttajana, työvoiman luovuttajana, kasvukeskuksiin siirtyneiden nuorten kasvattajana, ruoan tuottajana ja sota-ajan kotirintamana.

Tulevaisuudessa Suomi tarvitsee maaseutuaan paitsi ruoan ja puun tuottamiseen esimerkiksi uusiutuvien luonnonvarojen, pohjavesien, tilan kokemisen sekä luonnonvaraisen ja kulttuurimaiseman tähden. Suomalaista elämänmuotoa ovat myös yhteys luontoon sekä luonnon ja Luojan antimien varassa eläminen.

Maaseudun elämää ovat viime vuosina synkistänyt epävarma tulevaisuus sekä työpaikkojen ja aktiiviväestön väheneminen. Autioitumista on saatettu pitää luonnollisena muutoksena; vaihtoehtottomana kehityksenä sitä, että maaseutukuntien kautta kulkeva laaja aluepoliittinen raha on vähentynyt vuosikymmenessä 40 mrd markalla. Samaan aikaan maaseutu on menettänyt myös arviolta 80 mrd markkaa säästöpankkien kaatumisessa, kiinteistöjen arvon laskussa ja pankkijärjestelmän siirrossa. Maaseudun asukas on kokenut julkisen vallan usein vastustajana, ottajana, kaupallisuuden lisääjänä ja vahvojen elämään keskittyvänä. Vasta nyt kun toimivien maatilojen lukumäärä on laskenut kymmenessä vuodessa 129 000 tilasta noin 80 000 tilaan ja kun vuosittainen poistuma on noin 4000-5000 tilaa, myös muusta yhteiskunnasta on alkanut kuulua maaseutua ymmärtävää puhetta.

Maaseudulta on kyllä aina lähdetty: Amerikkaan, Ruotsiin, etelään ja kasvukeskuksiin. Meneillään oleva väestökato on kohtalokasta sen takia, että nyt lähtevät viimeiset nuoret ja työikäiset. Monien kuntien ja kylien rakenteet ovat niin ohuet, että lähtijöiden mukana kaupat suljetaan, koulut ja postitoimipaikat lopetetaan, pankit ovat jo menneet. Entisistä elinvoimaisista kylistä uhkaa muodostua muutamien vanhusten ja yksinäisten miesten reservaatteja.

Maaseutua tutkitaan ja tulkitaan paljolti kaupunkien näkökulmasta. Yhteiskuntatieteet eivät tunnista maaseudun olemassaoloa. Valtakunnalliset mediat eivät juurikaan tiedosta meneillään olevaa maaseudun murroksen luonnetta. Yhteiskuntaamme kuvailevat tunnusluvut esitetään tätä nykyä markkinaliberalismin intressien mukaisesti. Niissä ei nähdä maaseudun arvoa. Kovien markkinoiden arvot tyhjentävät maaseutua ja aiheuttavat sinne sosiaalisia ja henkisiä vaurioita. Lisää syntyy kasvukeskusten kaduille, kouluihin ja koteihin. Yhteiskunnallinen vauhtisokeus ei ole tuottanut vain uusia pankkeja, vaan myös ruokapankkeja.

Landsbygden undersökes och tolkas mycket från städernas synvinkel. Samhällsvetenskaperna känner vanligen inte ens igen landsbygdens tillvaro och riksdmedian är knappast medveten om den pågående brytningen på landet. De signum som beskriver vårt samhälle framvisas numera enligt marknadsliberalismens intressen. De hårda marknadsströmmarna tömmer landsbygden och förorsakar där sociala och andliga skador. Nya uppkommer på växtcentras gator, i skolor och hem. Fartblindheten i samhället har producerat både fusionerade banker och matbanker.

Kultaisen säännön etiikka, jossa tulee katsoa Suomen kokonaisuutta ja heikomman asiaa, on alkanut muistuttaa amerikkalaisperäistä irvikuvaansa: "The one who has gold makes the rules" - se jolla on kultaa, sanelee säännöt. Suomessa tarvitaan maaseudun uusi yhteiskunnallinen ja kansantaloudellinen arvio. Kuinka paljon olemme valmiit maksamaan maaseudun kulttuurimaisemasta ja kotimaisen elintarviketuotannon säilymisestä? Mikä hinta on luonnon monimuotoisuudella, hoidetuilla metsillä, puhtailta vesillä, saastumattomalla maaperällä ja vaikkapa kriisiajan elintarvike-

huollolla? Taloudellisetkin suhdanteet voivat muuttua. Aasian kansojen, erityisesti Kiinan, ostovoiman vahvistuessa nousevat myös maataloustuotteiden tarve ja hinnat. Suomalaista maaseutua ja maataloutta ei pitäisi tästäkään syystä päästää rappiolle. Hukattua maataloudellista osaamista ei kyetä noin vain palauttamaan.

“Salailtuani ensin asioitani tunnustin lopulta perheelleni, että konkurssi on tulossa. Koti menee. Oletin saavani itkua ja hammasten kiristystä, mutta vaimo tulikin vastaan. Kyllä me tästä selvämme, maallistahan tämä on, hän sanoi. Luulin, että perhe on pahin, mutta se onkin paras.” Tämä tilitys kuuluu niihin maaseudun kertomuksiin, joissa henkisen paineen, masentumisen ja suistumisen jälkeen monet ovat nousseet uuteen elämänotteeseen, kaikki eivät ole nousseet. Mitkä ovat maaseudun mahdollisuudet?

Kasvukeskusten kehittämisen lisäksi tarvitaan kokonaisvaltaista maaseutupolitiikkaa. Maaseudun ihmisten on nykyistä enemmän tunnettava olevansa oman elämänsä osakkaita. Julkisen vallan, maaseudun asukkaiden sekä tutkimuksen, koulutuksen ja neuvonnan tulee toimia yhteistyössä ja tukea jo alkanutta kehitystä. Viimeksi MMT Asko Peltola on väitöskirjassaan (2000) osoittanut, että yhä useammat maatilataloudet ovat kehittymässä monialayrityksiksi. Hakemalla työtä alkutuotannon ulkopuolelta viljelijäperhe kykenee vastaamaan paremmin jatkuvaan rakennemuutokseen sekä hakemaan vakautta maatalouden huomattavissa tulonvaihteluissa. Maaseudun murros on jo tuottanut uusia yrityksiä elintarvikeketjun yhteyteen. Maaseudun perinteisen yritystoiminnan ja high tech -teollisuuden rinnalla on alettu puhua maaseudun osaamisesta: hand tech- ja human tech -alueista, joissa maaseudun taidot ja mahdollisuudet otetaan käyttöön. Suomella on edellytykset kehittyä

myös tärkeäksi high tech -maaksi, jossa ymmärretään ekologisen tietotaidon, uusiutuvien luonnonvarojen kunnioittamisen ja elävän maaseudun liittyvän toisiinsa.

Pienimuotoinen, monivaikutteinen maatalous on samalla eurooppalainen malli USA:n edustamaa suuritehoista, teollista tuotantomallia vastaan. Suomalaisilla on erityinen syy perustella tätä perheviljelmämallia EU:n piirissä ja WTO-neuvotteluissa. Lisäksi pohjoisen Suomen erityisenä mahdollisuutena on luomutuotanto sekä puhdas ja eettisesti tuotettu ruoka. Lisänäkymiä antavat maaseudun etätyöntekijät, osavuosiasukkaat ja eläkeläispaluumuuttajat. Maaseudun riittävä palvelutaso ja infrastruktuurista huolehtiminen ovat jo tästä näkökulmasta tärkeä yhteiskunnallinen tehtävä.

Det till formatet anspråkslösa och flerföretagsamma lantbruket är samtidigt en europeisk modell mot den i USA företrädda högeffektiva, till sin natur industriella produktionsmodell. Man bör isynnerhet i Finland motivera denna familjeodlingsmodellen inom EU och i WTO-förhandlingarna. Därtill är ekoproduktionen och den rena och etiskt producerade maten en av Finlands speciella möjligheter. En ny syn erbjuder också landsbygdens distansarbetare, delårsinvånare och tillbaka flyttande pensionärer. Landsbygdens tillräckliga tjänstnivå och omsorg om infrasstrukturen är på grund av detta och de nya utvecklingssynpunkterna en viktig samhällelig uppgift.

Maaseutu on suuren luokan yhteiskuntaeettinen kysymys, jossa asiat palautuvat viime kädessä oikeudenmukaisuuteen ja ihmisarvoon. Kirkolla ei ole asioiden ratkaisijan ja vastauksien tuojan roolia,

onhan se itsekin muutosten haavoittama. Seurakunta voi kuitenkin toimia kuuntelijana ja kipeiden tuntojen vastaanottajana. Se voi olla maaseudun ihmisten tulkki, heidän eräs äänensä julkisuuden suuntaan. Se voi rohkaista kehittämään uutta yrittämistä ja tukea nuoria perheitä rakentamaan tulevaisuuttaan maaseudun juurevaan kasvuympäristöön. Se voi tukea diakoniassaan ja sielunhoidossaan heikoille jääneitä ja yksinäisiä. Sen asiana on julistuksessaan tukea sillä toivolla, että Jumala on muuttumaton peruskallio ja antaa kulkukelpoisen tulevaisuuden kaiken muuttumisen keskellä.

Lapuan hiippakunnan, E-P:n Tuottajien ja E-P:n Yrittäjien maaseutuhankkeessa - ns. Tykö-projektissa - on vuosina 1999-2000 kuunneltu maaseudun yrittäjiä ja haettu toimintamuotoja, joilla voitaisiin parantaa maatalousyrittäjien ja pk-yrittäjien henkistä jaksamista. Kovien taloudellisten ehtojen rinnalle nousee ns. sosiaalisen pääoman merkitys: asioista keskusteleminen, kyky toimia yhdessä, talkoot, osuustoiminta ja se, minkä lyhyesti ilmaisemme yhteisvastuun ja lähimmäisenrakkauden nimellä.

Arkkipiispa Paarma kiitti piispainkokouksen puolesta piispa Jorma Laulajaa ajankohtaisesta puheenvuorosta sekä tilaisuudesta pitää istunto Vaasassa. Arkkipiispa Paarma toivotti piispainkokouksen istunnon jäsenet tervetulleiksi, erityisesti ensimmäistä kertaa istuntoon osallistuvat asessori Matti Taatilan, asessori Viljo Juntusen, asessori Seppo Häkkisen, asessori Lars Junellin ja asessori Hannu Komulaisen sekä Porvoon piispan sijaisena istuntoon osallistuvan tuomiorovasti Lars Schmidtin että istunnon tiedottajat. Arkkipiispa julisti istunnon avatuksi.

2 §

Nimihuuto

Toimitetussa nimihuudossa todettiin kaikkien piispainkokouksen jäsenten olevan läsnä.

3 §

Työjärjestyksen hyväksyminen

Työjärjestykseksi hyväksyttiin kokouksen esityslista. Arkkipiispa ilmoitti kutsuneensa asian 10 "Jumalanpal-

veluksen opas” osalta kuultavaksi asiantuntijana kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen johtavan sihteerin *Kai Vahtolan* sekä asian 13 “Suomessa suoritettavien teologisten tutkintojen vastaavuudet ja päteväittäminen pappisvirkaan” osalta asiantuntijana piispainkokouksen asettaman työryhmän sihteerinä toimivan kirkon koulutuskeskuksen koulutussuunnittelija *Pekka Launosen*.

4 §

Pöytäkirjan tarkistajat

Piispainkokous päätti

valita piispainkokouksen istunnon pöytäkirjan tarkistajiksi asessori Seppo Häkkisen ja asessori Lars Junellin.

5 §

Vår kyrkas svenskspråkiga bibelöversättning

I sessionen 8-9.2.2000 (5 §) beslöt biskopsmötet att tillsätta en arbetsgrupp med uppgiften att bereda biskopsmötets framställning till kyrkomötet av vår kyrkas svenskspråkiga bibelöversättning. Till ordförande för arbetsgruppen utsågs biskop Erik Vikström och till medlemmar professor em. Karl-Johan Illman, teol. dr. Keijo Nissilä, pastor, teol. lic. Peter Nynäs samt Helsingfors Universitets prorektor Raija Sollamo. Arbetsgruppen fick rätt att inkalla sekreterare och att höra experter. Arbetsgruppen antog namnet Biskopsmötets Bibel 2000 arbetsgrupp och valde inom sig Peter Nynäs till sekreterare.

1. Ärendets bakgrund

Bakgrunden till behandlingen av detta ärende framgår i huvuddrag av protokollen från biskopsmötets sammanträden 9.11.1999 (5 §) och 8-9.2.2000 (5 §). Arbetsgruppen konstaterade att när det gäller bibeln på svenska har kyrkomötet i tidigare fall tagit ställning till de översättningar som har producerats i Sverige. Detta skedde senast vid kyrkomötets vårsession 1982 (74 §) när det så kallade Nya

Testamentet -81 godkändes för interimistiskt bruk i gudstjänsterna samt vid behandlingen i november 1999 av de texter som skall ingå framför allt i den nya evangelieboken.

Bibel 2000 är den översättning som har gjorts av den år 1972 tillsatta svenska statliga Bibelkommissionen. Denna översättning har betraktats som den tredje officiella bibelöversättningen till svenska. Den första var reformationsbibeln som blev färdig 1541 och var en översättning närmast av den tyska lutherbibeln. Den andra officiella översättningen var 1917 års bibel som samtidigt var den första som gjordes direkt från bibelns grundspråk. Bibel 2000 är den tredje i raden av översättningar med officiell status.

Avvikande från den finska bibelöversättningen finns i Bibel 2000, förutom GT och NT, också översättningen av Apokryferna.

Den nya svenska bibelöversättningen blev klar och behandlades av Svenska kyrkans kyrkomöte i juni 1999. Den överläts till Sveriges regering och riksdag den 17 november 1999 och togs inom Svenska kyrkan och övriga kristna samfund i Sverige officiellt i bruk på första söndagen i advent 1999. Också på svenskt håll i Finland celebrerades emottagandet av Bibel 2000 med en televiserad ekumenisk festgudstjänst från Tempelplatsens kyrka på första söndagen i

advent 1999.

Enligt 17 kap. 2 § kyrkoordningen för Svenska kyrkan, skall bland Svenska kyrkans gudstjänstböcker ingå "en sådan översättning av Bibeln som gäller för Svenska kyrkan" och kyrkomötet gick i enlighet med centralstyrelsens skrivelse 1999:5 in för att fatta ett slutligt beslut om vad som skall avses med en sådan översättning av Bibeln som gäller för Svenska kyrkan först "om ett par år" när kyrkomötet skall ta ställning till ett förslag till ny evangeliebok. Det man nu i sak gick in för i detta skede var att 1972 års bibelkommissions översättning av Bibeln skall kunna användas i Svenska kyrkans gudstjänster.

Eftersom den evangelisk-lutherska kyrkans i Finland kyrkomöte i november 1999 och januari 2000 skulle behandla frågan om ny svenskspråkig evangeliebok och svenskspråkig gudstjänstbok aktualiserades frågan om Bibel 2000 redan under hösten 1999, d.v.s. innan Bibel 2000 ännu officiellt hade utkommit. Utgående från det uppdrag som kyrkomötet gav i november 1999 har den av kyrkomötet utsedda redaktionskommittén för de svenskspråkiga kyrkohandböckerna på samtliga aktuella punkter i evangelieboken och i gudstjänstboken arbetat in texter från Bibel 2000. Därför ingick texter från den kommande Bibel 2000 (Nya testamentet och Psaltaren) redan i det förslag till

ny evangeliebok som presenterades för kyrkomötet i november 1999. Vid samma möte omfattade kyrkomötet, utgående från handboksutskottets betänkande 10/1999, kyrkostyrelsens framställning nr 20/1999 att kyrkomötet skulle berättiga församlingarna att från och med första söndagen i advent 1999 använda Bibel 2000 i gudstjänsterna fram till det att kyrkomötet fattar beslut om officiell svenskspråkig bibelöversättning. Smärre justeringar måste göras i de av kyrkomötet godkända lösningarna.

2. Presentation av Bibel 2000

Målsättningarna för Bibel 2000 framgår tydligast i förordet till Bibel 2000 som här citeras:

“Enligt direktiven för den nya bibelöversättningen skall bibelns grundtexter överföras till nutida svenskt språk i trohet mot originalets stilmedel och stilvariationer; sedan deras ursprungliga lydelse har fastställts och sedan de utforskats och tolkats med vedertagna vetenskapliga metoder. Översättningen skall utnyttja det svenska språkets alla resurser på ett sådant sätt att de förmedlar texternas innehåll och stilkarakter utan att vålla onödiga språkliga hinder för förståelsen.

Den nya bibelöversättningen skall svara mot ett allmänskulturellt behov av en tillförlitlig översättning och kunna användas på skiftande sätt inom olika kyrkor och samfund. Den skall ha siktet inställt på nuets och framtidens krav utan att därför utestänga traditionens. Den skall vara ägnad för gudstjänstbruk men också lämpa sig för grundläggande och högre undervisning. Den skall fungera vid enskild andakt och privat läsning, men man skall också kunna läsa den högt från predikstol, på scen och i studio. Den skall vara så stram i formen att den kan användas till liturgisk läsning och sång. Men den skall samtidigt vara så trogen mot originalets skiftande stilarter och så lyhörd för nutida uttrycksformer att den kan brukas av den som söker historisk kunskap och litterära skönhetsvärden.”

Bibelkommissionen har bestått av “flera av landets främsta bibelvetenskapare, språkforskare och författare”, och den har “en mångsidigt sammansatt styrelse, vars ledamöter representerar olika riksdagspartier, specialvetenskaper, trossamfund och andra grupper av bibelanvändare.” Vidare sägs att “experter inom bibelvetenskap och filologi även från andra nordiska länder har granskat utkastet”, att “referensgrupper har yttrat sig om arbetet vilka har bestått av representanter för olika kyrkor och samfund, författare och översättare, från forskarsamhället och kulturlivet, språkvården, mediavärlden och skolan och från vanliga bibelläsare, unga och gamla”.

De ovan beskrivna målsättningarna är *direktiv* som man haft att rätta sig efter, inte preferenser som man gjort själv. Bibel 2000 får ses som *ett kombinerat vetenskapligt och konstnärligt projekt*. Redan i

själva grundenheten, översättarparet, har vid sidan av en expert på grundspråket ingått också en expert på målspråket. Man har inte moderniserat svenskan först i efterhand, utan redan de första formuleringarna har gjorts tillsammans av en bibelforskare och en svenskeexpert, vilket har resulterat i ett fräschare uttryck.

2.1. Gamla testamentet

När det gäller Gamla testamentets text, vilken varit föremål för de livligaste diskussionerna, kan man konstatera att det i det stora hela är *samma text* som ligger till grund för 1917 års bibel och Bibel 2000. Men ibland har man valt en något avvikande läsart. I 1917 års översättning stannade man för att översätta den medeltida s.k. *masoretiska texten* som länge har gällt som standardtext. Man kom ändå inte ifrån det faktum att denna text på vissa ställen är obegriplig eller skadad. Man måste då med hjälp av de antika översättningarna eller genom smärre ingrepp i texten få fram en läsart som man förstod, och i vissa fall måste man helt enkelt göra antaganden om vad den masoretiska texten betyder. I arbetet med 1917 års bibel bedrev man med andra ord i viss utsträckning textkritik utan att redovisa för det.

Självklart strävade man till att på varje ställe översätta *den bästa hebreiska texten*. Oftast är detta just den masoretiska texten. Men stundom har man vid översättningen av en text varit tvungen att *rekonstruera* den antingen med hjälp av andra textvittnen såsom Qumran-texterna, Septuaginta eller, när dessa inte hjälper, genom *konjekturer*, d.v.s. antaganden om hur den ursprungliga texten lytt. Detta har gjorts med försiktighet och med användande av jämförel-

sematerial. Bibel 2000 har på ett öppet sätt tagit ställning till de textkritiska problemen och löst dem efter bästa förmåga.

I de textkritiska anmärkningar som den nya översättningen skall förse med kommer man att redovisa för alla textkritiska ingrepp. De finns tillsvidare bara i de provöversättningar som getts ut, men kommer att ingå i den fullständiga utgåvan av Bibel 2000 som väntas utkomma senast under år 2001. Detsamma gäller fotnoterna.

2.2. Apokryferna

Det kan i detta sammanhang konstateras att Bibel 2000 i förhållande till 1917 års översättning fick ett nytt innehåll genom att apokryferna igen kom med. Denna judiska skriftsamling finns som bekant inte i den hebreiska bibeln, men den ingick i den äldsta översättningen kallad Septuaginta och intogs genom Hieronymus också i Vulgata. I den katolska kyrkan åtnjuter samlingen samma status som resten av bibelkanon. I den ortodoxa kyrkan räknas flertalet apokryfer som kanoniska, medan osäkerhet råder om vissa andra. Luther inkluderade dem i sin översättning, men placerade dem i en skild avdelning mellan Gamla testamentet och Nya testamentet och skrev i sitt företal att de inte tillhör kanon "men är goda och nyttiga att läsa".

Efter en 'marknadsundersökning' som Bibelkommissionen utförde 1977 beslöt man att ta apokryferna med i den nya bibeln och de har sålunda nu återfått sin plats i bibeln. Som nämnts vidtog vårt senaste kyrkomöte åtgärder för att åstadkomma en ny finskspråkig översättning av apokryferna.

2.3. Nya testamentet

När det gäller översättningen av Nya testamentet är utgångsläget ett helt annat än vad fallet är med Gamla testamentet. Det finns ca 3000 handskriftsversioner på grekiska och av dessa ett femtiotal som innehåller hela Nya testamentet. Handskrifterna kan i någon mån avvika från varandra även om skillnaderna inte är betydande. Under alla omständigheter har det också på nytestamentligt håll skett en utveckling både i kännedomen om grundtexten och i de vetenskapliga metoderna. Särskilt i fråga om nytestamentliga ord och begrepp har man gjort stora framsteg i forskningen och man har också i högre grad än förr kunnat beakta den judiska bakgrunden beträffande Nya testamentets språk och innehåll.

Man kan konstatera att Bibelkommissionen inte slaviskt har följt någon av de existerande textkritiska utgåvorna av Nya testamentet, utan vid varje enskilt ställe har man genom textkritisk granskning försökt komma fram till den ursprungliga läsarten. Denna eklektiska metod är allmänt känd och brukad i modernt bibelöversättningsarbete. Skillnaderna mellan den text som Bibelkommissionen genom sådant förarbete presenterar och t.ex. 1917 års bibel är dock obetydliga och påverkar inte förståelsen av Nya testamentets centrala budskap.

Bibelkommissionen har på många punkter stått inför liknande utmaningar som man mötte i arbetet med den nya finskspråkiga översättningen. Som exempel kan nämnas det centrala begreppet *metanoein* som ordagrant betyder att "ändra sinnet" (*metanoein*).

Den finska bibelkommittén hade gått in för begreppet “mielenmuutos”, men kyrkomötet stannade för en kompromiss och behöll också det gamla uttrycket “parannus” som ligger nära uttrycket “bättring” i 1917 års svenska bibel. För förståelsen av *metanoein* är man tvungen att beakta användningen av detta ord i Septuaginta samt hos Josefus och Filon. Man märker då att detta ord ofta är en synonym till *epistrefein* vars hebreiska motsvarighet är verbet *shub*, “vända om”. Ordet *metanoein* visar sig sålunda uttrycka ett centralt motiv i profeternas förkunnelse när de kallade Israel att vända om från sin vandring i olydnad bort från Gud. När Bibel 2000 väljer översättningen “omvänd er” t.ex. i Matt. 4:17 kan detta betraktas som väl motiverad och övervägd översättning.

Ett annat exempel på den ständiga diskussion och utveckling som pågår inom den filologiska forskningen är Hebr. 5:7 där 1917 års bibel säger att Kristus “blev bönhörd och tagen ur sin ångest”, vilket i första hand kan anses vara svårt att förena med det som skedde i Getsemane och på Golgata. Den kända exegeten Adolf von Harnack föreslog en lösning med en konjektur som gav nekningensordet *ouk* och som skulle ha gett tanken att Kristus inte alls blev bönhörd utan därför måste gå i döden. Men fördjupad filologisk kunskap har gett en ny tolkning av ordet *dia*, och likt den nya finska översättningen sägs nu mycket tydligt i Bibel 2000 att Kristus blev bönhörd “*därför att* (fi. *koska*) han böjde sig under Guds vilja”.

Den nytestamentliga delen av Bibel 2000 har varit i bruk sedan 1981 och kan därför numera anses vara etablerad text. Dessa språkliga stilval och dess användbarhet i liturgi och som inspirationskälla i litterärt hänseende har diskuterats. Som redan nämnts har det bl.a. också i Svenska kyrkans kyrkomöte funnits ett önskemål om en översyn av Nya testamentet -81 ur språklig, teologisk och liturgisk synvinkel och man har efterlyst ett klarare språkligt samband mellan Gamla testamentet och Nya testamentet. På denna punkt torde biskopsmötet förena sig med dem som hoppas på en framtida översyn. Några egna ingrepp i texten kan inte den evangelisk-lutherska kyrkans i Finland kyrkomöte göra, utan biskopsmötet måste utgå från att det finns bara två alternativ: att godkänna Bibel 2000 sådan som den är, eller att inte alls godkänna den.

3. Diskussionen om Bibel 2000 på finlandssvenskt håll

Församlingarna i Borgå stift och i första hand den finlandssvenska befolkningen kommer att vara de huvudsakliga användarna av Bibel 2000 i Finland. Därför har både biskopsmötet och kyrkomötet all anledning att mycket noga följa med och beakta mottagandet av den nya bibelöversättningen. Det kan utan överdrift konstateras att diskussionen bland finlandssvenskarna har varit mycket livlig.

Den diskussionen sträcker sig på finlandssvenskt håll givetvis

tillbaka ända till tiden kring 1981 när Bibelkommissionen publicerade översättningen av Nya testamentet. Det som då framför allt väckte debatt var dels språket, som på sina håll upplevdes alltför trivialt och fattigt, och dels vissa översättningslösningar. Eftersom NT-81 dock i stort kan betraktas som en mycket textbunden översättning blev diskussionen inte särskilt långlivad, och NT-81 har, enligt den bild som man nu erhållit, accepterats rätt allmänt. Diskussionen tog emellertid ny fart när en del provöversättningar av Gamla testamentet blev tillgängliga. Speciellt de berättande partierna fick beröm, medan kritiken - precis som i svenska kyrkomötet - främst gällde bristen på mera påtaglig koppling mellan Gamla testamentet och Nya testamentet vad ordval och uttryckssätt beträffar. Dessutom har också vad Gamla testamentet beträffar enstaka översättningslösningar kritiserats. Några av de bibelställen som väckt mest diskussion är t.ex. översättningen att "en gudsvind svepte fram över vattnet" i 1 Mos. 1:2 och de plurala formerna "de" och "dem" i det s.k. protoevangeliet i 1 Mos. 3:15.

Ett av uttrycken för kritiken av och farhågorna med Bibelkommissionens arbete var tillkomsten i Sverige av den alternativa bibelöversättningen **Svenska Folkbibeln** (1998), som rätt långt kan betraktas som en försiktig förbättring och modernisering av 1917 års bibel. Enligt presentationen på

försättsbladet är Gamla testamentet “delvis nyöversatt från grundtexten, delvis en revidering av 1917 års översättning” medan Nya testamentet presenteras som en “nyöversättning”. En genomläsning av Nya testamentet i Svenska Folkbibeln ger dock vid handen att man också här i hög grad följer ord och uttryck från 1917 års bibel och den framträder därför också vad Nya testamentet beträffar i hög grad som en moderniserad revision av 1917 års bibel. I sitt tidigare nämnda brev till kyrkostyrelsen 23.9.1999 informerade biskop Erik Vikström även om förekomsten av Svenska Folkbibeln och framhöll som sin åsikt att det skulle befrämja den kristna endräkten om även denna översättning vid sidan av Bibel 2000 kunde få användas i vår kyrka. När ärendet sedan bereddes inom kyrkostyrelsen valde man dock att inte göra någon närmare undersökning eller att vidta några förberedande åtgärder beträffande Svenska Folkbibeln, utan kyrkostyrelsens framställning nr 20/1999 gällde, som ovan beskrivits, bara Bibel 2000.

Ärendet har dock levt vidare på finlandssvenskt håll, och till stiftsmötet i Borgå i mars 2000 kom det från tre olika prosterier initiativ om att Svenska Folkbibeln jämsides med Bibel 2000 kunde få användas vid gudstjänster, förrättningar och övriga församlingstillfällen. Också Ungdomens Kyrkodagar efterlyste i januari 2000 via stiftsrådet åtgärder för att Svenska Folkbibeln vid sidan av Bibel 2000 skulle få en

officiell status i vår kyrka. Stiftsmötet i Borgå stift beslöt dock att inte föra ärendet till kyrkomötet åtminstone i detta skede, utan stiftsmötet överlämnade initiativen till domkapitlet med rekommendationen "att domkapitlet fattar ställning till på vilket sätt Svenska Folkbibeln lämpligen kan användas i församlingarnas verksamhet" (Stiftsmötets i Borgå stift 2000 protokoll, 3.6.2.).

Frågan om Svenska Folkbibeln aktualiserades ytterligare vid kyrkomötet i maj 2000 genom ombudsinitiativ nr 14/2000. De tre undertecknarna från Borgå stift framhåller i detta initiativ att Svenska Folkbibeln i flere avseenden står närmare den nya finska översättningen från 1992 än vad Bibel 2000 gör. De hänvisar till de ovannämnda initiativen från prosterierna samt uttalandet från Ungdomens kyrko-dagar och framhåller att Svenska Folkbibeln borde beviljas interimistiskt tillstånd att användas vid gudstjänster, förrättningar och andra församlingstillfällen och att domkapitlet skulle utreda Folkbibelns spridning och användning i det svenska stiftets församlingar.

Kyrkomötet omfattade i anledning härav handboksut-skottets betänkande nr 1/2000 enligt vilket ombudsinitiativ nr 14/2000 sänds till biskopsmötet för att beaktas vid framställningen gällande vår kyrkas svenskspråkiga bibelöversättning.

Biskopsmötet torde pröva frågan och besluta om det är ändamålsenligt att gå in för två nya officiella svensk-språkiga bibelöversättningar i vår kyrka, låt vara att den ena i detta skede skulle godkännas endast för interimistiskt bruk.

Däremot kan kyrkomötet i anslutning till gammal praxis i samband med kyrkliga böcker och inom ramen för det mandat som KL 20:7 §, 2 mom. 1 pkt. ger förordna att 1917 års bibel alltjämt får användas i förkunnelse och undervisning. Eftersom den gamla bibeln i över åttio år har varit officiell kyrkobibel behöver dess ställning inte försvaras eller motiveras, och det kan konstateras att 1917 års bibel i likhet med Svenska Folkbibeln och även den nya finska kyrkobibeln håller sig till mera traditionella översättningar av den masoretiska texten på många av de punkter där Bibel 2000 har väckt kritik, som tidigare nämnda 1 Mos. 1:2, 1 Mos. 3:15, m.fl. bibelställen. Ett kyrkomötesbeslut av detta slag bör kunna eliminera en sådan tillspetsad konfliktsituation som både ombuds-initiativet nr 14/2000 och även biskop Erik Vikströms tidigare nämnda förslag till kyrkostyrelsen syftar till att undvika.

När det gäller användningen av Svenska Folkbibeln i det finlandssvenska kyrkolivet torde biskopsmötet omfatta stiftsmötets i Borgå stift ovan citerade handlingslinje enligt vilken domkapitlet fattar ställning till på vilket sätt Svenska Folkbibeln lämpligen kan användas i församlingarnas verksamhet. Utgående från sitt i KO 19:1 § givna uppdrag att “övervaka gudstjänsternas, sakramentens och övriga kyrkliga förrättningar rätta förvaltande, lärans renhet och församlingarnas förvaltning samt prästernas och övriga anställdas tjänsteutövning och leverne”, faller det sig naturligt att domkapitlet också ger pastorala råd och anvisningar angående användningen av olika bibelöversättningar i församlingsverksamheten.

4. Beredningsutskottets bedömning och framställning

Biskopsmötet torde förena sig med arbetsgruppen om att den nya bibelöversättningen Bibel 2000 innebär en viktig och historisk händelse både kyrkligt och kulturellt i hela Norden. Den kommer att vara den framtida svenskspråkiga normalbibeln som för en lång tid framöver kommer att prägla både det religiösa och det kulturella livet och som också på lång sikt kommer att sätta sina spår i det svenska språket. Bibel 2000 är en översättning som är anpassad för det

begynnande nya århundradet och som likt den nya finska översättningen fyller höga vetenskapliga och litterära krav. Likt varje bibelöversättning är den givetvis en produkt av sin egen tid, och det finns detaljer som på goda grunder kan diskuteras och kritiseras men allmänt taget anser arbetsgruppen att de positiva aspekterna på Bibel 2000 är odiskutabla och att vår kyrka därför har all orsak att ta Bibel 2000 i officiellt och allmänt bruk.

Vid alla övergångsskeden finns det anhängare till både den gamla översättningen och andra alternativa nyöversättningar. Det är bekant att både Svenska Folkbibeln och 1917 års översättning användes vid gudstjänster och förrättningar men det är trots det viktigt att betona att det finns endast en officiell bibelöversättning.

Beredningsutskottet konstaterade, att det i huvudsak kan förena sig med arbetsgruppens för Bibel 2000 betänkande. Vad gäller Svenska Folkbibeln ansåg dock beredningsutskottet att det inte föreligger realistiska möjligheter att bevilja ett interimistiskt tillstånd att använda den i gudstjänster och vid förrättningar och andra församlings-tillställningar. Ett interimistiskt tillstånd skulle förutsätta att det gjordes en grundlig undersökning om Svenska Folkbibeln huruvida den till alla delar uppfyller det som förutsätts av en officiell bibelöversättning. Det skulle i detta skede innebära

att evangelieboken inte kunde ges ut innan utredningen är gjord.

Godkännandet av en ny bibelöversättning innebär att de tidigare översättningarna inte längre har officiell status. Arbetsgruppens förslag var att 1917 års översättning genom ett särskilt beslut i kyrkomötet också fortsättningsvis skall kunna användas, detta skulle då ge församlingarnas kyrkoråd möjlighet att i enlighet med KL 10:1 § 1 mom. 2 pkt. besluta att fortsättningsvis använda även 1917 års översättning. Eftersom den enda finskspråkiga bibelöversättningen som gäller är Kirkkoraamattu 1992 skulle ett särskilt beslut om möjligheten att använda 1917 års översättning av den svenskspråkiga bibeln också leda till att motsvarande tidigare finskspråkiga bibelöversättningar genom särskilda beslut kunde användas. Detta är inte en önskvärd utveckling.

Laajassa keskustelussa käyttivät puheenvuoroja Riekkinen, Junell, Schmidt, Särkiö, Pihkala, Haataja, Rimpiläinen, Keskitalo, Taatila, Huovinen, Viljo Juntunen, Mäkeläinen, Huotari, Paarma, Komulainen ja Häkkinen.

Junell totesi käsityksensä, että Bibel 2000 sisältää kritisoitavaa, mutta tämä ei merkitse, etteikö sitä voisi hyväksyä ruotsinkieliseksi Kirkkoraamatuksi. On oltava vain yksi virallinen Kirkkoraamattu, jonka mukaiset tekstit otetaan

kirkkokäsikirjaan. Valmistusvaliokunta ei ole siis voinut yhtyä Bibel 2000 -työryhmän toiseen pontteen, jonka mukaan myös vuoden 1917 raamatun ruotsinnosta voitaisiin käyttää julistuksessa ja opetuksessa virallisen Kirkko-raamatun tapaan. Riekkinen totesi, että jokainen käännös on samalla myös tulkintaa, ja erilaisilla käännöksillä on omat kannattajansa. Svenska Folkbibeln näyttää sinänsä aivan hyvältä käännökseltä, mutta koko Kirkkoraamatun käsite hämärtyisi ja kirkkokäsikirjan osalta tulisi sekaannuksia, jos viralliseen käyttöön hyväksyttäisiin useampi kuin yksi käännös. Schmidt huomautti, että asia on arka kysymys Porvoon hiippakunnassa, ja Bibel 2000 -työryhmä on pyrkinyt kompromissiin esityksellään vuoden 1917 käännöksen jatkuvasta käyttämisestä. Tällainen kompromissi ei kuitenkaan tyydyttäne niitä, jotka vaativat Svenska Folkbibelnin rinnakkaista käyttöä. Ratkaisuna voisi olla valmistusvaliokunnan nyt ehdottama esitys, mutta ko. työryhmälle tulisi antaa lisää aikaa analysoida Svenska Folkbibelniä, minkä jälkeen asiaan voitaisiin palata uudestaan. Svenska Folkbibeln ei varsinaisesti ole uusi käännös vaan vuoden 1917 käännöksen revisio.

Jatkokeskustelussa puollettiin yleisesti valmistusvaliokunnan perusajatusta, että voi olla vain yksi virallinen raamatun ruotsinnos. Bibel 2000 sisältää eräitä ongelmia joissakin yksityiskohdissa, mutta käytännössä sen teksti ei ole tässä vaiheessa muutettavissa. Keskustelussa pohdittiin myös erilaisia variaatioita, joita olisivat virallista Kirkko-raamattua koskevan lopullisen päätöksen lykkääminen, Bibel 2000 -työryhmälle annettava jatkotehtävä Svenska Folkbibelnin tutkimiseksi, Bibel 2000 -käännöksen mukaisten tekstien ottaminen kirkkokäsikirjaan ja muiden ruotsinnosten käytön jättäminen vapaamuotoisen käytännön varaan. Huovinen huomautti, että uuden Kirkkoraamatun reseptio on aina hengellinen prosessi, johon mieluummin ei tule liittää juridisia sanktioita. Eräissä muissa puheenvuoroissa todettiin, että muiden käännösten vapaamuotoisen käytön määrittelemine virallisilla päätöksillä on hankalaa.

Keskustelun päätteeksi puheenjohtaja totesi, että Bibel 2000 -käännöksen hyväksymistä viralliseksi tekstiksi on kannatettu melko yksimielisesti. Erilaisia näkemyksiä on esitetty siitä, miten otetaan huomioon Svenska Folkbibelnä kannattava voimakas mielipide.

Asian käsittelyä päätettiin jatkaa seuraavana istuntopäivänä. Valmistusvaliokuntaa pyydettiin jatkokäsittelyä varten laatimaan uusi teksti kirkolliskokoukselle menevän esityksen

kohdasta 4.

(Jatkokäsittely 21 §:ssä)

6 §

Pappisvirkaan ja piispanvirkaan vihkimistä koskevien kirkkojärjestyksen säännösten muuttaminen

Kirkolliskokouksen toimeksiannosta kirkkohallitus on esityksellään nro 4/2000 esittänyt kirkolliskokoukselle kirkkojärjestyksen 5 luvun 1 §:n 2 momenttia ja 18 luvun 2 §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että muu pappi kuin piispa ei voisi enää toimittaa pappisvirkaan eikä myöskään piispanvirkaan vihkimistä.

Koska kirkkohallituksen esitys koskee kysymystä, joka edellyttää kirkon uskoa ja oppia koskevia tai niihin pohjautuvia periaatteellisia kannanottoja (KL 20:7 § 2 mom. 2 k.), piispainkokouksen tulee KJ 20:4 § 1 mom. ja kirkolliskokouksen työjärjestyksen 28 § 3 mom. mukaisesti antaa asiasta oma lausuntonsa kirkolliskokoukselle.

Asian aikaisempi käsittely

Oulun hiippakunnan hiippakuntakokous esitti (nro 8/1998) kirkolliskokoukselle, että kirkkojärjestyksen 5 luvun 1 §:stä poistettaisiin säännös, jonka mukaan pappisvirkaan vihkimisen voi toimittaa tuomiorovasti tai virassa vanhempi pappisasessori. Tällainen menettely on kirkkojärjestyksen mukaan mahdollista silloin, kun piispanvirka on avoinna tai piispa on sairauden vuoksi estynyt. Perusteeksi poistoesitykselleen Oulun hiippakuntakokous mainitsee kirkkomme käytännön poikkeavuuden pohjoismaisten sisarkirkkojemme käytännöistä sekä ennen kaikkea Porvoon julistuksen luoman uuden tilanteen.

Asiasta kirkolliskokouksen yleisvaliokunnalle antamassaan lausunnossa kirkolliskokouksen perustevaliokunta (lausunto 2/1999) puolsi hiippakuntakokousesityksen hyväksymistä. Perustevaliokunnan mietintö sisältää laajan pohdinnan, jossa nostetaan esille kysymyksen historialliset, teologiset ja käytännölliset taustat. Perustevaliokunta toteaa, että kirkkojärjestyksen mahdollistama poikkeusmenettely on kuulunut kirkkomme tunnustusperustaan koko luterilaisuuden ajan, vaikka se onkin sisällytetty kirkkolakiimme vasta vuonna 1868. Tällä perusteella valiokunta katsoo, että säännöksellä on kirkkomme lainsäädännössä pikemminkin periaatteellinen virkateologinen merkitys kuin käytännöllinen hallinnollinen tarve.

Perustevaliokunta niin ikään katsoo, että kirkkomme on Porvoon julistuksessa sitoutunut tarkistamaan kirkkomme käytäntöjä niin, että ne vastaavat Porvoon julistuksessa tehtyjä sitoumuksia. Tällaisten muutosten arvioinnissa on perustana kirkkomme tunnustus. Jos käytännön muutostarve ei ole ristiriidassa kirkkomme tunnustuksen kanssa, ekumeeninen velvoite puoltaa perustevaliokunnan mukaan muutoksen toteuttamista. Lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että Porvoon julistus hyväksyttiin kirkolliskokouksessa "kirkkomme tunnustuksen pohjalta" ja että kirkkomme virkakäsitykseen kuuluu edelleen korostus, jonka mukaan piispan ja papin välillä ei ole jumalalliseen oikeuteen perustuvaa eroa. Tunnustuskirjojen tarkoittama papin toimittama pappisvihkimys säilyy kirkkomme tunnustusperustassa piispallisen pappisvihkimyksen periaatteellisena vaihtoehtona riippumatta kirkkojärjestykseen esitettävästä käytännöllisestä muutoksesta. Kirkkojärjestyksen luonteeseen kuuluu, että siinä säädetään kirkkomme nykyistä toimintaympäristöä ja vallitsevaa sisäistä tilannetta vastaava hallintojärjestelmä. Kaikkia tunnustuskirjoihin sisältyviä "inhimilliseen oikeuteen" perustuvia kirkon hallinnollisiin järjestelyihin liittyviä yksityiskohtia ei ole lausunnon mukaan välttämätöntä mainita kulloinkin voimassa olevassa kirkkojärjestyksessä. Perustevaliokunnan lausunnon mukaan inhimillisen oikeuden

perusteella toteutettu piispallinen vihkimysjärjestys ei ole ristiriidassa kirkkomme virkakäsityksen kanssa. Siten muutosesityksen hyväksymiselle ei ole kirkkomme tunnustuksesta nousevia periaatteellisia esteitä.

Kirkolliskokouksen yleisvaliokunta (mietintö nro 1/ 1999) esitti äänin 8-4 aloitteen jättämisestä raukeamaan perustevaliokunnan vastakkaisesta kannasta huolimatta. Yleisvaliokunta yhtyy perustevaliokunnan kantaan siinä, etteivät 1800-luvulla esitetyt käytännölliset perusteet poikkeusmenettelylle ole enää ajankohtaisia. Jos hiippakunnan virassa oleva piispa on estynyt toimittamasta pappisvihkimystä, vihkimyksen voi yleisvaliokunnankin mielestä toimittaa esimerkiksi eläkkeellä oleva piispa tai vihittävät voivat tulla vihityiksi toisessa hiippakunnassa. Valiokunnan mielestä tällaiset näkökohdat eivät kuitenkaan riitä säännöksen muuttamiseen. Säännöksen liittyminen luterilaiseen virkakäsitykseen puoltaa valiokunnan mielestä sen säilyttämistä nykyisenlaisena. Valiokunta katsoo, että säännöksen tulee olla kirkkomme tunnustusperustan mukainen. Yleisvaliokunnan mukaan Porvoon julistuksen ekumeeninen velvoite voidaan täyttää säännöksiä muuttamatta siten, että piispat käytännössä sitoutuvat välttämään "tuomiorovastiordinaatiota" niin pitkälle kuin mahdollista.

Kirkolliskokous päätti 11.1.2000 äänin 82-20 lähettää

kirkkohallitukselle valmisteltavaksi hiippakuntakokouksesityksen tarkoittaman säännösmuutoksen. Kirkolliskokouksessa käydyssä keskustelussa lisäksi edellytettiin kirkkohallituksen tässä yhteydessä tutkivan myös kirkkojärjestyksen 18 luvun 2 §:n 1 momentissa olevan säännöksen, jonka mukaan tuomiorovasti tai vanhempi pappisasessori voi poikkeustapauksessa suorittaa piispan vihkimisen virkaan.

Jo ennen kirkolliskokouksenkäsittelyä asiasta oli herännyt keskustelua erityisesti Porvoon julistuksen käsittelyn ja täytäntöönpanon yhteydessä. Asia on ollut puheena mm. kirkkoneuvos Risto Cantellin johtamassa Porvoon julistuksen seurantaryhmässä, jonka tarkoituksena oli tehdä asiasta esitys kirkon päättävälle elimelle. Ensimmäisen kerran asia oli tullut esille jo valmisteltaessa Porvoon julistuksen hyväksymistä. Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli esitti (13.8.1994) kirkon ulkoasiain keskukselle tämän ns. tuomiorovastiordinaation poistamista.

Valmistusvaliokunta totesi, että po. kysymyksen historialliset ja käytännölliset ulottuvuudet on jo varsin hyvin kartoitettu asian aikaisemmissa käsittelyvaiheissa. Piispainkokouksen lausunnossa kirkkohallituksen esityksestä pääpainon tulee olla asian periaatteellis-teologisessa puolessa, mutta sitäkin on käsitelty jo varsin kattavasti kirkolliskokouksen

perustevaliokunnan mietinnössä. Toisaalta lausunnossa tulee kiinnittää huomiota niihin käytännön yksityiskohtiin, jotka ovat mahdollisesti tulleet esille vasta kirkkohallituksen esityksen tekemisen jälkeen.

Kirkkohallituksen esityksen perusintention eli ns. tuomiorovastiordinaation mahdollisuuden poistaminen pappis- ja piispanvihkimyksestä on oikea. Kun kirkkomme tunnustukseen liittyvät teologiset syyt eivät tätä muutosta estä (kuten kirkolliskokouksen perustevaliokunnan mietinnössä osoitetaan) ja koska ekumeeninen velvoite (Porvoon julistus) puhuu asian puolesta, on esitys teologis-periaatteelliselta kannalta perusteltu.

Esityksen käytännön seuraukset ansaitsevat kuitenkin vielä pohdintaa. Oulun hiippakuntakokouksen alkuperäisessä esityksessä, jonka mukaisena kirkolliskokous asian hyväksyi ja lähetti kirkkohallitukseen toimenpiteitä varten, puhuttiin siitä, että vihkimyksen toimittaa "piispa". Tämä on myöskin nykyisen kirkkojärjestyksen muotoilu. Kirkkohallitus esittää kuitenkin, että vihkimyksen toimittaa "hiippakunnan piispa".

Kirkossamme on aivan viime ajoilta kokemusta tilanteesta, jonka valossa kirkkohallituksen esittämä muotoilu on ongelmallinen. Kuopion piispan sairasloman aikana Mikkelin hiippakunnan piispa vihki Kuopion hiippakunnasta vokaatiot

saaneet papit Mikkelin tuomiokirkossa. Järjestely toteutettiin siten, että piispat keskustelivat ja sopivat asiasta keskenään. Pappistutkinnon näytteet kandidaatit suorittivat Kuopiossa, mutta varsinainen vihkimyspäätös tehtiin Mikkelin tuomiokapitulissa. Em. järjestelyllä tavallaan ennakoitiin nyt valmisteilla olevia säännöksiä ja otettiin huomioon Porvoon julistuksen ekumeeninen velvoittavuus. Tällainen järjestely olisi kuitenkin ilmeisesti ollut mahdoton, jos kirkkohallituksen esittämä muotoilu "hiippakunnan piispa" olisi ollut voimassa. Koska vastaavat esteet ovat tulevaisuudessakin täysin mahdollisia, valmistusvaliokunnan mielestä olisi perusteltua, että kirkkojärjestyksessä vihkimyksen toimittajana mainittaisiin vain "piispa".

Mikäli muotoilu "hiippakunnan piispa" halutaan säilyttää voitaisiin harkita Ruotsin kirkon kirkkolain kaltaista lisämääräystä, johon kirkolliskokouksen perustevaliokunta viittaakin. Sen mukaan hiippakunnan oman piispan ollessa estyneenä tuomiokapituli uskoo pappisvihkimyksen toisen piispan tehtäväksi. Näin olisi olemassa jokin määräys poikkeuksellisen vihkimyksen käytännön järjestelyistä. Tosin tällainen lisämääräys voisi olla kirkkojärjestyksessä siinäkin tapauksessa, että vihkimyksen toimittajaksi mainittaisiin "piispa".

Valmistusvaliokunta katsoi, että kirkkojärjestyksessä riittää,

että vihkimyksen toimittajaksi mainitaan "piispa". Sen lisäksi valmistusvaliokunta piti perusteltuna nykyisen kirkkojärjestyksen sanamuotoihin tukeutuvaa lisämääräystä, jonka asiallinen sisältö olisi sama kuin Ruotsin kirkon kirkkolaissa. Näin ollen kirkkojärjestyksen muotoilu olisi seuraava: "Pappisvirkaan vihkimisen toimittaa piispa. Jos piispanvirka on avoinna tai piispa on sairauden vuoksi estynyt, tuomiokapituli päättää vihkimyksen uskomisesta toisen piispan tehtäväksi". Kyseeseen tulisivat siis muiden hiippakuntien virassa olevat piispat, mutta ainakin periaatteessa myös emerituspiispat.

Piispanvirkaan vihkimisen osalta em. ongelmat ovat teoreettisia. Tilannetta, jossa oman kirkon piispoja ei olisi käytettävissä vihkijän tehtävään ei voida pitää todennäköisenä. Mikäli lisämääräys haluttaisiin ottaa kirkkojärjestykseen sen tulisi ilmeisesti olla sen kaltainen, että "tuomiokapituli päättää, kenen ulkomaisen sisarkirkon piispan tehtäväksi piispan vihkiminen uskotaan". Valmistusvaliokunta piti tällaista lisämääräyksen tarvetta teoreettisena ja siksi tarpeettomana.

Keskustelussa käyttivät puheenvuoroja Keskitalo, Huotari, Häkkinen, Rimpiläinen, Huovinen, Pihkala, Riekkinen, Kantola, Paarma, Viljo Juntunen ja Särkiö. Keskustelussa pohdittiin periaatteellista ongelmallisuutta, joka liittyy piispan ryhtymiseen virkatoimeen toisen hiippakunnan alueella. Rimpiläisen mukaan tämä sopisi huonosti perinteelliseen käsitykseen piispuudesta. Muissa puheenvuoroissa valmistusvaliokunnan kannan, jonka mukaan toinen piispa voisi toimittaa pappisvihkimyksen vain ao. tuomiokapitulin pyynnöstä, nähtiin olevan linjassa hiippakuntien itsenäisyyden kanssa. Riekkinen muistutti, että käsiteltävä asia koskee tuomiorovastiordinaation poistamista. Keskitalon mukaan on järkevää varautua siihen mahdollisuuteen, että piispa on pitkällä sairaslomalla ja ordinaatiot lykkääntyvät. Eräissä puheenvuoroissa pidettiin parhaana poikkeusmenettelynä Kuopion ja Mikkelin piispojen ja tuomiokapitulien kesken noudatettua järjestelyä, jossa vihittävät siirtyvät toiseen hiippakuntaan vihittäviksi. Paarma kysyi, tarvitaanko muutoksia nykyisiin säännöksiin, jos kyseiset tilanteet ovat olleet käytännössä hoidettavissa. Kuten kirkkohallituksen esityksessä annetaan ymmärtää, uusi säännös saattaa viitata muuttuneeseen käsitykseen piispuudesta. Jos tämä on tarkoitus, se on sanottava vielä selvemmin.

Keskustelun yhteydessä Viljo Juntunen esitti Rimpiläisen kannattamana, että kyseinen säännös kuuluisi: “Pappisvirkaan vihkimisen toimittaa hiippakunnan piispa.” (säännösehdotuksen loppu pois). Toimitetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan ehdotus sai 12 ääntä ja Viljo Juntusen ehdotus 6 ääntä.

Näin ollen piispainkokous päätti äänin 12-6 valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti

antaa kirkolliskokoukselle liitteenä olevan lausunnon.

*Liite***Piispainkokouksen lausunto nro 2/2000 kirkolliskokoukselle****PAPPISVIRKAAN JA PIISPANVIRKAAN
VIHKIMISTÄ KOSKEVIEN KIRKKOJÄRJESTYKSEN
SÄÄNNÖSTEN MUUTTAMINEN**

Kirkolliskokouksen toimeksiannon mukaisesti kirkkohallitus on esityksellään nro 4/2000 esittänyt kirkolliskokoukselle kirkkojärjestyksen 5 luvun 1 §:n 2 momenttia ja 18 luvun 2 §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että muu pappi kuin piispa ei voisi enää toimittaa pappisvirkaan eikä myöskään piispanvirkaan vihkimistä. Koska asia koskee kysymystä, joka edellyttää kirkon uskoa ja oppia koskevia tai niihin pohjautuvia periaatteellisia kannanottoja (KL 20:7 § 2 mom. 2 k.), piispainkokouksen tulee KJ 20:4 § 1 mom. ja kirkolliskokouksen työjärjestyksen 28 § 3 mom. mukaisesti antaa asiasta oma lausuntonsa kirkolliskokoukselle.

Piispainkokouksen käsityksen mukaan kirkkohallituksen esityksen perusintention eli ns. tuomiorovastiordinaation mahdollisuuden poistaminen pappis- ja piispanvihkimyksestä on oikea. Kun teologiset syyt eivät tätä muutosta estä ja koska ekumeeninen velvoite puhuu asian puolesta, on esitys piispainkokouksen mielestä perusteltu.

Teologisten perusteluiden osalta piispainkokous viittaa kirkolliskokouksen perustevaliokunnan lausuntoon, jossa esitettyihin näkemyksiin se katsoo voivansa yhtyä: Kirkkojärjestyksen mahdollistama poikkeusmenettely on kuulunut kirkkomme tunnustusperustaan koko luterilaisuuden ajan, vaikka se onkin sisällytetty kirkkolakiimme vasta vuonna 1868. Säännöksellä on siten kirkkomme lainsäädännössä pikemminkin periaatteellinen virkateologinen merkitys kuin käytännöllinen hallinnollinen tarve. Kirkkomme on Porvoon julistuksessa sitoutunut tarkistamaan kirkkomme käytäntöjä niin, että ne vastaavat Porvoon julistuksessa tehtyjä sitoumuksia. Tällaisten muutosten arvioinnissa on perustana kirkkomme tunnustus. Jos muutostarve ei ole ristiriidassa kirkkomme tunnustuksen kanssa, ajankohtaistunut ekumeeninen velvoite puoltaa muutoksen toteuttamista.

Kirkkomme virkakäsitykseen kuuluu edelleen korostus, jonka mukaan piispan ja papin välillä ei ole jumalalliseen oikeuteen perustuvaa eroa. Tunnustuskirjojen tarkoittama papin toimittama pappisvihkimys säilyy kirkkomme tunnustusperustassa piispallisen pappisvihkimyksen periaatteellisena vaihtoehtona riippumatta kirkkojärjestykseen esitettävästä käytännöllisestä muutoksesta. Kirkkojärjestyksen luonteeseen kuuluu, että siinä säädetään kirkkomme nykyistä toimintaympäristöä ja vallitsevaa sisäistä tilannetta vastaava hallintojärjestelmä. Kaikkia tunnustuskirjoihin sisältyviä "inhimilliseen oikeuteen" perustuvia kirkon hallinnollisiin järjestelyihin liittyviä yksityiskohtia ei ole välttämätöntä mainita kulloinkin voimassa olevassa kirkkojärjestyksessä. Siten inhimillisen oikeuden perusteella toteutettu piispallinen vihkimysjärjestys ei ole ristiriidassa kirkkomme virkakäsityksen kanssa. Tästä johtuen muutosesityksen hyväksymiselle ei ole kirkkomme tunnustuksesta

nousevia periaatteellisia esteitä.

Esityksen käytännön seuraukset ansaitsevat kuitenkin vielä pohdintaa. Oulun hiippakuntakokouksen alkuperäisessä esityksessä, jonka mukaisena kirkolliskokous asian hyväksyi ja lähetti kirkkohallitukseen toimenpiteitä varten, puhuttiin siitä, että vihkimyksen toimittaa "piispa". Tämä on myös nykyisen kirkkojärjestyksen muotoilu. Kirkkohallitus esittää kuitenkin, että vihkimyksen toimittaa "hiippakunnan piispa".

Mikäli kirkkohallituksen esittämä muotoilu "hiippakunnan piispa" halutaan saattaa voimaan, voitaisiin piispainkokouksen mielestä harkita lisämääräystä, jonka mukaan hiippakunnan oman piispan ollessa estyneenä tuomiokapituli uskoo pappisvihkimyksen toisen piispan tehtäväksi. Näin olisi olemassa määräys vihkimyksen käytännön järjestelyistä poikkeustapauksissa. Tosin tällainen lisämääräys voisi olla kirkkojärjestyksessä siinäkin tapauksessa, että vihkimyksen toimittajaksi mainittaisiin "piispa".

Piispainkokous pitää riittävänä, että kirkkojärjestyksessä vihkimyksen toimittajaksi mainitaan "piispa". Sen lisäksi piispainkokous pitää perusteltuna nykyisen kirkkojärjestyksen sanamuotoihin tukeutuvaa lisämääräystä. Näin ollen piispainkokous katsoo, että kirkkohallituksen esitystä kirkkojärjestyksen 5 luvun 1 §:n 2 momentin sanamuodosta tulisi muuttaa ja täydentää seuraavasti:

Pappisvirkaan vihkimisen toimittaa piispa. Jos piispanvirka on avoinna tai piispa on sairauden vuoksi estynyt, tuomiokapituli päättää vihkimyksen uskomisesta toisen piispan tehtäväksi.

Piispanvirkaan vihkimisen osalta em. ongelmat ovat piispainkokouksen mielestä teoreettisia. Tilannetta, jossa oman kirkon piispoja ei olisi käytettävissä vihkijän tehtävään ei voi pitää todennäköisenä. Tämän vuoksi piispainkokous pitää kirkkohallituksen muutosesitystä kirkkojärjestyksen 18 luvun 2 §:n 1 momenttiin perusteltuna ja riittävänä.

Vaasassa 12 päivänä syyskuuta 2000

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Piispainkokouksen sihteeri

Hannu Juntunen

7 §

Helsingin hiippakunnan jakaminen

Kirkkohallitus asetti 27.4.1999 toimikunnan (puh.joht. kansliapäällikkö Risto Junttila) valmistelemaan esitystä Helsingin hiippakunnan jakamisesta. Toimikunnan mietintö "Espoon hiippakunnan perustaminen" (Sarja C 2000:2) on päivätty 28.2.2000. Toimikunta esitti Helsingin hiippakunnan jakamista siten, että 1.1.2004 alkaen perustetaan Espoon hiippakunta, johon kuuluisivat läntisen Uudenmaan maakunnan seurakunnat Helsinkiä ja Vantaata lukuun ottamatta. Kirkkohallituksen asettamana toiminut hiippakuntien rajojen tarkistamista valmistellut toimikunta on lisäksi esittänyt, että Artjärven ja Orimattilan seurakunnat siirrettäisiin nykyisestä Helsingin hiippakunnasta Tam-pereen hiippakuntaan.

Kirkkohallitus oli pyytänyt Helsingin hiippakunnan jakamista valmistelleen toimikunnan mietinnöstä lausunnot nykyiseen Helsingin hiippakuntaan kuuluvilta seurakunnilta ja seurakuntayhtymiltä. Lausunnot oli pyydetty myös kaikilta tuomiokapituleilta, minkä perusteella kirkkohallitus ei pitänyt tarpeellisena piispainkokouksen lausuntoa toimikunnan mietinnöstä.

Kirkkohallitus oli alustavasti käsitellyt asiaa saatujen lausuntojen pohjalta täysistunnossaan 17.8.2000, ja päättänyt jatkaa asian käsittelyä täysistunnossaan 3.10.2000, jolloin se mahdollisesti tekee asiasta esityksen kirkolliskokoukselle.

Valmistusvaliokunta oli alustavasti valmistellut ehdotusta piispainkokouksen lausunnoksi kirkolliskokoukselle kirkkohallituksen esityksestä. Piispainkokoukselle oli jaettu kooste kirkkohallituksen saamista lausunnoista.

Vaikka piispainkokouksen lausunto ei tässä tapauksessa ehkä olekaan kirkkojärjestyksen 20 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu ns. pakollinen lausunto, sen antaminen oli valmistusvaliokunnan mielestä perusteltua, koska piispainkokous kirkkolain 21 luvun 2 §:n 1 kohdan mukaan käsittelee mm. "hiippakuntien hallintoa ja hoitoa koskevia asioita". Piispojen ja tuomiokapitulien yhteiselimenä piispainkokous edustaa samalla sekä hiippakuntahallinnon asiantuntemusta että koko kirkon näkökulmia.

Keskustelussa käyttivät puheenvuoroja Riekkinen, sihteeri, Taatila, Paarma, Pihkala, Laulaja, Mäkeläinen, Särkiö, Huovinen, Huotari, Haataja ja Komulainen. Keskustelussa todettiin yleisesti, että kysymyksessä on asia, josta piispainkokouksen tulee lausua kantansa. Varsinaista hiippakunnan jakohanketta kohtaan esitettiin kritiikkiä,

joskin myös todettiin Helsingin hiippakunnan massiivisuus ja resurssipula. Piispainkokouksen tulee ilmeisesti ottaa kantaa itse pääkysymykseen, monia yksittäisiä kysymyksiä on jo tarkasteltu monipuolisesti tuomiokapitulien antamissa lausunnoissa. Huovinen totesi hiippakuntien yhteisten asioiden käsittelemisen kuuluvan piispainkokouksen tehtävään. Jakohankkeen kriittinen käsittely on aivan paikallaan, mutta Helsingin hiippakunnan jakaminen ei missään tapauksessa saa vaarantaa muiden hiippakuntien resursseja. Entistä perusteellisemmin tulisi myös pohtia piispan, tuomiokapitulin ja hiippakunnan tehtäviä.

Puheenjohtaja totesi, että piispainkokous haluaa antaa asiasta oman lausuntonsa. Koska kirkkohallituksen esityksen aikataulu on avoin, piispainkokouksen lausunnon antaminen siirtyy joka tapauksessa helmikuun 2001 istuntoon.

Piispainkokous päätti

- 1. antaa lausunnon kirkolliskokoukselle Helsingin hiippakunnan jakamista koskevan kirkkohallituksen esityksestä; ja*
- 2. kehottaa valmistusvaliokuntaa laatimaan lausuntoehdotuksen käsiteltäväksi piispainkokouksen helmikuun 2001 istunnossa.*

8 §

Kirkollisten toimitusten kirja

Käsikirjakomitea jatkaa työtään laatimalla uutta Kirkollisten toimitusten kirjaa. Komitean tarkoituksena on jättää esityksensä kirkolliskokouksen käsittelyä varten syksyllä 2001.

Piispainkokouksen istunnossa helmikuussa 2000 merkittiin tiedoksi, että Kirkollisten toimitusten kirjan tiettyjen kaavojen luonnoksia oli julkaistu elektronisessa muodossa kirkkoverkossa, ja tuomiokapituleja pyydettiin kierto-kirjeissään suosittelemaan papistolle kaavaluonnosten kokeiluluonteista käyttämistä kirkollisissa toimituksissa paikallisten olosuhteiden mukaan.

Valmistusvaliokunta totesi, että kaavoja on julkaistu elektronisessa muodossa suomen kielellä ja ne ovat olleet jo kauan käytettävissä kokeiluluonteisesti, kun taas osa ruotsinkielisistä on ilmestynyt vasta kesällä siten, että useimmat alkavat nyt olla käytettävissä. Komitean sihteeri Timo Komulainen on pyytänyt käyttäjiltä palautetta kaavoista.

Koska piispainkokouksen joka tapauksessa tulee antaa lausunto käsikirjakomitean lopullisesta ehdotuksesta, valmistusvaliokunta ehdotti työryhmän valitsemista tämän lausunnon valmistelua varten. Lisäksi valmistusvaliokunta ehdotti lähetekeskustelun käymistä sisällöllisistä näkökohdista.

Asiasta ei syntynyt keskustelua.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

- 1. asettaa työryhmän, jonka tehtävänä on valmistaa piispainkokouksen lausunto kirkolliskokoukselle Kirkollisten toimitusten kirjasta; ja*
- 2. nimetä työryhmän puheenjohtajaksi kirkkoherra Reijo Mattilan Kuopiosta sekä jäseniksi asessori Lars Junellin Loviisasta, kanttori Mikael Helenelundin Porvoosta, kirkkoherra Pekka Huokunan Hirvensalmelta ja kirkkoherra Pentti Miettisen Helsingistä. Työryhmä voi ottaa itselleen sihteerin.*

9 §

Lasten ehtoollisella käynnin edistäminen ja käyntiä koskevat ohjeet

Kirkolliskokous päätti 7.5.1998 lähettää piispainkokoukselle Kuopion hiippakuntakokouksen esityksen (hiippakuntakokouksesitys nro 5/1998), joka koskee lasten ehtoollisella käynnin edistämistä sekä pyytää piispainkokousta ryhtymään yleisvaliokunnan mietinnössä nro 3/1998 esitettyyn selvittämistyöhön. Tämän kirkolliskokouksen toimeksiannon perusteella piispainkokous käsitteli asiaa istunnossaan 9.-10.2.1999 (9 ja 26 §) ja asetti työryhmän selvittämään lasten ehtoolliselle osallistumisen kysymyksiä, kuten lapsiryhmien ehtoolliselle saattamista ja rippikoulu-kommuuniota sekä tekemään tarvittaessa esityksen asiaa koskevien ohjeiden tarkistamiseksi.

Työryhmään nimettiin jäseniksi johtava sihteeri Rauno Elomaa (sihteeri), pastori Reijo Liimatainen, perhetyön sihteeri Helena Lindfors, asessori Timo Määttä (puheenjohtaja) sekä päiväkerhotyön toiminnanohjaaja Ritva Purho-Väre. Työryhmä jätti 18.5.2000 piispainkokoukselle mietintönsä Lasten ja nuorten ehtoolliskasvatus.

Työryhmä selvittää mietinnössään asian aikaisempaa käsittelyä, voimassaolevien säännösten sisältöä ja niihin liittyviä ongelmia, pohtii ehtoolliskasvatuksen teologisia ja pedagogisia perusteita ja ottaa kantaa nykyisiin säännöksiin. Työryhmä toteaa, että kaste on teologisesti oikea ja riittävä edellytys ehtoolliseen osallistumiseen. Ei ole olemassa perusteita pitää edes konfirmaatiota admissiona ehtoolliseen osallistumiseen, vaikka kirkollista käytäntöä on sekä pastoraalisesti että kirkko-oikeudellisesti näin ohjailtu.

Läntisen tradition kirkoissa lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä ehtoolliseen osallistumisen käytännöt vaihtelevat kolmen perusmallin mukaisesti: 1) Lapsi ei pääse ollenkaan ehtoolliselle, 2) lapsi voi osallistua ehtoolliseen perheen kanssa ja 3) lapsi osallistuu ehtoolliseen yksin itsenäisesti niin halutessaan. Oman kirkkomme traditio rakentuu vahvasti perhe-ehtoolliselle (KJ 2:11 §). Oikeus käydä itsenäisesti ehtoollisella saadaan vasta konfirmaatioissa (KJ 3:5 §). Työryhmän mielestä asia tulee eräiltä osin arvioida uudelleen.

Nykyisen käytännön mukaan lapset eivät voi yksin eivätkä ryhminä osallistua ehtoolliseen. Ehtoolliseen osallistuminen ei ylipäätään ole pelkkä yksityisasia, vaan se on kommuunio. Monet muutokset ovat tehneet ajankohtaiseksi kysymyksen lasten ja nuorten ehtoollisellakäymisestä. Päiväjumalanpalvelukset ovat yhä useammin messuja. Miten

se vaikuttaa niihin seurakunnan jäseniin, joille ehtoollispöytä ei ole avoin? Rippikoulun ehtoollisopetuksen vahva kognitiivinen painotus kaipaa tarkistusta. Opetusta uudistettaessa on herännyt kysymys rippikoulukommuunion mahdollisuudesta. Samoin on kysyttävä, löytyykö perusteita muiden lasten ja varhaisnuorten ryhmien osallistumiselle ehtoolliseen yksin tai ryhmänä.

Työryhmä on selvittänyt lasten ehtoollista myös ekumeenisesta näkökulmasta. Porvoon julistuksen kirkoissa lasten ja nuorten ehtoolliseen osallistumisessa ei noudateta yhtenäistä käytäntöä. Oman kirkkomme kanssa samansuuntaisia uudistuksia pohditaan kuitenkin monessa kirkossa. Jo nyt useimmissa kirkoissa ei konfirmaatiota enää pidetä ehtoolliseen osallistumisen ehtona. Vaikka yhtenäiseen käytäntöön ei päästäisikään, uudistuksia tehtäessä on tarpeen ottaa huomioon ekumeenisen yhteyden näkökulma.

Ratkaisua hahmotellessaan työryhmä kiinnittää huomiota kolmeen asiakokonaisuuteen.

1) Lasten ehtoollisellakäynnin edistämisessä ei ole kyse vain määräysten ja ohjeiden muuttamisesta, vaan ehtoolliskasvatuksen kohentamisesta kokonaisuudessaan. Ehtoolliskasvatus on niin tärkeä asia, että se on syytä mainita erikseen KJ 2:11 §:n yhteydessä tai muualla.

Kirkossamme voidaan edelleen pitää keskeisenä lasten ehtoollisen osallistumisen muotona perhe-ehtoollista. Siten ehtoolliskasvatus on ensisijaisesti kotien asia, mutta samalla se on haaste seurakunnille. Ehtoolliskasvatuksen reformiin kuuluu materiaalin tuottaminen sekä työntekijöiden ja seurakuntalaisten kouluttaminen. Lasten, varhaisnuorten ja nuorten ehtoollisella käynnin edistäminen on osa laajempaa jumalanpalveluskasvatusta ja liittyy seurakunnan kasvatustoiminnan kokonaisuuteen ja moniin kirkkomme ajankohtaisiin kehittämishankkeisiin. Ehtoolliskasvatuksen suunnittelu on kirkon kasvatustieteellisen keskuksen, kirkon nuorisotyön keskuksen, kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen ja kirkon perheasiain keskuksen yhteinen tehtävä. Tämän tulee tapahtua yhteistyössä seurakuntien, hiippakuntien ja kirkollisten palvelujärjestöjen kanssa.

2) Perhe-ehtoollinen on keskeinen ehtoolliseen osallistumisen muoto. Lapset tulevat ehtoolliselle vanhempien tai huoltajien kanssa. Kirkkojärjestyksen mukaan konfirmaatiossa tunnustaudutaan kirkon uskoon ja saadaan oikeus käydä itsenäisesti ehtoollisella (KJ 3:5 §). Perhe-ehtoollisen ja itsenäisesti ehtoolliseen osallistumisen välimaastoon jää alue, johon kasautuneita ongelmia on syytä selvittää. Niistä keskeisimpiä ovat rippikoulukommuunion mahdollistaminen

ja seurakunnan toimintaan osallistuneiden lasten ja varhaisnuorten osallistuminen ehtoolliseen yksin tai omina ryhminään.

Työryhmä asettuu sekä teologisista että pedagogisista syistä rippikoulukommuunion kannalle. Se merkitsisi KJ 2:11 §:n muuttamista siten, ettei konfirmaatiota enää mainita ehtoolliseen osallistumisen ehtona. Rippikoulukommuunion hyväksyminen merkitsisi ennen kaikkea mahdollisuutta eikä yleistä pakkoa. Myös varhaisnuorten osallistumiseen ehtoolliseen ryhmänä tulisi löytää uusia näkökulmia. Ehtoolliselle osallistumiseen riittää työryhmän mielestä pelkkä vanhemman ja huoltajan lupa, jonka perusteella lapsi voisi osallistua ehtoolliseen seurakunnassa hänelle läheisen aikuisen tai seurakunnan työntekijän kanssa.

3) Lasten siunaamisesta on käytännössä tullut ehtoollisen jakamisen vaihtoehto. Työryhmän mukaan ehtoollispöydän avoimuus kastetulle kirkon jäsenelle on ehdollinen lapsen kohdalla. Lapsi saa tulla kyllä aina ehtoollispöytään, mutta ehtoollisen saaminen riippuu siitä, kenen kanssa hän kulloinkin on. Siunaaminen eroaa sakramentista siinä, että vain sakramentti on ”vaikuttava merkki”, johon sisältyy ehdottoman varma pelastuksen lupaus. Siunaamiskäytännön hyvänä puolena on, että lapsi tottuu pienestä pitäen käymään ehtoollispöydässä ja tutustuu siihen, mitä alttarilla tapahtuu.

Työryhmä toteaa mietinnössään, että piispainkokouksen voimassa olevat ohjeet ovat vanhentuneet. Yhtäältä ne rajoittavat lapsen ehtoollisoikeutta ja toisaalta ne suosituksinakin ohjaavat seurakuntien ehtoolliskäytäntöä kesämättömälle pohjalle. Ne on aika uudistaa. Kaste on oikea ja riittävä edellytys ehtoolliseen osallistumiseen. Mitään ikärajaa ei ole syytä määritellä.

Työryhmä ehdotti, että piispainkokous päättäisi

- 1) esittää kirkolliskokoukselle kirkkojärjestyksen 2 luvun 11 §:n muuttamista esimerkiksi seuraavalla tavalla:

Ehtoolliseen saa osallistua jokainen kirkon jäsen.

Vanhemmat ja huoltajat huolehtivat yhdessä kummien ja seurakunnan kanssa kastetun lapsen ja nuoren ehtoolliskasvatuksesta.

Ehtoollinen voidaan antaa myös muulle henkilölle, joka on sairaana tai hätätilassa ja käsittää ehtoollisen merkityksen.;

- 2) todeta kirkkojärjestyksen muutetun 2 luvun 11 §:n nojalla, että rippikoulukommuunio on mahdollisuus nuorten ehtoolliseen osallistumiseen;
- 3) todeta kirkkojärjestyksen muutetun 2 luvun 11 §:n nojalla, että ne lapset ja nuoret, joille on opetettu ehtoollisen merkitys, saavat osallistua ehtoolliseen;
- 4) uudistaa 12.9.1978 antamansa ohjeet, jotka koskevat

jumalanpalveluksen järjestämisessä huomioon otettavia näkökohtia lasten ehtoollisen toteutuessa työryhmän esittämän liitteen mukaisesti; ja

- 5) antaa kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen, kirkon kasvatusasiain keskuksen, kirkon nuorisotyön keskuksen ja kirkon perheasiain keskuksen tehtäväksi yhdessä laatia ehtoolliskasvatuksen kokonaissuunnitelma seurakuntia varten.

Valmistusvaliokunta totesi, että lasten ehtoolliselle osallistumisen kysymyksiä selvittäneen työryhmän linjauksiin voidaan pääosin yhtyä. Työryhmän ehdotuksen ensimmäinen kohta KJ 2:11 §:n muuttamiseksi vaatii esitettyä täsmällisempää muotoilua kirkolliskokoukselle. Valmistusvaliokunta kiinnitti huomiota myös siihen, että vaikka KJ 2:11 §:stä poistetaan sana ”konfirmoitu”, jää lapsen ja nuoren osallistuminen ehtoolliseen luvanvaraiseksi, koska KJ 3:5 §:n mukaan vasta konfirmaatio antaa oikeuden käydä itsenäisesti ehtoollisella. Muutos mahdollistaa rippikoulu-kommuunion sekä myös muiden lasten ja nuorten osallistumisen ehtoolliseen yksin tai ryhmänä, mikäli heillä on vanhemman tai huoltajan suostumus.

Työryhmän ehdotuksen toinen kohta rippikoulukommuunion sallimisesta on mahdollinen. Piispainkokous on aiemmin todennut (17.-18.9.1996; 7 ja 19 §), ettei rippi-

koulukommuuniolle ole teologisia esteitä, mutta piispainkokous ei voi antaa kirkkojärjestyksen tulkinnalle uutta sitovaa tulkintaa vastoin kirkolliskokouksen nimenomaista kantaa vuodelta 1977. Mikäli muutos hyväksytään, se merkitsee rippikoulun ehtoollisopetuksen uudistamista, mikä on otettava rippikoulusuunnitelmaa laadittaessa huomioon. Työryhmän ehdotuksen kolmas kohta on tärkeä selvennys KJ 2:11 §:n muutokselle ja se korostaa tarpeellisella tavalla lapsille ja nuorille annettavan ehtoollisopetuksen merkitystä. Valmistusvaliokunnan mielestä työryhmän ehdotuksen toinen ja kolmas kohta voidaan ottaa käsittelyyn vasta sen jälkeen, mikäli kirkolliskokous hyväksyy KJ 2:11 §:n muutoksen.

Vaikka valmistusvaliokunta suhtautuikin rippikoulukommuunion sekä lasten ja nuorten ryhmien ehtoolliselle osallistumisen sallimiseen työryhmän näkemyksen mukaisesti, se katsoi, että asiaan liittyviä ongelmia ei ole pohdittu tarpeeksi. Kun lasten ehtoollisen salliminen ei ole toteutunut kokonaisuudessaan toivotulla tavalla, tuoko nyt esitetty uudistus kuitenkin oleellista muutosta nykytilanteeseen? Jos jollekin asialle ei ole teologisia esteitä, ei se vielä tarkoita, että se on välttämättä toteutettava. Kirkkoon kuulumattomat ja kastamattomat lapset ja nuoret työryhmä sivuuttaa lyhyellä maininnalla, vaikka käytännössä tilanne voi esimerkiksi lasten ryhmässä olla monimutkainen ja vaikea. Lisäksi on kysyttävä kriittisesti, vähentääkö

rippikoulukommuunion salliminen rippikoulun asemaa ja merkitystä, vaikka työryhmä ei niin oletakaan tapahtuvan.

Työryhmän ehdotuksen neljäs kohta piispainkokouksen 12.9.1978 antamien lasten ehtoollista koskevien ohjeiden uudistamiseksi olisi luonnollinen seuraus edellä esitetyistä muutoksista. Valmistusvaliokunnan mielestä lasten ja nuorten ehtoollisella käyntiä koskevat piispainkokouksen uudet ohjeet olisi annettava vasta sen jälkeen, mikäli kirkolliskokous hyväksyy KJ 2:11 §:n muutoksen. Työryhmän ehdotus vaatii joitakin korjauksia. Ohjeet mahdollistavat myös muiden kuin rippikouluryhmien osallistumisen ehtoolliseen. Lisäksi valmistusvaliokunta kiinnitti huomiota siihen, ettei työryhmä ota kantaa eikä ehdotetuista ohjeistakaan käy ilmi, miten vanhemman tai huoltajan suostumus annetaan. Jos esimerkiksi kanttori haluaa tarjota lapsikuorolle tai nuorisotyönohjaaja varhaisnuorten leiriläisille mahdollisuuden osallistua ehtoolliselle, millainen lupa tarvitaan lasten vanhemmilta? Yksityiskohtaisia ohjeita suostumuksen antamiselle ei liene järkevää antaa, mutta varsinkin ryhmien osalta on tarpeen painottaa luvan saamisen merkitystä. Ehtoolliseen liittyvää pyhyiden tunnetta ja kokemusta on syytä vaalia hyvin huolellisesti. Suurissa lasten tai nuorten ryhmissä juuri tämä ulottuvuus voi kadota. Siksi ohjeissa on kiinnitettävä huomiota erityisesti ehtoollisen arvokkuuden ja pyhyiden säilymiseen. Samoin on tarpeen

korostaa ehtoollisen liittymistä seurakunnan yhteiseen jumalanpalvelukseen ja torjua erilaiset pienten ryhmien ”nurkkamessut”.

Työryhmän ehdotuksen viides kohta ehtoolliskasvatuksen kokonaissuunnitelman laatimiseksi on ajankohtainen ja tarpeellinen. Vanhempien ja huoltajien lisäksi suunnitelmassa on tarpeen ottaa korostetusti huomioon erityisesti ne seurakunnan kasvatustyössä olevat, joiden peruskoulutuksessa ei teologista ainesta ole kovin paljon. Ehtoolliskasvatuksen kokonaissuunnitelman laatiminen on tärkeä, vaikka lasten ehtoollisellakäynnin uudistaminen onkin vielä kesken. Siten suunnitelman laatiminen voidaan käynnistää, kunhan huolehditaan, että mahdolliset muutokset tulevat siinä aikanaan otetuksi huomioon.

Valmistusvaliokunta oli edellä selostetun näkemyksensä mukaisesti laatinut luonnoksen piispainkokouksen esitykseksi kirkolliskokoukselle kirkkojärjestyksen 2 luvun 11 §:n 1 ja 2 momentin muuttamiseksi kuulumaan seuraavasti:

*Ehtoolliseen saa osallistua jokainen kirkon jäsen.
Vanhemmat ja huoltajat huolehtivat yhdessä kummien ja seurakunnan kanssa kastetun lapsen ja nuoren ehtoolliskasvatuksesta.*

Keskustelussa käyttivät puheenvuoroja Riekkinen, Häkkinen, Schmidt, Kantola, Haataja, Taatila, Keskitalo, Huovinen, Särkiö, Pihkala, Rimpiläinen, Huotari, Mäkeläinen, Laulaja, sihteeri ja Paarma. Keskustelussa kritikoitiin sekä työryhmän että valmistusvaliokunnan ehdotuksia. Miten esimerkiksi järjestetään ehtoollisen merkityksen opettaminen niille, jotka eivät vielä ole rippikoulussa? Kysyttiin myös, onko muutokselle todellista tarvetta ja nakertaako se kuitenkin rippikoulun merkitystä. Alkuperäinen kysymys koski rippikoululaisten osallistumista ehtoolliselle, mutta kysymystä on nyt laajennettu koskemaan myös muuta lasten itsenäistä osallistumista. Puheenvuoroissa ilmeni halu pitää kiinni perhe-ehtoollisen ajatuksesta. Rippikoulukommuuniolla on ehkä perusteluja, mutta muille laajennuksille ei ole esitetty riittävästi argumentteja. Kysyttiin myös, riittäisivätkö uudet ohjeet kirkkojärjestyksen säännösten muuttamisen asemesta. Teologisesti asia on selvä sikäli, että kaste merkitsee admissiota ehtoolliselle, mutta lapsikastettakaan ei toimiteta ilman uskon yhteisön paikallaoloa. Ehtoollisellekaan lapsen ei tule osallistua atomistisena yksilönä. Uusien ohjeiden tulisi kuitenkin olla lasten ehtoolliselle osallistumista rohkaisevaa.

Mäkeläinen huomautti, että lainsäädännön tulkinnan tulee nousta säätämistahdosta eli perusteluista. Aikoinaan toteutettu kirkkolain muutos perustui nimenomaan opetus-edellytykseen. Jos nykyiseen lapsiehtoollisen järjestelmään halutaan muutos, asia on vietävä kirkolliskokoukselle kirkkojärjestyksen muutosehdotuksena. Pihkala esitti harkittavaksi muotoilua “ehtoolliseen saa itsenäisesti osallistua jokainen kirkon jäsen” (KJ 2: 1 § 1 mom.). Jatkossa todettiin, että uudet ohjeet voidaan antaa vasta kirkolliskokouksen mahdollisen uuden päätöksen jälkeen.

Keskustelun päätteeksi puheenjohtaja totesi vaihtoehtoiksi joko KJ 2: 11 §:n jättämisen ennalleen ja piispainkokouksen uudet ohjeet tai kirkkojärjestyksen muutosesityksen tekemisen kirkolliskokoukselle, jolloin saadaan uudet tulkinnat asiasta. Valmistusvaliokunnan on kuitenkin välttämätöntä pohtia nämä vaihtoehdot ja keskustelussa esitetyt näkökohdat uudelleen.

Käydyn keskustelun perusteella piispainkokous päätti

palauttaa asian valmistusvaliokunnalle uudelleen valmisteltavaksi.

10 §

Jumalanpalveluksen opas

Asian käsittelyyn osallistui puheenjohtajan kutsumana asiantuntijana kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen johtava sihteeri *Kai Vahtola*.

Piispainkokouksen helmikuun 2000 istunnossa (7 ja 20 §) oli käsiteltävänä kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen valmistama esitys uudeksi jumalanpalveluksen oppaaksi. Käsittelyn aikana oli tuolloinkin mukana asiantuntijana johtava sihteeri, rovasti Kai Vahtola.

Piispainkokous kävi em. istunnossaan kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen tekstiehdotuksen pohjalta ensin laajan yleiskeskustelun. Yleiskeskustelussa herättivät eniten mielenkiintoa seuraavat kysymyskokonaisuudet: kommentaariosan suhde oppaan muihin osiin ("approbatur ja laudaturosiot"); huoli oppaan reseption onnistumisesta, koska materiaalia on paljon; oppaan ehtoollisteologiset painotukset ja ehtoollisaineiden jälkikäsitteleminen; oppaan status ja piispainkokouksen hyväksymismenettely. Yleiskeskustelun jälkeen käytiin messun kommentaariosa vielä yksityiskohtaisesti läpi. Tässä yhteydessä esitettiin lukuinen määrä pieniä muutosehdotuksia.

Piispainkokous päätti pyytää kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskusta viimeistelemään oppaan tekstiä käydyn keskustelun pohjalta piispainkokouksen syyskuun 2000 istuntoa varten. Uusi versio oppaan tekstistä ("Jumalanpalveluksen opas, kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen esitys piispainkokoukselle") valmistui elokuun lopussa.

Uudessa ehdotuksessa on viisi päälukua seuraavassa järjestyksessä: 1. Messun eli ehtoollisjumalanpalveluksen kommentaari. 2. Asiasanasto, jossa jo ensimmäisessä luvussa esille tulleita kysymyksiä on käsitelty laajemmin temaattisella otteella. 3. Pieni artikkelikokoelma "Näkökohtia jumalanpalveluksen teologiaan". 4. Jumalanpalvelukseen liittyvä sanasto. 5. Liitteet.

Uudessa ehdotuksessa on joitakin rakenteellisia muutoksia edelliseen versioon verrattuna. Messun kommentaariosa on nyt heti alussa luvussa 1. Edellisessä versiossa alussa ollut luku "Näkökohtia jumalanpalveluksen teologiaan" on siirretty luvuksi 3, ja siihen sisältyneiden artikkeleiden kirjoittajat on mainittu sisällysluettelossa. Mainittuun lukuun on saatu kokonaan uudet osiot "saarnasta" sekä "rukouksesta" siten, että vastaavat asiasanat on poistettu luvusta 2 ja laajennettu artikkeleiksi. Asiasanastosta (luku 2) on itsenäisenä asiasananana pudotettu pois ainakin "jumalanpalvelus ja

diakonia". Asiasanan "paramentit" (ennen "kirkkotekstiilit") alla on edellisessä versiossa itsenäisinä asiasanoina olleet "liturgiset värit" ja "liturginen vaatetus". Uudessa versiossa olevan asiasanan "pukeutumi-nen jumalanpalvelukseen" alla on tekstiä, joka aikaisem-massa versiossa oli asiasanan "liturginen vaatetus" alla. Uusiksi itsenäisiksi asiasanoiksi on nostettu "kuori", "lukupulpetti" ja "saarnastuoli", jotka aikaisemmassa versiossa olivat asiasanan "kirkkotila" alla. Lukuun 4 "Jumalanpalvelukseen liittyvä sanasto" ei ole tehty ainakaan merkittäviä muutoksia. Luvusta 5 (liitteet) puuttuu piispainkokouksen ohje lasten ehtoollisesta. Asiaa on käsitelty nyt pidetyn istunnon 9 §:ssä.

Valmistusvaliokunta katsoi, että kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskus on työstänyt tekstiä saamansa palautteen pohjalta oikeaan suuntaan. Oppaan ehtoollista ja ehtoollisaineiden käsittelyä koskeva kohta on esitetty siinä muodossa kuin piispat ovat omassa neuvottelussaan viime helmikuun piispainkokouksen jälkeen linjanneet. Se seikka, että kommentaariosa on nyt ensimmäisessä luvussa on ainakin osittainen vastaus edellisestä versiosta esitettyyn kritiikkiin, jonka mukaan oppaan alkupää oli liian raskas ja ladattu. Tämä muutos varmasti edesauttaa reseptiota, vaikka kommentaarilukua ei irrotettaisikaan erilliseksi osaksi muusta materiaalista. Käytettävissä olevan valmisteluajan lyhyiden vuoksi valmistusvaliokunnan oli ollut mahdotonta tarkistaa

jokaisen edellisessä kokouksessa tehdyn muutos-ehdotuksen kohtaloa uudessa versiossa. Yleisvaikutelma kuitenkin on, että ne on pyritty ottamaan huomioon. Tosin edellisen kokouksen keskustelussa esitettiin samastakin asiasta niin vastakkaisia näkemyksiä, että on ymmärrettävää jos jokaista muutosehdotusta ei ole voitu ottaa huomioon.

Kysymys oppaan statuksesta lienee ratkaistava heti käsittelyn aluksi. Helmikuun 2000 kokouksessa esitettiin asiasta erilaisia näkemyksiä. Eräät kannattivat oppaan julkaisemista kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen nimissä. Toiset esittivät, että piispainkokous "käsittelisi" oppaan mutta ei "hyväksyisi" (eli auktorisoisi) sitä. Kolmannet esittivät, että piispainkokous hyväksyisi eli auktorisoisi kommentaariosan mutta ei muuta materiaalia. Tähän liittyen esitettiin myös, että kommentaariosa ja muu materiaali julkaistaisiin erillisinä niteinä, mutta tätä näkemystä myös selkeästi vastustettiin. Neljännet esittivät, että piispainkokouksen pitäisi hyväksyä koko opas, koska muuten kentälle lähtisi ongelmallinen signaali.

Valmistusvaliokunta katsoi, että koska piispainkokous helmikuussa 2000 ryhtyi käsittelemään opastekstiä yksityiskohtaisesti ja koska se antoi kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskukselle tehtäväksi tuoda uusi versio syyskuun kokoukseen, se vähintäänkin implisiittisesti asettui

sille kannalle, että piispainkokouksen tulee hyväksyä koko teksti ja että se julkaistaan yhdessä niteessä. Valmistusvaliokunta oli asettunut tälle kannalle. Valmistusvaliokunta piti tätä menettelytapaa perusteltuna, koska kyse on asiallisesti ottaen jo kirkolliskokouksessa tehdyn päätöksen tulkitsemisesta. Mikäli piispainkokous ei selkeästi "ottaisi opasta nimiinsä", kirkon kentällä voisi syntyä jopa tarpeetonta spekulatiota, onko piispainkokous kirkolliskokouksen hyväksymän uuden jumalanpalvelusjärjestyksen takana. Näillä perusteilla valmistusvaliokunta puolsi koko oppaan hyväksymistä. Mikäli tähän päädyttäisiin piispainkokous käsitelisi oppaan kohta kohdalta uudelleen ja hyväksyisi sen. Mikäli piispainkokous "ottaisi nimiinsä" koko materiaalin olisi syytä jättää pois kirjoittajien mainitseminen luvusta 3.

Lisänäkökohtana valmistusvaliokunta painotti, että on tärkeää saada opas valmiiksi ja ilmestymään mahdollisimman pian.

Asiasta käydyssä yleiskeskustelussa käyttivät puheenvuoroja Riekkinen, Keskitalo, Vahtola, Niskanen, Laulaja, Pihkala, Mäkeläinen, Schmidt, Särkiö, Junell, Haataja, Huotari, Kantola, Häkkinen ja Paarma. Keskitalo totesi, että valmistusvaliokunnalla oli varsin niukka aika tutustua nyt käsiteltävään versioon, mutta joka tapauksessa ehdotetaan koko oppaan hyväksymistä piispainkokouksen nimissä.

Oppaan statuksesta on tarkoituksenmukaista sopia ensin ja käydä yksityiskohtainen käsittely tämän periaatteen mukaisesti. Vahtola selvitti valmisteluprosessia, jolla edellisestä piispainkokouksessa käsitellystä luonnoksesta on päädytty nyt käsiteltävään versioon. Joka tapauksessa kommentaari on oppaan ydinosa, jolle asiasanat on alisteista materiaalia ja luvussa 3 olevat artikkelit luonteeltaan apuaineistoa. Myös sanasto on koulutuksen tueksi tarkoitettua liitteenomaista materiaalia. Oppaan yleisluonteesta on huomattava, että se on tarkoitettu papiston ja muiden hengellisen työn tekijöiden apuneuvoksi sekä koulutusmateriaaliksi.

Eräissä puheenvuoroissa esitettiin edelleen epäilyksiä, onko tarpeen hyväksyä opasta piispainkokouksen nimissä. Toisaalta korostettiin, että ellei näin menetellä, syntyy spekulointia oppaan merkityksestä. Käytännön metodina voisi olla, että tekstistä poistetaan ne lauseet, jotka ovat piispainkokouksen käsityksen vastaisia, muttei yritetä saavuttaa 100 %:sta yksimielisyyttä joka lauseesta. Joka tapauksessa oppaassa on välttämätöntä esittää jokin ilmaisu piispainkokouksen suhtautumisesta oppaan tekstiin. Sekin menettely voisi olla hankala, että piispainkokous auktorisoi esimerkiksi vain kommentariosan. Vain tietyn osan hyväksyminen piispainkokouksen nimissä voisi herättää mielikuvan tämän tekstin luonteesta "lakina". Sopivaksi

menettelyksi todettiin, että oppaan alkusanaa laajennetaan ilmaisemaan piispainkokouksen käsitystä oppaan luonteesta. Missään tapauksessa opas ei voi poiketa kirkolliskokouksen hyväksymästä kirkkokäsikirjasta.

Junell huomautti, että valmistusvaliokunnan ehdotuksesta on tipahtanut pois Porvoon hiippakunnan tuomiokapitulille osoitettava pyyntö huolehtia ruotsinkielisen laitoksen laatimisesta yhteistyössä hiippakuntaneuvoston ja kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen kanssa.

Keskustelun päätteeksi puheenjohtaja totesi, että laajinta kannatusta on saanut koko oppaan hyväksyminen piispainkokouksen nimissä samoin kuin oppaan alkusanan laajentaminen tämän mukaisesti.

Yksityiskohtaisessa keskustelussa oppaan tekstiä ryhdyttiin käsittelemään luku luvulta. Keskustelussa käytettiin lukuisia puheenvuoroja erinäisistä yksityiskohdista, ja eräitten kohtien muotoiluista äänestettiin. Kai Vahtola teki käsittelyn aikana muistiinpanot sovituista muutoksista. Käsittelyä päätettiin jatkaa seuraavana istuntopäivänä. Valmistus-valiokunta sai tehtäväkseen laatia uudet tekstiluonnokset eräistä yksityiskohdista, joiden sisällöstä sovittiin yksityiskohtaisessa käsittelyssä.

(Jatkokäsittely 11 §:ssä)

Piispainkokouksen istunto keskeytettiin 12.9.2000 klo 17.15.

*Istuntoa jatkettiin 13.9.2000 klo 9.45 kirkkoherra Eino Perälän ja kirkkoherra Henry Byskatan johdolla Huu-
toniemen kirkolla vietetyn ehtoollismessun jälkeen.*

Läsnäoleviksi merkittiin samat kuin edellisenä istunto-
päivänä.

11 §

Jumalanpalveluksen opas

(Jatkokäsittely 10 §:ään)

Asian yksityiskohtaista käsittelyä jatkettiin.

Vahtolan edellisenä päivänä tehtyjen muistiinpanojen mukaiset valmistusvaliokunnan käsittelemät muutokset oli jaettu osanottajille. Yksityiskohtaista käsittelyä jatkettiin samalla menetelmällä kuin edellisenä istuntopäivänä. Asiasanastoa käsiteltäessä päätettiin äänin 9-6 säilyttää tekstiehdotuksessa oleva ehtoollisleivän resepti, mutta tekstiin lisättiin maininta perinteellisestä öylätistä normaalina käytäntönä.

Valmistusvaliokunta ehdotti oppaan pääotsikoksi "Kertokaa tästä riemuiten". Huotari esitti Taatilan kannattamana, että pääotsikkona säilytettäisiin "Jumalanpalveluksen opas". Huotarın ehdotus hyväksyttiin äänin 8-5.

Vahtola teki toisenkin istuntopäivän käsittelystä tarkat muistiinpanot.

Asian tultua käsitellyksi puheenjohtaja kiitti asiantuntijana

kuultavana ollutta Kai Vahtolaa läsnäolosta ja osallistumisesta asian käsittelyyn kumpanakin istuntopäivänä.

Käsittelyn pohjalta piispainkokous päätti

- 1. hyväksyä kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen laatiman esityksen Jumalanpalveluksen oppaaksi; sekä*
- 2. pyytää Porvoon hiippakunnan tuomiokapitulia huolehtimaan oppaan ruotsinkielisen laitoksen laatimisesta yhteistyössä Porvoon hiippakuntaneuvoston ja kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskusta kanssa.*

12 §

Kirkon nelivuotiskertomus vuosilta 1996-1999

Kirkon tutkimuskeskuksessa laaditaan kirkon nelivuotiskertomusta vuosilta 1996-1999. Tarkoituksena on saada kirja valmiiksi niin, että se ehtisi toimitettavaksi kirkolliskokoukselle jo syksyllä 2000. Aikaisempien nelivuotiskertomusten käsittelyä on pyritty eri tavoin edistämään mm. piispainkokouksen toimesta siten, että kirkolliskokous voisi tärkeisiin asioihin keskittyen käydä keskustelua kirkon työn kehittymisestä ja suuntaamisesta. Jonakin kertana

piispainkokous on toimittanut kirkolliskokoukselle epävirallisen muistion, jossa tarkastellaan näitä keskeisiä kysymyksiä ja kehitystrendejä.

Edellisen nelivuotiskertomuksen (1992-1995) käsittelyä varten piispainkokous ehdotti istunnossaan 11.-12.2.1997 (13 ja 22 §) kirkkohallitukselle yhteisen työryhmän asettamista sekä nimesi omat jäsenensä tähän työryhmään. Yhteinen työryhmä laati ehdotuksen nelivuotiskertomusta tarkastelevaksi lausunnoksi. Tätä lausuntoa käsiteltiin 9.10.1997 pidetyssä kirkkohallituksen istunnossa, johon myös piispainkokouksen jäsenet osallistuivat. Yhteisessä kokouksessa muokattu lausunto toimitettiin kirkolliskokoukselle kirkkohallituksen lausuntona.

Valmistusvaliokunta oli valmistellut ehdotuksen kertomuksen käsittelytavasta. Asiasta oli keskusteltu kirkon tutkimuskeskuksen vt. johtajan Kari Salosen kanssa.

Vapaamuotoisissa keskusteluissa on arvioitu myönteisesti kirkkohallituksen ja piispainkokouksen 9.10.1997 pidettyä yhteisistuntoa, ja käytännön on toivottu jatkuvan. Tällainen yhteisistunto ei voi olla virallinen päätöksentekuelin eikä sellaista voi järjestää kovin usein. Menettely sopii käytettäväksi silloin tällöin jonkin molempia koskevan asian valmistelussa. Kirkon nelivuotiskertomus ei ole ainoa, mutta

varsin hyvin tällaiseen käsittelyyn sopiva aihe.

Valmistusvaliokunta piti myös mahdollisena, että pelkän lausunnon asemesta kirkkohallitus yhteistyössä piispainkokouksen kanssa tekisi kirkolliskokoukselle täsmällisen esityksen toimenpiteistä, joihin nelivuotiskertomus antaa aihetta.

Mikäli nelivuotiskertomus valmistuu suunnitellun aikataulun mukaisesti, kirkolliskokous voisi marraskuun 2000 istunnossaan lähettää asian valiokuntaan. Kirkkohallituksen ja piispainkokouksen yhteistä lausuntoa tai esitystä voitaisiin valmistella siten, että se voitaisiin toimittaa kirkolliskokouksen valiokunnalle vuoden 2001 alkupuolella.

Asiasta ei syntynyt keskustelua.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

- 1. ehdottaa kirkkohallitukselle yhteisen työryhmän asettamista käsittelemään kirkon nelivuotiskertomusta "Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 1996-1999";*

2. *ehdottaa kirkkohallitukselle, että edellä mainitun työryhmän laatimaa lausuntoa tai esitystä käsiteltäisiin sopivana ajankohtana kirkkohallituksen täysistunnossa, johon piispainkokouksen jäsenet kutsuttaisiin osallistumaan tämän asian käsittelyyn; ja*
3. *nimetä kohdassa 1 mainittuun työryhmään piispainkokouksesta asessori Pekka Särkiön ja asessori Hannu Komulaisen sekä piispainkokouksen sihteerin.*

13 §

Ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien asema kirkossa

Kirkon ulkoasiain neuvosto oli 27.1.2000 (12 §) päättänyt pyytää piispainkokousta laatimaan selvityksen niistä peruslinjoista, joiden mukaan maahanmuuttajien etnisten tai/ja vieraskielisten kristillisten yhteisöjen toiminta voidaan jäsentää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja sen paikallisseurakuntien elämään ja toimintaan. Pyynnön taustalla on Suomen kiinalaisen kristillisen seurakunnan (The Finnish Chinese Christian Fellowship) kirje (15.3.1999), jossa se pyytää kirkkoamme virallisesti tunnustamaan kyseisen yhteisön maassamme toimivaksi kristilliseksi kirkoksi.

Asiaan liittyy kirkon ulkoasiain neuvoston mukaan vaikeita periaatteellisia ja pastoraalisia kysymyksiä, ja sen valmistelu on osoittautunut hankalaksi. Ensinnäkään kirkon ulkoasiain neuvosto sen paremmin kuin mikään muukaan kirkkomme elin ei voi antaa kiinalaisen seurakunnan pyytämää virallista tunnustamista niin, että tällaisella tunnustamisella olisi mitään juridista tai kirkko-oikeudellista sitovuutta. Vaikka kirkkomme ei voikaan antaa pyydettyä “muodollista tunnustamista”, anojaa vastaan voidaan tulla sen pyrkiessä läheisempään yhteyteen oman kirkkomme kanssa. Kirkon ulkoasiain neuvoston lähettämän vastauskirjeen pääajatuksena on tämän ilmaiseminen.

Kirkon ulkoasiain neuvosto toteaa kiinalaisen seurakunnan anomuksen kuitenkin liittyvän paljon laajakantoisempaan uskonnolliseen kokonaistilanteeseen. Uusia uskonnollisia ryhmittymiä syntyy koko ajan lisää. Tällaiset ryhmät saattavat toivoa kirkkomme tukea, mutta myös loitontua luterilaisesta kirkosta. Asian selvittämiseksi tarvitaan perusteellista työskentelyä. Sekä teologiselta että kirkko-oikeudelliselta kannalta tämän selvitystyön voisi kirkon ulkoasiain neuvoston käsityksen mukaan parhaiten tehdä piispainkokous. Kirkon ulkoasiain neuvoston kokouspöytäkirjan mukaan keskustelussa viitattiin myös yksittäisen seurakuntalaisen kannalta kipeään ongelmaan, että Suomen kansalaisuutta vailla oleva henkilö ei voi tulla kastetuksi.

Asia oli kirkon ulkoasiain neuvoston kokousta pidettäessä juuri ollut esillä kirkolliskokouksessa.

Kirkolliskokouksen toivomusponsi

Käsitellessään seurakuntahallinnon kehittämistä koskevaa hallintovaliokunnan mietintöä 5/1999 kirkolliskokous hyväksyi 11.1.2000 seuraavan toivomusponnen:

Maassamme on lähes 100.000 ulkomaalaista. Heidän joukossaan on useita kristittyjä. Monet ulkomaalaiset myös kastetaan luterilaisten pappien toimesta Suomessa. Tästä huolimatta heistä ei useinkaan tule paikallisseurakunnan täysivaltaisia jäseniä kirkossamme. Kirkossa kuitenkin juuri kaste on jäsenyyden peruste. Kirkkohallituksen tulisi selvittää, miten kirkkomme yhteyteen kastettujen sekä maassamme jo oleskelevien ulkomaalaisten kristittyjen kirkon täysivaltaista jäsenyyttä koskevat oikeudet voidaan maassamme toteuttaa sekä ryhtyä tarvittaviin toimiin niiden toteuttamiseksi. Ulkomaalaisten tulee saada tietoa oikeuksistaan kirkkomme jäsenenä ja palvelujen käyttäjinä.

Kirkolliskokouksen toivomusponsi liittyy samaan asiakokonaisuuteen ja problematiikkaan kuin kirkon ulkoasiain neuvoston piispainkokoukselle tekemä esitys. Ponnin sisältämä toimeksianto on osoitettu kirkkohallitukselle. Koska asiaan joka tapauksessa liittyy merkittäviä kirkko-

oikeudellisia kysymyksiä, kirkon ulkoasiain neuvoston esitystä käsiteltäessä on välttämättä oltava yhteistyössä kirkkohallituksen kanssa. Valmistelumuistiota laadittaessa on neuvoteltu teologisten asiain sihteerin Juhani Forsbergin, kirkkoneuvos Matti Halttusen, hallintopäällikkö Erkki Huhdan, vs. ulkosuomalaistyön sihteerin Ilkka Mäkelän sekä Kirkon Ulkomaanavun maahanmuuttajatyön sihteerin Marja-Liisa Laihian kanssa. Yhteistyötä tarvitaan myös jatkossa.

- - - - -

Tässä valmistelussa tarkoitetaan *ulkomaalaisella* henkilöä, joka ei ole Suomen kansalainen. *Maahanmuuttajalla* tarkoitetaan asumisen tarkoituksessa Suomeen saapuvaa ulkomaan kansalaista ja myös ulkomailta syntynyttä paluumuuttajaa.

Asian aikaisempi valmistelu piispainkokouksessa

Kirkon ulkoasiain neuvoston esityksessä viitataan piispainkokouksen istunnossa 11.-12.9.1990 (19 §) asetettuun työryhmään, jolle istunnossa 22.-23.9.1992 (28 §) annettiin jatkotehtäväksi mm. "selvittää ... ulkosuomalaisten ja ulkomaalaisten kirkon jäsenyyteen ja kasteen toimittamiseen liittyviä kysymyksiä".

Piispainkokouksen työryhmä asetettiin (v. 1990) alunperin selvittämään kirkon kannalta uskonnonvapaussäännösten soveltamista ulkomailla asuvien suomalaisten osalta. Työryhmän puheenjohtajana toimi asessori Gunnar Träskman sekä jäsenenä tarkastaja Erkki Huhta (siht.), jaostopäällikkö Olli-Pekka Lassila ja oikeust. kand., past. Kari Ventä. Taustana oli mm. kysymys ulkomailla asuvan Suomen kansalaisen kirkosta eroamisen menettelystä. Työryhmä esitti mietinnössään (sarja B 1992:4) ryhtyväksi toimenpiteisiin uskonnonvapaussäännösten tarkistamiseksi poissaolevan väestön osalta. Työryhmä totesi myös, että ulkomailla asuvia suomalaisia koskevat ko. ongelmat johtuvat parokiaaliperiaatteen soveltamisesta. Piispainkokouksen tulisi harkita,

miten kasteen toimittamiseen, seurakuntaan kuulumiseen ja kirkon jäsenyyteen liittyviä kysymyksiä voitaisiin edelleen selvittää puheenjohtaja Träskmanin muistion pohjalta.

Työryhmän mietintöön liitettyssä muistiossaan Gunnar Träskman esitti tavoitteena mm., että myös Suomessa tilapäisesti oleskeleva henkilö voitaisiin kastaa.

Piispainkokous käsitteli työryhmän mietintöä 22.-23.9.1992 (28 §) ja tässä yhteydessä antoi työryhmälle jatkotehtävän mm. "selvittää muitakin ulkosuomalaisten *ja ulkomaalaisten* kirkon jäsenyyteen ja kasteen toimittamiseen liittyviä kysymyksiä" (kurs. tässä). Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin edelleen Gunnar Träskman ja jäseneksi Olli-Pekka Lassilan tilalle vs. jaostopäällikkö Ilkka Mäkelä.

Työryhmä lähetti 29.8.1994 piispainkokoukselle kirjeen, jossa se ilmoitti eräistä väestökirjanpitoa koskevista sisäasiainministeriön valmisteluista. Näiden ollessa vireillä työryhmä ei pitänyt tarkoituksenmukaisena tehdä erillistä esitystä kirkosta eroamista koskevasta säännöksestä. Sen sijaan työryhmä ilmoitti jatkavansa ulkosuomalaisten ja ulkomaalaisten kirkon jäsenyyteen ja kasteen toimittamiseen liittyvien kysymysten selvittelyä. Työryhmän työ on ilmeisesti kuitenkin jäänyt kesken, eikä mietintöä tai ehdotusta ole odotettavissa. Nyt käsiteltävän asiakokonaisuuden jatkovalmistelu on organisoitava erikseen.

Pohdintaa ja tarkastelua

Kirkkohallituksen ohjesäännön (12.11.1993; 20 §) mukaan ulkoasian osaston tehtävänä on mm. “vastata ulkomailla asuvien suomalaisten ja Suomessa asuvien ulkomaalaisten parissa tehtävästä kirkollisesta työstä”. Käytännössä näistä asioista huolehtii ulkosuomalaistyön toimikunta ja toimisto. Parhaillaan on vireillä maahanmuuttajatyön keskittäminen kirkkohallituksen toiminnalliseen osastoon.

Kirkkohallituksessa on useissa yhteyksissä eri näkökulmista käsitelty kirkon suhteita ulkomaalaisiin, maahanmuuttajiin ja mm. pakolaisiin. Muutamia esimerkkejä.

Kirkkohallitus asetti vuonna 1996 työryhmän selvittämään monikulttuuristumisen ja kansainvälistymisen tuomaa haastetta kirkolle. Kysymyksessä on laajempi kokonaisuus kuin nyt käsiteltävä asia. Työryhmän tuli mm. selvittää kirkkomme kansainvälisyyskasvatuksen teologista perustaa ja periaatteellisia lähtökohtia. Kirkkohallitus on yleiskirjeessään nro 11/2000 suosittanut työryhmän mietintöä “Kansan kirkosta kansojen kirkoksi” (kirkkohallituksen julkaisuja 1999:2) käytettäväksi virikeaineistona sekä teoreettisessa työskentelyssä että käytännön seurakuntatyön kehittämisessä. Kirkon kansainvälisyyskasvatusta on selvitelty myös kirkon kasvatustieteen keskuksen muistiossa

“Kansainvälistyvä seurakunta” (1995). Kirkon pakolais-työstä on laadittu useampia selvityksiä.

Kirkon ulkosuomalaistyön neuvottelukunta asetti kokouksessaan 4.5.1995 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia periaateohjelma Suomessa asuvien ulkomaalaisten parissa tehtävän työn periaatteista, koordinoinnista ja käytännön työn järjestelyistä. Työryhmän mietintö “Maahanmuuttajat ja kirkko” (1996) on seikkaperäinen selvitys asiaan liittyvistä näkökohdista. Piispainkokouksen toimesta tapahtuvassa jatkotyöskentelyssä on aiheellista nojautua mm. tämän mietinnön aineistoon.

Valmistusvaliokunta totesi, että piispainkokouksen aikaisemmissa valmisteluissa on ollut esillä kaksi asiaryhmää, jotka liittyvät toisiinsa mutta joita voidaan käsitellä toisistaan erillisinä: 1. ulkomailla asuvien suomalaisten kirkkoon kuuluminen ja kirkosta eroaminen; ja 2. Suomessa asuvien ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien uskonnollinen asema ja heidän parissaan tehtävä kirkollinen työ. Kirkon ulkoasiain neuvoston piispainkokoukselle tekemää esitystä käsiteltäessä on tarkoituksenmukaista keskittyä jälkimmäiseen asiakokonaisuuteen. Tälle rinnakkainen mutta erillinen asia on *ei-kristittyjen* kohtaaminen, jota samoin kuin varsinaisen lähetystyön näkökulmaa valmistusvaliokunta ei käsitellyt tässä yhteydessä. Samoin jätettiin tarkastelun ulkopuolelle

kirkon pakolaistyön erityiskysymykset.

Ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien kirkollista asemaa koskevat kysymykset voidaan jaotella esimerkiksi seuraavasti:

- ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien kastaminen sekä mahdollisuudet tulla kirkkomme seurakuntien jäseniksi;
- muiden kasuaalitoimitusten toimittaminen ulkomaalaisille ja maahanmuuttajille sekä muu hengellinen integroiminen kirkkomme yhteyteen;
- maahanmuuttajien yhteisöjen mahdollinen tunnustaminen kristillisiksi kirkoiksi.

Kirkon jäseneksi ottaminen

Kirkkolain 3 luvun 2 §:n 2 mom. (21.8.1998/619) mukaan kirkon jäsen on sen seurakunnan jäsen, jonka alueella hänellä on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka. Kotikuntalain 4 §:n mukaan maahanmuuttaneella ulkomaalaisella on kotikunta Suomessa, jos hän asuu maassa ja hänellä on tarkoitus jäädä tänne vakinaisesti asumaan ja jos hänellä on lisäksi vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa, jos sellainen vaaditaan. Maistraatti tekee muuttoilmoituksen perusteella päätöksen henkilön kotikunnasta.

Kirkkohallitus on yleiskirjeessään nro 7/1994 antanut ohjeet ulkomaalaisen ottamisesta Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäseneksi. Ohjeiden mukaan kirkon jäseneksi voidaan ottaa myös sellainen ulkomaan kansalainen, jolla on kotipaikka Suomessa. - Ohjeiden antamisen jälkeen väestötietojärjestelmä on muuttunut, ja uskontokuntaan liittyminen on esillä myös kirkkohallituksen näitä muutoksia koskevassa yleiskirjeessä nro 16/1999.

Kirkkoon liittymistä koskeva ilmoitus esitetään siihen seurakuntaan, jonka alueella henkilöllä on kotikunta ja siellä oleva asuinpaikka. Kirkkoherra vastaa siitä, että kirkkoon liittymisen edellytykset tutkitaan. Jäseneksi ottamisen perusteista on säädetty kirkkojärjestyksen 1 luvun 3 §:ssä. Kirkkohallituksen ohjeissa (yleiskirje 7/1994) selvitetään lähemmin näitä perusteita koskevien säännösten soveltamista. Piispainkokous on istunnossaan 15.-16.2.1994 (10 §) KJ 3:4 § 2 mom. mukaisesti antanut määräykset kirkon jäseneksi otettavalle annettavasta KJ 1:3 §:n 1 mom. 3 kohdan tarkoittamasta opetuksesta. Piispainkokous suositti käytettäväksi kirkon kasvatusasiain keskuksen laatimaa "Kirkon jäseneksi otettavalle annettava opetus" -nimistä suunnitelmaa (14.12.1993).

Valmistusvaliokunnan mielestä kirkon virallisen jäsenyyden

saamisen muodolliset edellytykset ovat sellaisinaan selviä ja sovellettavissa. Eri asia on, ovatko kaikki lainsäädännölliset ehdot perusteltuja kirkon omalta kannalta. Kirkon ulkoasiain neuvoston esitykseen liittyvässä muistiossaan vs. apulaissihteeri Simo Repo toteaa teologisesti kestäväksi ratkaisuksi, että maallinen viranomainen (maistraatti) voi päättää, kuka voidaan ottaa kirkkomme jäseneksi. Kirkon säännöksiä tulee muuttaa siten, että ne mahdollistavat myös Suomessa ilman vakinaista kotipaikkaa oleskelevien henkilöiden kastamisen ja ottamisen seurakunnan jäseniksi. Saman sisältöinen periaatekanta sisältyy "Maahanmuuttajat ja kirkko" -mietintöön (s. 14).

Piispainkokous on istunnossaan 12.-13.2.1980 (18 §) käsitellyt ulkomaalaisen lapsen kastamista Suomessa. Piispainkokous päätti suositella tuomiokapituleille, että nämä antaisivat seurakunnille seuraavan ohjeen ulkomaalaisen lapsen kastamisesta Suomessa:

"Suomalaisen äidin, joka on kirkkomme jäsen poissaolevaan väestöön kuuluvana, ja ulkomaan kansalaisuutta olevan isän aviolapsi, joka on ulkomaan kansalainen, voidaan kastaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnassa edellyttäen, että kumpikin vanhemmista tätä haluaa. Tällainen kastettu lapsi merkitään Suomessa vain kasteseurakunnan kastekirjaan, mutta sitä ei lueta mukaan tilastoihin."

Kuten päätöksen sanamuodosta ilmenee, käsittelyn taustalla

oli kysymys ulkomaille asettuneesta perheestä, jossa äiti on syntyisin suomalainen, ja toisaalta Suomessa asuvasta perheestä, jossa äiti on suomalainen mutta lapsi ulkomaan kansalainen. Piispainkokouksen pöytäkirjasta ilmenee, että periaatteellisena perusongelmana nähtiin kuitenkin sama kysymys: miten suhtautuvat toisiinsa kaste, paikallis-seurakunnan jäsenyys kirkossamme, kotipaikkaa koskevat säännökset ja väestörekisteri. Ei voine olla oikein, että sakramentin käyttöä rajoitetaan väestörekisteriä koskevilla muodollisilla perusteilla tapauksissa, jossa vanhemmat haluavat kastattaa lapsensa Suomessa.

Valmistusvaliokunta yhtyi tähän piispainkokouksen jo vuonna 1980 ilmaisemaan periaatekantaan, mutta totesi asian kuitenkin vaativan lisäselvityksiä. Kirkon jäsenyyden kytkentä kotipaikan määrittelyyn ei johdu pelkästään yhteiskunnan lainsäädännöstä, vaan asioilla on myös syvällinen teologinen yhteys. Kirkossamme on periaatteellista teologisista syistä päätetty pitää kiinni parokiaalijärjestelmästä. Voidaan myös ajatella, että niin ikään teologisilla perusteilla tästä järjestelmästä osittain luovut-taisiin ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien osalta. Tällöin olisi kuitenkin selvitettävä erinäisiä oikeudellisia ja käytännöllisiä ongelmia. Selvitettäviä kysymyksiä olisivat mm., miten hoidetaan kasteen tai muun kirkkoon liittymisen kirjaaminen, suhde väestötietojärjestelmään sekä tiedon

kulku vero- ja maahanmuuttoviranomaisille.

Ehkä joudutaan myös pohtimaan, voiko maahanmuuttaja mahdollisesti säilyttää jäsenyytensä lähtökirkossaan tullessaan oman kirkkomme jäseneksi. Kysymyksellä on liittymäkohta myös uskonnonvapauslakiin, jonka mukaan kukaan ei Suomessa voi kuulua kuin yhteen uskontokuntaan. Asian selvittelyn yhteydessä joudutaan todennäköisesti myös palaamaan Suomen kansalaisen kirkon jäsenyyttä koskeviin kysymyksiin.

Kirkolliset toimitukset ja muu hengellinen integroiminen

Mietinnössä "Maahanmuuttajat ja kirkko" tarkastellaan kasteen ohella kummiutta, rippikoulua ja konfirmaatiota, ehtoollista, kirkollista vihkimistä sekä hautaan siunaamista. Mikäli ulkomaalainen tai maahanmuuttaja otetaan kirkkomme jäseneksi, hänellä on samat kirkolliset oikeudet kuin suomalaisellakin. Avainasemassa ovat siis säännökset, jotka koskevat kirkon jäseneksi ottamisen perusteita. Mietinnön yleislinjana on ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien auttaminen pääsemään maassamme kristittyjen yhteyteen joko Suomen ev.-lut. kirkossa tai jossakin toisessa kristillisessä yhteisössä.

Tunnustaminen kristilliseksi yhteisöksi

Kirkkomme taholta tapahtuva maassamme toimivan uskonnollisen yhteisön tunnustaminen kristilliseksi yhteisöksi olisi ensisijaisesti periaatteellinen ilmaus keskinäisestä kristillisestä yhteydestä. Tämän luonteiselle tunnustamiselle on määriteltävä kyseisen yhteisön tunnustusta koskevia ja mahdollisesti muitakin kriteereitä. Jotta kirkkomme voisi tunnustaa jonkin yhteisön kristilliseksi, siltä on edellytettävä vähintään sitoutumista Apostoliseen tai Nikean uskontunnustukseen tai esimerkiksi Kirkkojen maailmanneuvoston baasiksen hyväksymistä.

Etnisellä tai kielellisellä pohjalla toimivia uskonnollisia ryhmittymiä syntyy koko ajan lisää. Nämä ryhmittymät saattavat pyrkiä yhteistyöhön kirkkomme kanssa. Mikäli tällaisiin vetoomuksiin ei vastata positiivisesti, ne saattavat hakeutua muihin tunnustuksellisiin yhteyksiin. Jatkovalmistelussa on pohdittava, mikä yleensä on kirkkomme rooli suhteessa ns. perinnekirkoista tunnustus pohjaltaan eroaviin ryhmittymiin sekä miten organisoidaan kirkkomme yhteydet yhdistysmuotoisiin kristillisiin yhteisöihin. Käynnissä oleva yhteistyö Kansainvälisen seurakunnan kanssa saattaa antaa viitteitä ratkaisumallin pohjaksi.

Kristillisiä yhteisöjä voidaan myös tukea taloudellisesti, kuten jo nykyisinkin on tapahtunut.

Varsinaisesta kirkollisesta yhteydestä eli mm. ehtoollis- ja saarnatuoliyhteydestä voidaan sopia vain kirkkojen kesken (esim. Porvoon julistus).

Kirkon taholta tapahtuvalla tunnustamisella ei olisi oikeudellista merkitystä kyseisen yhteisön yhteiskunnallisen oikeusaseman kannalta. Tunnustaminen ei kuitenkaan olisi kokonaan vailla kirkko-oikeudellista merkitystä. Kirkkojärjestyksen 2 luvun 18 §:n 2 mom. mukaan kirkollinen avioliittoon vihkiminen voidaan toimittaa jos molemmat kihlakumppanit ovat kirkkomme jäseniä, tai jos toinen kihlakumppani on muun “kristillisen kirkon tai uskontokunnan jäsen”. Piispainkokous on suosituksenaan tuomiokapituleille (9.-10.2.1988, 20 §; täydennys 13.-14.9.1988, 16 §) määritellyt, mitkä Suomessa toimivat kirkot ja uskontokunnat piispainkokouksen käsityksen mukaan ovat kyseisen vihkimissäännöksen tarkoittamia kristillisiä kirkkoja ja uskontokuntia. Esimerkiksi Suomen kiinalaisen kristillisen seurakunnan tunnustamisella maassamme toimi-vaksi kristilliseksi kirkoksi voitaisiin siis nimenomaisesti tarkoittaa yhteisön toteamista sellaiseksi kristilliseksi uskontokunnaksi, jonka jäsen voi saada kirkollisen vihkimisen yhdessä omaan kirkkoomme kuuluvan kihla-kumppanin kanssa.

Kirkkomme piispat ovat kirjeellään 10.11.1997 kirkkoherroille ilmaisseet kantanaan, millä ehdoilla kirkkorakennus ja seurakunnan muita tiloja voitaisiin antaa käytettäväksi muiden kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen jumalanpalveluksia ja tilaisuuksia varten. Tässä kirjeessään piispat viittaavat piispainkokouksen em. luetteloon maassamme toimivista kristillisinä pidettävistä kirkoista ja uskontokunnista. Piispojen kirjeellä ei ole sitovaa merkitystä, koska kirkkorakennuksen käytöstä päättää kirkkoherra yhdessä kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston kanssa (KJ 14:2 § 1 mom., ks. myös KJ 9:7 §). Mikäli piispainkokous jatkotyöskentelyn yhteydessä päätyy lausumaan jotakin kirkkojen ja seurakunnan muiden tilojen antamisesta määrätyn edellytyksin muiden kristillisten yhteisöjen käyttöön, maahanmuuttajien yhteisön tunnustaminen kristilliseksi voisi merkitä ko. yhteisön liittämistä myös tähän suositusluontoiseen luetteloon.

- - - - -

Jatkovalmistelussa piispainkokouksen on välttämätöntä tehdä yhteistyötä kirkkohallituksen asiantuntijoiden kanssa. Valmistusvaliokunta oli pohtinut, mikä voisi olla piispainkokouksen erityinen tehtävä. Piispainkokous voisi kirkon ulkoasiain neuvoston esittämällä tavalla ennen kaikkea

hahmottaa kirkon yhteiset teologiset periaatteet ja muut kriteerit, joiden mukaan ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien kristillisten yhteisöjen toiminta voidaan jäsentää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja sen paikallisseurakuntien elämään ja toimintaan. Seurakuntia voitaisiin sopivalla tavalla ohjata näiden periaatteiden noudattamiseen. Tällä tavoin piispainkokous voisi omasta puolestaan vahvistaa kristittyjen ryhmille kirkkomme taholta annettavaa tukea. Kysymyksessä ei ole vain kristillisten yhteisöjen vaan myös niiden yksittäisten jäsenten kohtaaminen. Tässä yhteydessä olisi hahmotettava myös kysymys integroinnista niiden osalta, joilla ei ole omaa kirkkoaan tai yhteisöään tunnustukseltaan vastaavaa kristillistä yhteisöä Suomessa.

Valmistusvaliokunta yhtyi mietinnön “Maahanmuuttaja ja kirkko” laatineen työryhmän näkemykseen (s. 69), että mietinnön ilmaisemia periaatteita sovitettaisiin yhteen ortodoksisen ja katolisen kirkon kanssa Suomen ekumeenisen neuvoston puitteissa. Tämä yhteistyö voisi tietysti koskea muitakin Suomen ekumeenisen neuvoston jäsenyhteisöjä. Konkreettisenä yhteistyön aiheena voisi olla myös auttaa uskonnollisessa integroitumisessa sellaisia maahanmuuttajia, joiden tunnustusta vastaavaa yhteisöä ei Suomessa ole.

Asiasta ei syntynyt keskustelua.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

1. *asettaa työryhmän, jonka tehtävänä on*
 - a. *valmistaa piispainkokoukselle ehdotus periaatteiksi, joiden mukaan ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien kristillisten yhteisöjen toiminta voidaan jäsentää Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja sen paikallisseurakuntien elämään ja toimintaan;*
 - b. *tehdä alustava ehdotus kirkkolainsäädännön mahdolliseksi tarkistamiseksi a-kohdassa tarkoitettujen periaatelinjausten mukaisesti; ja*
2. *nimetä työryhmän puheenjohtajaksi teologisten asiain sihteerin, dos. Juhani Forsbergin, sekä jäseniksi hallintopäällikkö Erkki Huhdan, maahanmuuttajatyön sihteerin Marja-Liisa Laihian, Helsingin hiippakunnan maahanmuuttajatyön sihteerin Orlando Molinan, vs. ulkosuomalaisyön sihteerin Ilkka Mäkelän ja diakoni Kati Turtiaisen Jyväskylän kaupunkiseurakunnasta sekä pyytää kirkkoneuvos Matti Halttusta osallistumaan asiantuntijana työryhmän työskentelyyn. Työryhmä voi kutsua itselleen sihteerin.*

Suomessa suoritettavien teologisten tutkintojen vastaavuudet ja päteväittäminen pappisvirkaan

Asian käsittelyyn osallistui puheenjohtajan kutsumana asiantuntijana piispainkokouksen asettaman työryhmän sihteeri, kirkon koulutuskeskuksen koulutussuunnittelija Pekka Launonen.

Piispainkokous päätti istunnossaan 14.-15.9.1999 (12 ja 23 §) käynnistää selvityksen Suomessa suoritettavien teologisten tutkintojen vastaavuuksista ja päteväittämisestä pappisvirkaan ja lehtorinvirkaan. Selvitystyötä varten asetettiin työryhmä, jonka puheenjohtajana toimii piispa Eero Huovinen sekä jäsenenä piispainkokouksen sihteeri Hannu Juntunen, tutkija Suvielise Nurmi, kirkon koulutuskeskuksen johtaja Simo Peura, hiippakuntapastori Eeva Salo ja asessori, dos. Pekka Särkiö. Sihteerinä toimii koulutussuunnittelija Pekka Launonen.

Työryhmän tehtävänä on laatia ehdotus piispainkokouksen päätökseksi pappisviran ja lehtorinviran kelpoisuusvaatimuksiksi hyväksyttävästä teologisesta tutkinnosta siten, että päätös on sovellettavissa kaikkiin Suomessa suoritettaviin teologisiin tutkintoihin. Työryhmän tehtäväksi annettiin myös ottaa huomioon kysymys kansainvälisen harjoittelun ja koordinoitujen aineopintojaksojen hyväksy-

misestä kirkon virkaan pätevöittävien opintojen joukkoon, valmistella teologisten tutkintojen arviointijärjestelmää pappiskoulutuksen tarpeita ajatellen sekä yhteistyössä tiedekuntien kanssa ryhtyä toimenpiteisiin tutkintotodistusten kehittämiseksi siten, että todistuksesta ilmenee kelpoisuus pappisvirkaan tai lehtorinvirkaan. Työryhmän tulee ottaa huomioon kirkon teologikoulutustoimikunnan 2.6.1999 hyväksymässä selvityksessä Suomessa suoritettavista teologisista tutkinnoista esitetyt näkökohdat.

Työryhmä oli jättänyt elokuussa 2000 piispainkokoukselle mietintöluonnoksensa Teologisten tutkintojen pätevöittäminen pappisvirkaan. Mietintöluonnoksessa täsmennettiin annettua tehtävää siten, että työryhmän tehtävänä on

- 1) laatia ehdotus pappisviran ja lehtorinviran kelpoisuusvaatimukseksi hyväksyttävästä teologisesta tutkinnosta; yhtenä osa-alueena on kansainvälistä harjoittelua ja koordinoituja aineopintoja koskeva tehtävä,
- 2) valmistella teologisten tutkintojen arviointijärjestelmää yhteistyössä tiedekuntien kanssa ja
- 3) ryhtyä kehittämään tutkintotodistuksia yhteistyössä tiedekuntien kanssa kirkon virkakelpoisuuden kannalta.

Työryhmän esitykset annettuihin tehtäviin ovat seuraavat:

- 1) Nykyisin voimassa oleva piispainkokouksen päätös

pappisvirkaan kelpoistavasta tutkinnosta on vuodelta 1996. Sekä opintojen suunnittelussa, opiskelemisen tavoissa, koulutus- ja tutkintorakenteissa että teologin työssä tapahtuneiden muutosten vuoksi pappisvihkimyksen edellyttämän kelpoisuuden määrittelemine on tullut ajankohtaiseksi. Nykyiset kelpoisuusvaatimukset koskevat teologian maisterin tutkintoa, joka on suoritettu Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa. Erikseen todetaan, että päätöstä on tarkoitus soveltaa myös Åbo Akademiassa suoritettaviin tutkintoihin. Piispainkokouksen päätös liittyy tutkinnon rakenteesta nousevaan opintojen ryhmittelyyn, mutta on muotoilultaan osin epätarkka.

Työryhmä esitti piispainkokouksen harkittavaksi alustavan ehdotuksensa uusiksi pappisviran ja lehtorinviran kelpoisuusvaatimuksiksi:

Pappisvirkaan ja lehtorinvirkaan antaa kelpoisuuden teologian maisterin tutkinto (asetus 517/1995). Siihen tulee sisältyä seuraavat opinnot:

- 1. yleis- ja kieliopinnoissa heprean, kreikan ja latinan opintoja yhteensä vähintään*
 - a) 15 ov tai*
 - b) 10 ov ainakin kahdessa edellä mainituista kielistä, jos tutkinto sisältää uskonnonopettajan kelpoisuuden*

2. *perus- ja aineopinnoissa eksegetiikan, kirkkohistorian, systemaattisen teologian ja käytännöllisen teologian opintoja yhteensä vähintään 60 ov*
3. *soveltavissa opinnoissa vähintään 10 ov kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen asiantuntijatehtäviin pätevöittäviä soveltavia opintoja, joihin sisältyy päätoiminen harjoittelu*

Mikäli tutkintoon ei sisälly edellä mainittuja opintoja, tutkintoa on vastaavasti täydennettävä.

Nämä kelpoisuusehdot koskevat niitä edellä lueteltuja opintoja, joiden suorittaminen aloitetaan 1.8.2001 jälkeen.

Työryhmä on halunnut säilyttää periaatteen laaja-alaisista teologista opinnoista. Teologian alojen kesken toteutuvaa laaja-alaisuutta pidetään tärkeämpänä kuin niiden ulkopuolelle suuntautuvaa laaja-alaisuutta. Kelpoisuusvaatimukset on esitetty käyttäen teologikoulutukselle yhteisiä käsitteitä. Tutkinnon rakenteeseen viittaaminen on tarkoituksenmukaista, koska tutkinnon osien nimikkeet perustuvat tutkintoasetukseen ja ovat kaikille tiedekunnille yhteisiä. Samoin teologian alat ja opintoviikon käsite ovat yhteisiä eri tutkinnoissa. Sen sijaan määrittelyssä ei mainita enää tiettyä yliopistoa, laitoksia tai koulutusohjelmaa. Poikkeuksen tekee uskonnonopettajan koulutusohjelma, joka perustuu opettajankoulutusta koskeviin yleisiin säädöksiin.

Yleis- ja kieliopinnoissa on määritelty erikseen heprean, kreikan ja latinan määrä. Klassisten kielten perustaidot ovat osa teologian kokonaisuuden hallintaa. Muita yleis- ja kieliopintoja ei työryhmän mielestä ole tarpeen määritellä kelpoisuusehdoissa.

Perus- ja aineopinnoissa halutaan sisällöllisesti edelleen painottaa eksegetiikan, kirkkohistorian, systemaattisen teologian ja käytännöllisen teologian merkitystä keskeisinä teologian aloina. Entinen kokonaislaajuus säilyttäen voidaan perinteiset teologiset alat määritellä 60 opintoviikoksi. Se soveltuu tiedekuntien erilaisiin rakenteisiin, mutta edellyttää kuitenkin yhtenäistä kokonaislaajuutta ja tiettyä laaja-alaisuutta. Se jättää liikkumavaraa tiedekuntien painotuksille ja opiskelijoiden valinnoille. Määrällisiä yksittäisten alojen vähimmäisvaatimuksia ei työryhmä esitä, sillä tiedekunnat ovat edellyttäneet teologian maisterin tutkinnon suorittajalta perusopintoja kaikilta teologian aloilta.

Syventävistä opinnoista ei määrätä erikseen mitään, kuten ei tähänkään asti. Soveltaville opinnoille esitetty laajuus on sama kuin ennen. Seurakuntaharjoittelua koskeva päätoimisuuden vaatimus on uusi. Vaikka soveltavien opintojen opintoviikkomäärää koskeva vaatimus säilyy ennallaan, työryhmä suosittaa, että tiedekunnat tutkintoja suunnitellessaan lisäisivät harjoittelun osuutta. Samoin

suositellaan, että opiskelijat valitsisivat tutkintoonsa sellaisia opintoja, jotka ovat luonteeltaan soveltavia ja kirkon työelämään orientoivia.

Työryhmän tehtäväksiannossa ollut kysymys kansainvälisestä harjoittelusta ja koordinoituista aineopinnoista on osa kelpoisuusvaatimusten kokonaisuutta. Kansainvälisen harjoittelun hyväksyminen kirkon virkaan pätevöittävien aineopintojen joukkoon riippuu lähinnä siitä, onko se sisällöllisesti luonteeltaan virkakelpoisuusehtojen tarkoittamia aineopintoja. Työryhmän mukaan kansainvälisen harjoittelun pitäisi toteuttaa perinteisten teologisten alojen aineopintojen tavoitteita, jotta se voitaisiin lukea pappisvirkaan kelpoistavien aineopintojen joukkoon. Myös soveltaviin opintoihin kuuluvan seurakuntaharjoittelun korvaaminen kansainvälisellä harjoittelulla liittyy opintojaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Seurakuntaharjoittelun kautta opiskelijalle tulisi syntyä käsitys seurakunnasta työyhteisönä ja papin roolista siinä ennen kaikkea Suomen evankelis-luterilaisen kirkon työn näkökulmasta. Suurin osa esitetyistä harjoittelupaikoista ei toteuta tätä tavoitetta. Oleellista tavoitteiden toteutumisen kannalta on se, että kysymys on Suomen ev.-lut. kirkon työstä ja ohjaajana on Suomen ev.-lut. kirkon pappi. Tässä vaiheessa työryhmän mielestä kansainvälisen harjoittelun ei tulisi korvata soveltavien opintojen seurakuntaharjoittelua.

Koordinoiduilla aineopinnoilla tarkoitetaan sitä, että aineopintoja ei toteuteta oppiainekeskeisesti, vaan vastuulaitoksena voi toimia usea laitos tai tiedekunta. Työryhmän mielestä koordinoidut aineopinnot ovat periaatteessa mahdollisia. Kirkon virkakelpoisuusehtojen mukaisiin opintoihin voitaneen sisällyttää sellaiset koordinoidut aineopinnot, missä päävastuu opetuksesta on eksegetiikan, kirkkohistorian, systemaattisen teologian tai käytännöllisen teologian laitoksella.

2) Työryhmän tehtäväksiintoon kuului valmistella teologisten tutkintojen arviointijärjestelmää. Koulutuksen arviointi liittyy yleensä sen laadun varmistamiseen. Arviointitoiminta on yleistynyt viime vuosina, kun normiohjaus on vähentynyt ja koulutusinstituutioiden itsenäisyys lisääntynyt. Kirkon rooli teologisen koulutuksen arvioinnissa on työnantajan ja laajemmin työelämän näkökulma. Se tulee korostumaan sitä mukaa, kun monimuotoisuus koulutuksen alueella lisääntyy.

Työryhmän mukaan yhteistyössä tiedekuntien kanssa on selvitettävä, mitä ja miten arvioidaan, kuka arvioi ja kuinka tuloksia tulkitaan. Se edellyttää erilaisten arviointimallien kartoittamista. On myös pohdittava, mikä on teologikoulutustoimikunnan rooli arvioinnissa. Työryhmä

toteaa, että asian valmistelu voinee tapahtua kirkon koulutuskeskuksessa yhteistyössä esimerkiksi kirkon tutkimuskeskuksen kanssa.

3) Työryhmän tehtäväksiintoon kuului myös tutkintotodistusten kehittäminen yhteistyössä tiedekuntien kanssa kirkon virkakelpoisuuden kannalta. Tutkintojen ja kirkollisen kelpoisuuden määrittelyn uudistumisprosessi johtaa väistämättä tutkintotodistusten tarkastelemiseen. Todistuksen tulee olla sellainen, että tutkinnon tuottama kelpoisuus on siitä helposti luettavissa. Vastaavasti kirkon määrittelmien kelpoisuusvaatimusten tulee olla niin yksiselitteisiä, että tiedekunnat pystyvät niiden perusteella antamaan opiskelijalle riittävää opintojen ohjausta ja kirjoittamaan tutkinnon suorittamisen jälkeen todistuksen, joka sisältää tarvittavan informaation. Asiassa on tehtävä yhteistyötä tiedekuntien kanssa. Työryhmän mukaan asian valmistelu voinee tapahtua kirkon koulutuskeskuksessa yhteistyössä tiedekuntien ja teologikoulutustoimikunnan kanssa.

Työryhmä oli laatinut mietintöluonnoksen liitteeksi hahmotelman esitteestä, joka on tarkoitettu teologian opiskelijoille. Esitteessä "Kohti kirkon virkaa" esitellään teologian opiskelua kirkon viran näkökulmasta ja nostetaan esille virkakelpoisuusehtojen periaatteita.

Valmistusvaliokunta totesi, että työryhmän mietintöluon-

noksen ehdotus pappisviran ja lehtorinviran kelpoisuusvaatimukseksi hyväksyttävästä teologisesta tutkinnosta on tarpeeksi yleisluontoinen ja väljä, mutta kuitenkin tuo täsmällisesti esille sen, mitä kirkko edellyttää pappisvirkaan tai lehtorinvirkaan pyrkivän teologiselta koulutukselta. Asiantuntevan ja ammattitaitoisen teologityövoiman saamiseksi kirkon työhön on tärkeää, että kelpoisuusehdoissa säilyy periaate laaja-alaisista teologisista opinnoista klassisten kielten opintoineen. Samoin on myös perusteltua painottaa eksegetiikan, kirkkohistorian, systemaattisen teologian ja käytännöllisen teologian merkitystä. Työryhmän linjaukset soveltavien opintojen seurakuntaharjoittelun päätoimisuudesta sekä kansainvälisen harjoittelun ja koordinoitujen aineopintojen kysymyksistä ovat perusteltuja kirkon ja papin työstä käsin, samoin kuin työryhmän näkemykset tutkintojen arviointijärjestelmän ja tutkintotodistuksen kehittämisestä.

Valmistusvaliokunnan mielestä oli tärkeää käydä keskustelu mietintöluonnoksesta evästyksenä työryhmän lopullista mietintöä varten.

Asiasta käyttivät puheenvuoron Riekkinen, Häkkinen, Huovinen, Pihkala, Keskitalo, Paarma ja Komulainen. Lyhyessä keskustelussa todettiin, että työryhmä on tehnyt hyvää työtä ja valinnut oikean suuntaisen linjan, joka on sovellettavissa kaikkiin teologikoulutusta antaviin tiedekuntiin. Päätösehdotus on linjassa piispainkokouksen aikaisempien päätösten kanssa. Komulainen mainitsi, että Joensuun yliopistossa perustetaan lähiaikoina uusi teologinen tiedekunta, joten piispainkokouksen päätös saadaan sopivana ajankohtana.

Piispainkokous päätti

pyytää työryhmää jatkamaan työtään esitetyn linjan mukaisesti ja tekemään esityksensä helmikuun 2001 piispainkokoukselle.

15 §

Piispainkokouksen päätös pastoraalitutkinnosta

Piispainkokous käsitteli ja hyväksyi helmikuun 1999 istunnossaan (22 §) asettamansa pastoraalikoulutustyöryhmän mietinnön "Kirkon pastoraalikoulutuksen kokonaisuus" (Sarja B 1998:4). Piispainkokous päätti antaa kirkon koulutuskeskukselle tehtäväksi jatkaa pastoraalitutkintoa ja ylempää pastoraalitutkintoa koskevien piispainkokouksen määräysten valmistelua mietinnössä esitettyjen suuntaviivojen mukaisesti. Samalla piispainkokous päätti pyytää kirkon koulutuskeskusta jatkamaan pastoraalikoulutuksen muiden osien kehittämistä mietinnössä esitettyjen suuntaviivojen mukaisesti yhteistyössä tuomiokapitulien kanssa.

Kirkon koulutuskeskuksen koolle kutsuma hiippakuntien pääsihteerien kokous asetti työryhmän valmistelemaan piispainkokouksen päätöksen mukaisia asioita. Työryhmään ovat kuuluneet asessori Kari Mäkinen, pääsihteerit Ouri Mattila, kirkon koulutuskeskuksen johtaja Simo Peura ja koulutussuunnittelija Pekka Launonen. Työryhmä oli saanut muistionsa valmiiksi 8.6.2000 ja jättänyt sen piispainkokoukselle. Muistio sisältää 1) ehdotuksen piispainkokouksen päätökseksi pastoraalitutkinnosta, 2) edellä mainittuun päätökseen perustuvan pastoraalitutkinnon

toteutussuunnitelman kirkon koulutuskeskusta ja tuomiokapituleja varten sekä 3) kirkon koulutuskeskusta ja tuomiokapituleja varten suunnitelman pastoraalikoulutuksen kokonaisuuden toteuttamiseksi ja edelleen kehittämiseksi.

Valmistusvaliokunta totesi, että kirkon koulutuskeskuksen piispainkokouksen toimeksiannosta asettama työryhmä on vienyt työnsä tässä vaiheessa päätökseen niiden suuntaviivojen mukaisesti, joita piispainkokous piti tärkeänä hyväksyessään 9.-10.2.1999 pastoraalikoulutustyöryhmän laatiman mietinnön "Kirkon pastoraalikoulutuksen kokonaisuus" (Sarja B 1998:4).

Piispainkokouksen oli nyt syyskuun kokouksessaan tehtävä työryhmän esityksen pohjalta kolmen tasoisia päätöksiä.

1) Piispainkokouksen tuli käsitellä ja hyväksyä työryhmän ehdotus piispainkokouksen päätökseksi pastoraalitutkinnosta. Päätös on luonteeltaan kirkkolain 2 luvun 3 §:n 2 momentin tarkoittama ja kirkkojärjestyksen 6 luvun 20 §:n mukainen täytäntöönpanomääräys.

2) Toiseksi piispainkokouksen tuli hyväksyä edellä mainittuun määräykseen perustuva pastoraalitutkinnon sisältö.

3) Piispainkokouksen tuli myös tehdä päätös työryhmän suunnitelmasta, joka koskee pastoraalikoulutuksen kokonaisuuden toteuttamista ja edelleen kehittämistä.

Valmistusvaliokunnan mielestä ehdotus pastoraalitutkintoa koskevan määräyksen tekstiksi vastasi asetettuja suuntaviivoja. Määräysteksti oli selkeä ja antoi yhtäältä riittävät ohjeet, mutta jätti toisaalta tilaa tuomiokapitulien ja kirkon koulutuskeskuksen omille toteutusmalleille. Valmistusvaliokunnan mielestä määräysehdotus voitaisiin hyväksyä sellaisenaan pienellä täydennyksellä 9 §:n tekstiin. Valmistusvaliokunta oli pyytänyt määräysehdotuksestaan kirkon laintarkastustoimikunnan lausunnon. Lausunnossaan nro 5/2000 (30.8.2000) kirkon laintarkastustoimikunta esitti päätöksen 9 §:n sanamuodon täsmennettäväksi siten, ettei jäisi epäselväksi niiden asema, jotka alkavat suorittaa pastoraalitutkintoa päätöksen antamisen jälkeen, mutta ennen sen voimaantuloa. Valmistusvaliokunta ehdotti istunnossa, että määräysehdotuksen 9 § käsiteltäisiin kirkon laintarkastustoimikunnan esittämän sanamuodon perusteella.

Myös pastoraalitutkinnon sisältöä selventävä työryhmän muistion liite 2 oli lähes sellaisenaan kypsä hyväksyttäväksi. Pastoraalitutkinnon kokonaisuuden toteuttamista ja edelleen kehittämistä koskeva suunnitelma sisältää useita vielä avoimena olevia yksityiskohtia, joista osa liittyy myös

muiden tahojen kuin kirkon päätöksiin (esim. teologiset tiedekunnat). Piispainkokouksen oli syytä tässä vaiheessa jälleen kerran keskustella tästä kokonaisuudesta ja antaa tarvittavia lisäohjeita jatkotyöskentelyä varten.

Asiasta käyttivät puheenvuoron Riekkinen, Keskitalo, sihteeri, Pihkala ja Huotari, joka totesi tutkinnon olevan ehkä vieläkin liian teoriapainotteinen. Osioitten toteutuksessa tulee käyttää nimenomaan soveltavaa toteutustapaa.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

- 1. antaa liitteenä olevan pastoraalitutkintoa koskevan piispainkokouksen päätöksen;*
- 2. hyväksyä pastoraalitutkinnon sisältökuvaukset kirkon koulutuskeskuksen muistion liitteessä 2 olevassa muodossa siten, että jakson 7. otsikko muutetaan kuulumaan "Kristillinen kasvatus"; ja*
- 3. hyväksyä kirkon koulutuskeskuksen työryhmän laatiman suunnitelman pastoraalikoulutuksen kokonaisuuden toteuttamisesta ja edelleen kehittämisestä kirkon koulutuskeskuksen ja tuomiokapitulien yhteistyönä sekä työryhmän muistiossa esitetyllä tavalla.*

Liite

PIISPAINKOKOUKSEN PÄÄTÖS PASTORAALITUTKINNOSTA

Annettu Vaasassa 13 päivänä syyskuuta 2000

Piispainkokous on kirkkolain 2 luvun 3 §:n 2 momentin ja kirkkojärjestyksen 6 luvun 20 §:n nojalla määrännyt seuraavaa:

1 §

Pastoraalitutkinnon tavoitteena on, että pappi tai lehtori syventää teologista tietämystään ja osaa soveltaa sitä kirkon työssä.

Pastoraalitutkinnon laajuus on 16 opintoviikkoa (ov). Se muodostuu seuraavista opintokokonaisuuksista:

- 1) raamattutieto (2 ov)
- 2) kirkon tunnustus (2 ov)
- 3) kirkon hallinto (2 ov)
- 4) Raamattu, tunnustus ja julistus (2 ov)
- 5) jumalanpalveluselämä (2 ov)
- 6) sielunhoito (2 ov)
- 7) kristillinen kasvatus (2 ov)
- 8) seurakunta työyhteisönä (2 ov)

Lisäksi annetaan saarna- ja opetusnäyte.

2 §

Pastoraalitutkinnon suorittamisen alussa opiskelija esittää selvityksen perehdyttämisohjelman suorittamisesta ja laatii hiippakunnan pääsihteerin kanssa opintosuunnitelman.

3 §

Opintokokonaisuudet 1-3 suoritetaan tuomiokapitulin määrämällä tavalla.

Opintokokonaisuudet 4-8 suoritetaan kirkon koulutuskeskuksen määrämällä tavalla.

Saarnanäyte annetaan tuomiokapitulin määrämällä tavalla ja sen tulee vastata päiväjumalanpalveluksen saarnaa.

Opetusnäyte annetaan tuomiokapitulin määrämällä tavalla lasten, nuorten tai aikuisten opetustilanteessa.

4 §

Ruotsinkielisen pastoraalitutkinnon järjestämisestä huolehtii Porvoon hiippakunnan tuomiokapituli.

5 §

Opintokokonaisuudesta vastaava antaa opintokokonaisuuden hyväksyttävästi suorittaneelle todistuksen, johon merkitään opintokokonaisuuden nimi, laajuus ja arvosana.

6 §

Opintokokonaisuudet ja näytteet arvostellaan kukin asteikolla 1-2. Arvosana annetaan 0,25 pisteen tarkkuudella.

7 §

Tuomiokapituli antaa pastoraalitutkinnosta todistuksen, johon merkitään tutkinnon laajuus sekä arvosana sanallisesti ja numeroin.

Pastoraalitutkinnon yleisarvosana määrätään laskemalla yhteen edellä mainituista opintokokonaisuuksista ja näytteistä saadut pistemäärät. Alin pistemäärä, jolla pastoraalitutkinto hyväksytään, on 10 pistettä. Yleisarvosanat ovat ”välttävä” (10-12,75 pistettä), ”tydyttävä” (13-14,75 pistettä), ”hyvä” (15-17,75 pistettä) ja ”erinomainen” (18-20 pistettä).

8 §

Jos pappi tai lehtori haluaa korottaa pastoraalitutkinnosta saamaansa arvosanaa, tuomiokapituli määrää, miten hänen on täydennettävä tutkintoaan.

9 §

Jos pappi tai lehtori on ennen tämän päätöksen voimaantuloa sopinut tuomiokapitulin kanssa pastoraalitutkinnon suorittamisesta, hänellä on oikeus vuoden 2002 loppuun mennessä suorittaa koko pastoraalitutkinto aikaisemmin voimassa olleiden tutkintovaatimusten mukaan. Tarvittaessa tuomiokapituli määrää, mitä tässä päätöksessä mainittuja opintokokonaisuuksia tai niiden osia, tai

näytteitä hänen aikaisempien tutkintovaatimusten mukaiset suorituksensa vastaavat.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2002 ja sillä kumotaan pastoraalitutkinnosta helmikuun 14 päivänä 1984 annettu piispainkokouksen päätös siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Vaasassa 13 päivänä syyskuuta 2000

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Piispainkokouksen sihteeri

Hannu Juntunen

16 §

Pappisvirkaan kutsumisen edellytykset

Tampereen hiippakunnan tuomiokapituli oli 28.4.1999 lähettänyt piispainkokoukselle toimenpiteitä varten Tampereen hiippakuntakokouksen 20.3.1999 käsittelemän, alunperin Hollolan rovastikuntakokouksen tekemän aloitteen, joka koskee papiksi vihittävän virkaan kutsumisen edellytyksiä. Rovastikunta-aloitteessa esitetään kirkkojärjestyksen 5 luvun 5 §:n 3 kohtaa laajennettavaksi siten, että papiksi voitaisiin vihkiä henkilö, joka tulee muunkin kuin KJ 6:57 §:ssä tarkoitetun kristillisen järjestön, esimerkiksi vammaisjärjestön palvelukseen. Tampereen hiippakuntakokouksen valmistusvaliokunta tarkasteli lyhyesti eräitä asiaan liittyviä näkökohtia. Hiippakunta-kokous päätti lähettää aloitteen tuomiokapitulille edelleen piispainkokoukselle lähettämistä varten.

Piispainkokous käsittelee asiaa istunnossaan 14.-15.9.1999 (17 §). Piispainkokouksen silloinen valmistusvaliokunta totesi, että aloitteessa esitetty laajennus merkitsisi ordinaation, vokaation ja virkamääräyksen edellytyksenä olevien papin tehtävien uudelleen arvioimista. Hollolan rovastikunnan aloitteen eräänä taustana ilmeisesti oli muuan käytännön tapaus, mutta Tampereen hiippakuntakokous liitti

kysymyksen osaksi laajempaa, vokaatiota koskevaa problematiikkaa, jonka selvittelyyn piispainkokouksen tarkoitettiin ryhtyvän. Myös piispainkokouksen valmistusvaliokunta oli sitä mieltä, ettei järjestöjen joukon laajentamista ole perusteltua käsitellä erilliskysymyksenä.

Alussa mainitun kirjeensä yhteydessä Tampereen hiippakunnan tuomiokapituli lähetti piispainkokoukselle myös toisen samassa hiippakuntakokouksessa käsitellyn Hollolan rovastikunnan tekemän aloitteen, jossa esitettiin uudistettavaksi pappisvirkaan vihittävän kykenevyyden arviointia. Kirkkojärjestyksen 5 luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohdan määräys, jonka mukaan papiksi vihittävän tulee olla "terveydeltään pappisvirkaan kykenevä", on liian rajoittava, ja tulisi arvioida kokonaisvaltaisesti henkilön tietoa, taitoa ja kykyä pappisvirkaan. Tämänkin aloitteen eräänä taustana oli tietty käytännön tapaus, joka sittemmin on ratkennut myönteisesti. Yleisellä tasolla asiaa käsiteltiin valmistavasti piispainkokouksen istunnossa 14.-15.9.1999 (16 §), jolloin valmistusvaliokunta sai jatkotehtävän. Piispainkokous hyväksyi istunnossaan 8.-9.2.2000 (10 ja 21 §) eräitä näkökohtia sisältävän muistion suosituksenaan tuomiokapituleille.

Hiippakuntahallintokomitean (Sarja A 1998:1) mietinnössä esitettiin (s. 255, 4. ponsi), että kirkolliskokous antaisi

piispainkokouksen tehtäväksi laatia selvityksen papiston virkatyypeistä, pappisvihkimyksen perusteista, pappeja koskevien virkamääräysten antamisesta ja muusta papiston henkilöstöhallinnosta. Mikäli kirkolliskokous antaisi tämän sisältöisen toimeksiannon, se olisi alaltaan laajempi kuin Tampereen hiippakuntakokouksen tarkoittama selvitystyö. Vaikka aloitteen mukaisen selvityksen käynnistäminen olisi aiheellista, aikaisempi valmistusvaliokunta piti parempana odottaa kirkolliskokouksen toimeksiantoa. Lähetekeskustelun perusteella piispainkokous antoikin (14.-15.9.1999) valmistusvaliokunnalle tehtäväksi ko. aloitteen jatkovalmistelun, jossa otetaan huomioon hiippakuntahallinnon uudistamisen käsittely kirkolliskokouksessa.

Valmistusvaliokunta yhtyi kantaan, jonka mukaan vokaation kriteereitä ei ole perusteltua ottaa esille pelkästään kysymyksenä KJ 6:57 §:ssä tarkoitettujen järjestöjen joukon laajentamisesta. Nyt esitettävä kokonaisselvitys vokaation, ordinaation ja virkamääräyksen kriteereistä menee tietysti alkuperäistä aloitetta pitemmälle. Kokonaisselvityksen tarve on kuitenkin todettu useassa eri yhteydessä, ja tähän viittaa myös valmistusvaliokunnan piispainkokouksen viime istunnossa saama jatkotehtävä, jossa tuli ottaa huomioon hiippakuntahallinnon uudistamisen käsittely kirkolliskokouksessa.

Alkuperäisessä rovastikunta-aloitteessa esille otettu erityiskysymys on käsiteltävä asian kokonaisuuden yhteydessä. Piispainkokous voisi tietysti myös ottaa kantaa pelkästään tähän KJ 6:57 §:n sisältöä koskevaan kysymykseen, mutta tällöin jouduttaisiin joka tapauksessa pohtimaan yleisiä periaatteita. Sitä paitsi esille saattaa tulla muitakin vastaavan tyyppisiä erityiskysymyksiä.

Hiippakuntahallinnon uudistuksen käsittely jatkuu edelleen. Kirkolliskokous päätti 10.1.2000 käsitellessään hallintovaliokunnan mietintöä 4/1999 lähettää hiippakuntahallinnon uudistusta koskevan asian kirkkohallitukselle tarvittavien säädösmuutosten valmistelua varten. Hallintovaliokunnan mietinnön pohjana oli kirkolliskokouksen 4.5.1999 jatkovalmistelun pohjaksi päättämät periaatteelliset ratkaisut. Valiokunnan mietinnön liitteenä on luonnos tarvittaviksi säädösmuutoksiksi perusteluineen. Kirkolliskokouksen toimeksiannon mukainen valmistelu on parhaillaan käynnissä kirkkohallituksessa, jonka ehdotuksesta piispainkokous antaa aikanaan lausuntonsa.

Kirkolliskokouksen päättämät hiippakuntahallinnon uudistamista ohjaavat periaatteet eivät suoranaisesti vaikuta vokaation, ordinaation ja virkamääräyksen antamisen kriteereihin. Tämä voidaan todeta myös hallintovaliokunnan mietinnön 4/1999 liitteenä olevasta alustavasta luonnoksesta

tarvittaviksi säännöksiksi.

Perehdyttyään asiaa koskeviin aikaisempiin pohdintoihin valmistusvaliokunta oli tullut siihen johtopäätökseen, että piispainkokouksen on aiheellista käynnistää vokaation, ordinaation ja virkamääräyksen kriteereitä koskeva kokonaisvaltainen selvitystyö. Tässä yhteydessä tulee ottaa esille myös alkuperäisen aloitteen sisältämä esitys vokaation perusteiden laajentamisesta. Selvitystyöhön voidaan aikanaan liittää kirkolliskokouksen mahdollinen toimeksianto. Mikäli kirkolliskokous antaisi piispainkokoukselle toimeksiannon juuri hiippakuntahallintokomitean esittämässä muodossa, tarvittava työskentely olisi jo osittain käynnissä, ja tähän kokonaisuuteen tulisi lisäksi selvitys papiston virkatyypeistä ja muustakin kuin virkamääräyksiä koskevasta henkilöstöhallinnosta.

Selvitystyössä joudutaan joka tapauksessa käsittelemään varsin monitahoista teologista, juridista ja käytännöllistä kysymysvyyhteä, ja pelkästään toimeksiannon määrittäminen ja rajaaminen on vaativa tehtävä. Nyt puheena olevan selvitystyön ulkopuolelle voidaan rajata pappisvirkaan vaadittava koulutus, jonka määrittely on piispainkokouksen pysyviä tehtäviä ja sitä paitsi juuri nyt erikseen selvitettävänä. Sivuuun voidaan jättää myös papiksi vihittävän, pappina toimivan tai papinvirkaa hakevan henkilökohtaisen

soveltavuuden arviointi ja sen kriteerit. Näin ollen tehtäväksi hahmottuu vokaation, ordinaation ja virkamääräyksen kriteerien asettaminen nimenomaan yhteydessä toisiinsa, eli käytännössä: millaisissa tehtävissä toimiva voi saada pappisvihkimyksen ja/tai virkamääräyk-sen.

Vokaation ja virkamääräyksen käsitteitä saatetaan käyttää lähes synonyymeina, mitä ne käytännössä usein ovatkin. Periaatteessa on kuitenkin kyse eri asioista. Näiden käsitteiden selventäminen suhteessa toisiinsa saattaa olla tarpeellista.

Hiippakuntahallintokomitean esittämä papiston virkatyyppejä koskeva toimeksianto tarkoittaa ilmeisesti (ks. miet. s. 95-100) seurakuntien papinvirkoja ja mahdollisesti muitakin ns. virallisen kirkon palveluksessa olevien pappien virkasuhteita. Asia on aikaisemmin ollut esillä eri yhteyksissä keskusteltaessa mm. "teltantekijäpapeista" ja osa-aikaisten papinvirkojen perustamisesta. Piispainko-kouksen v. 1991 asettama työryhmä (puh.joht. kirkkoherra Hannu Kamppuri) valmisti mietinnön "Papin osa-aikainen virka" (Sarja B 1992:7). Mietintöön sisältyy ehdotus kirkkolainsäädännön täydentämiseksi tavalla, joka tekisi osa-aikaisten papinvirkojen perustamisen mahdolliseksi. Mietintöä käsitellessään piispainkokous istunnossaan 8.-9.2.1993 (16 §) pyysi kirkkohallitusta ryhtymään selvitystyöhön, joka tekee

osa-aikaisen papinviran mahdolliseksi sekä tekemään kirkolliskokoukselle tarvit-tavat säännösehdotukset. Valmistelun etenemisestä kirkkohallituksessa ei ole tarkkaa tietoa.

Tuomiokapitulin vastuulla oleva papiston henkilöstöhallinto on itsessään monisyinen kokonaisuus, ja selvitystehtävää on mahdollisesti rajattava ja täsmennettävä. Asiaan on syytä palata vasta sitten, kun on saatu kirkolliskokouksen mahdollinen toimeksianto.

Valmistusvaliokunta oletti, että jatkotyöskentelyssä joudutaan sivuamaan diakonaatin uudistamista, johon mahdollisesti liittyy vokaatiota, ordinaatiota ja virkamääräystä vastaavien järjestelyjen luominen. Tässä vaiheessa on kuitenkin ennen aikaista päätellä, miten diakonaatin uudistaminen vaikuttaisi nyt puheena olevaan pappisvirkaa koskevaan valmisteluun.

Vokaation, ordinaation ja virkamääräyksen kokonaisuutta selviteltäessä voidaan jatkovalmistelussa käyttää aikaisempaa materiaalia, varsinkin mietintöä "Pappien äänioikeus ja hiippakuntaan kuuluminen" (Sarja B 1998:3). Mietinnön laatintua työryhmää asetettaessa (16.-17.9.1997; 12 §) silloinen valmistusvaliokunta ehdotti, että työryhmän tulisi selvittää myös papiksi vihkimistä ja lehtorin oikeuksien

saamista sekä virkamääräystä koskevan kirkkolainsäädännön kokonaisuutta. Työryhmän (puh.joht. asessori Reijo Kataja) toimeksianto rajattiin kuitenkin koskemaan papin ja lehtorin hiippakuntaan kuulumista sekä ns. kirkollista äänioikeutta, koska ordinaation ja virkamääräyksen selvittelyminen olisi piispainkokouksen mielestä johtanut tässä yhteydessä liian laajaan selvitystyöhön.

Työryhmän asettamisen taustana olivat eräät ongelmat hiippakuntaan kuulumisen ja kirkollisen äänioikeuden määräytymisessä niiden pappien osalta, jotka toimivat muissa tehtävissä kuin seurakuntien papinviroissa tai muissa kirkon virkasuhteissa. Työryhmä totesi, että toimeksiannon mukaisia kysymyksiä on mahdotonta käsitellä irrallaan vokaation, ordinaation ja virkamääräyksen perusteiden kokonaisuudesta.

Asessori Reijo Katajan johtaman työryhmän mietinnön liitteenä on teologinen selvitys pappisvirasta. Työryhmä päätyi kannattamaan nykyistä järjestelmää, jonka mukaan myös muissa kuin varsinaisesti kirkollisissa virkasuhteissa toimivat voivat saada pappisvihkimyksen ja tietyin ehdoin säilyttää kirkollisen äänioikeuden. Pappisviran tulee kuitenkin aina olla yhteydessä kirkkoon ja sen työhön.

Piispainkokous käsitteli mietintöä istunnossaan 9.-10.2.1999 (17 §). Silloinen valmistusvaliokunta viittasi kirkolliskokoukselta mahdollisesti tulevaan toimeksiantoon, mutta ehdotti uuden työryhmän asettamista selvittämään vokaation ja pappisvihkimyksen edellytyksiä. Ehdotus torjuttiin, koska se

meni työryhmän toimeksiannon ulkopuolelle. Muutoin asia palautettiin valmistusvaliokunnalle. Piispainkokouksen istunnossa 14.-15.9.1999 (19 §) asia jätettiin raukeamaan.

Omasta puolestaan valmistusvaliokunta yhtyi asessori Reijo Katajan johtaman työryhmän periaatteelliseen näkemykseen pappisvirasta sekä vokaation, ordinaation ja virkamääräyksen perusteista. Koska lisäksi eräissä erillisratkaisuissa (esimerkiksi ns. muodollisen virkamääräyksen poistaminen uudesta kirkkolaista) kirkon linjana näkyy olevan suunnilleen nykyinen käsitys pappisvirasta ja sen tehtävistä, valmistusvaliokunta ei ennakoi radikaalien muutosten valmistelua nykyiseen ajatteluun. Tämän takia, ja koska kyseessä on useissa aikaisemmissakin yhteyksissä käsitelty problematiikka, valmistusvaliokunta ehdotti tavanomaisen työryhmätyön asemesta tässä yhteydessä käytettäväksi "yhden miehen (tai naisen) komiteaa" eli selvitysmiesmenettelyä. Jatkovalmistelun vastuu annettaisiin edelleen valmistusvaliokunnalle, jonka alaisuudessa tehtävään sopiva henkilö laatisi tarvittavan pohjaselvityksen. Itsestään selvää on, että selvitysmiehen/naisen tulee konsultoida mm. kirkkohallituksen asiantuntijoita. Valmistusvaliokunta toimisi selvityshenkilön palaute-ryhmänä ja normaaliin tapaan valmistelisi piispainkokouksen päätösehdotuksen sekä ryhtyisi toimenpiteisiin, mikäli työryhmän asettaminen kuitenkin osoittautuisi tarpeelliseksi esimerkiksi kirkolliskokouksen toimeksiannon sisällön johdosta.

Asiasta ei syntynyt keskustelua.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

antaa piispainkokouksen sihteerin, dos. Hannu Juntusen tehtäväksi

- a) laatia kokonaisvaltainen selvitys pappisvirkaan kutsumisen, papiksivihkimisen ja virkamääräyksen perusteiden kokonaisuudesta,*
- b) tarvittaessa valmistella piispainkokouksen käsiteltäväksi kirkolliskokouksen mahdollinen toimeksianto, joka on esitetty hiippakuntahallintokomitean mietinnössä (Sarja A 1998:1; s. 255, 4. ponsi), varsinkin papiston virkatyyppien osalta, sekä*
- c) valmistella alustava esitys mahdollisesti tarvittaviksi säännösmuutoksiksi.*

17 §

Pappisviran tunnusten ja virkanimikkeiden auktorisointi

Piispainkokous käsitteli istunnossaan 8.-9.2.2000 (19 §) kirkolliskokouksen lähettämää (kirje nro 54/30.11.1999) edustaja-aloitetta nro 4/1999, joka koski pappisviran tunnusten ja virkanimikkeiden auktorisointia. Tuolloin valmistusvaliokunta totesi, että pappisviran tunnusten ja virkanimikkeiden auktorisointi on monella tavalla ongelmallista. Sen sijaan valmistusvaliokunta esitti harkittavaksi, että piispainkokous ryhtyisi toimenpiteisiin pappisviran virka-asuja ja muita tunnuksia koskevien määräysten uudistamiseksi siten, että määräykset perustuisivat valtuutussäännökseen, olisivat täsmällisiä ja että ne mahdollisesti koskisivat myös muita kirkon hengellisen työn virkoja.

Piispainkokouksen istunnossa käydyssä keskustelussa päädyttiin kuitenkin alustavasti sille kannalle, että piispainkokouksen antamat suositukset olisivat edelleen riittävä ohjeiden antamisen muoto. Tällaisten antamisen katsottiin edelleen kuuluvan lähinnä piispainkokouksen tehtäväksi. Todettiin, että muiden työntekijäryhmien mahdollisen virka-asun osalta on edelleenkin odotettava diakonaattiratkaisua. Ei

ole myöskään selvää, keitä kaikkia työntekijäryhmiä virka-asuosoitukset voisivat koskea. Keskustelun pohjalta piispainkokous päätti antaa valmistusvaliokunnan tehtäväksi jatkaa asian valmistelua.

Valmistusvaliokunta totesi, että kysymys virka-asusta ja viran tunnuksista on ajankohtainen. Merkkejä tästä ovat muun muassa se, että Suomen Kirkon Pappisliiton hallituksen asettama virkapukutyöryhmä on jättänyt keväällä 2000 mietintönsä liiton hallintoelimille. Asia tulee liiton valtuuston käsittelyyn lokakuussa 2000. Kirkon Nuorisotyöntekijät antoi puolestaan tammikuussa 1999 suosituksen nuorisotyönohjaajien virka-asuksi, joka on sininen ns. pantakaulusasu. Asia on herättänyt hämmennystä ja sekaannusta seurakunnissa.

Ongelmallista nykytilanteessa on se, ettei missään ole säädetty, miten kirkon työntekijöiden virkapukeutumisesta ja viran tunnuksista päätetään ja annetaan ohjeet. Piispainkokouksella ei ole kirkkolakiin tai kirkkojärjestyksen perustuvaa valtaa antaa sitovia määräyksiä. Edellinen valmistusvaliokunta totesikin, että kirkkolain 2 luvun 3 §:n 2 momentin perusteella ei ainakaan ole itsestään selvää, että tällainen valtuus voitaisiin, muuttamatta kirkkolain ko. kohtaa, antaa piispainkokoukselle edes kirkkojärjestyksen säännöksellä. Kyseisen momentin ensimmäisen virkkeen

perusteella kirkolliskokous voisi suoraan antaa päätöksen virkapuvuista ja muista tunnusmerkeistä. Myös kirkkolain täydentäminen tarvittavalla valtuutussäännöksellä olisi mahdollista.

Piispainkokous on antanut tuomiokapituleille suosituksen papin ja lehtorin pukeutumisesta virantoimituksessa (11.-12.2.1986, 16 § ja 15.-16.9.1987, 13 ja 18 §). Muuten muiden työntekijöiden käytössä olevat virka-asut perustuvat työntekijöiden ammattijärjestöjen omiin suosituksiin. Nykyinen ”villi” tilanne ei ole kirkon kannalta tyydyttävä, jos ja kun ammattijärjestöt omin päin antavat erilaisia virkapukeutumista koskevia suosituksia ja ohjeita. Kentältä tuleva paine ja villiintynyt käytäntö edellyttävät selkeitä ohjeita, olivat ne luonteeltaan sitovia määräyksiä tai suosituksia. Luontevimmin päätösvalta asiassa kuuluisi piispainkokoukselle, joka voi tehdä asiaa koskevan muutosesityksen kirkolliskokoukselle. Valtuussäännöksen esittämistä ei valmistusvaliokunnan mielestä ole syytä jättää odottamaan diakonaattikysymyksen selkiytymistä. Päinvastoin olisi hyvä, että viran tunnuksia ja virkapukeutumista koskevat toimivaltasuhteet olisivat jo valmiina diakonaattiratkaisun selvittyä. KL 2 luvun 3 §:n 2 momenttiin tulisi valmistusvaliokunnan mielestä lisätä valtuutussäännös siitä, että viran tunnuksista päättäminen kuuluu piispainkokouksen toimivaltaan. Sen lisäksi kirkkojärjestykseen tuli

lisätä uusi pykälä (KJ 6:7a), jossa säädetään, että piispainkokous päättää pappisviran ja muiden hengellisen työn virkojen tunnuksista sekä antaa määräykset virka-asuista ja –pukeutumisesta.

Lisäksi pappisviran tunnuksia ja papiston virkapukeutumista varten olisi syytä saada täsmälliset ja uudistetut ohjeet. Asian valmistelua varten olisi syytä perustaa työryhmä. Samalla se voisi selvittää epäselvyyksiä aiheuttanutta ”pantakaulusten väriä”. Mikäli piispainkokouksen esitys päätösvallan antamiseksi piispainkokoukselle ei jostain syystä etenisi kirkolliskokouksessa, uudet ohjeet voitaisiin entiseen tapaan antaa suositusluonteisina. Samoin mikäli piispainkokous muutenkin pitää suositusluonteisia ohjeita määräyksiä parempina, voidaan niin menetellä, mutta niiden merkitys korostuisi, jos on selkeästi määrätty, mikä toimielin on toimivaltainen antamaan ohjeet.

Valmistusvaliokunta oli laatinut ehdotuksen kirkolliskokoukselle tehtäväksi esitykseksi kirkkolain 2 luvun 3 §:n 2 momentin muuttamiseksi ja kirkkojärjestyksen täydentämiseksi uudella 6 luvun 7a §:llä. KL 2: 3 §:ään lisättäisiin maininta piispainkokouksen valtuudesta antaa määräyksiä pappisviran ja muiden hengellisen työn virkojen tunnuksista. KJ 6: 7a § kuuluisi: “Piispainkokous päättää pappisviran ja muiden hengellisen työn virkojen tunnuksista sekä antaa

määräykset virka-asuista ja -pukeutumisesta”.

Keskustelussa käyttivät puheenvuoroja Riekkinen, Huotari, Huovinen, Rimpiläinen, Haataja, Keskitalo, Pihkala, Kantola ja Häkkinen. Keskustelussa esiintyi merkittävää erimielisyyttä siitä, tuleeko asiassa pyrkiä nykyistä tarkempaan säätelyyn normin luonteisilla ohjeilla. Valmistusvaliokunnan taholta korostettiin, että asia täytyisi saada eteenpäin mahdollisimman pian. Huovinen esitti mm. Rimpiläisen kannattamana, että kirkolliskokoukselle ei tässä vaiheessa tehtäisi esitystä vaan asia tältä osin pantaisiin pöydälle. Toimitetussa äänestyksessä pöydällepanoesitys sai 8 ääntä ja valmistusvaliokunnan esitys 8 ääntä, jolloin puheenjohtajan äänen ratkaistessa asia tältä osin pantiin pöydälle. Sen sijaan haluttiin asettaa valmistusvaliokunnan ehdottama työryhmä ohjeiston laatimista varten.

Näin ollen piispainkokous päätti

- 1. asettaa työryhmän, jonka tehtävänä on valmistella pappisviran ja muiden hengellisen työn virkojen tunnuksia ja virkapukeutumista koskeva ohjeisto; ja*
- 2. nimetä työryhmän puheenjohtajaksi asessori Seppo Häkkisen, jäseneksi asessori Viljo Juntusen sekä sihteeriksi johtava sihteeri Kai Vahtolan.*

18 §

Kirkon teologikoulutustoimikunnan kokoonpano vuosiksi 2001-2002 ja toimikunnan työjärjestyksen uudistaminen

Piispainkokouksen asettama kirkon teologikoulutustoimikunta on valittu vuosiksi 1999-2000 piispainkokouksen istunnossa 25.-27.8.1998 (18 §). Piispainkokouksen 11.2.1992 (17 §) hyväksymän kirkon teologikoulutustoimikunnan työjärjestyksen mukaan ryhmän jäsenet nimeää kahdeksi vuodeksi kerrallaan piispainkokous. Toimikunnan puheenjohtajana on vuoden 2000 lopussa päättyvällä kaudella toiminut piispa Juha Pihkala sekä muina piispainkokouksen nimeäminä jäseninä asessori Kalervo Salo, pastori, teol. toht. Suvi-Päivi Koski sekä kirkon koulutuskeskuksen johtaja, dos. Simo Peura. Lisäksi toimikunnassa on kaksi Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan nimeämää jäsentä, yksi Åbo Akademin teologisen tiedekunnan ja yksi Joensuun yliopiston humanistisen tiedekunnan nimeämä jäsen sekä em. tiedekuntien teologian opiskelijoita edustavien opiskelijajärjestöjen nimeämiä jäseniä yksi kutakin tiedekuntaa kohti. Toimikunnan sihteerinä toimii teol. maist. Minna Kaartinen-Koutaniemi.

Toimikunnan työjärjestyksen 4 §:n mukaan toimikunta

valitsee puheenjohtajan keskuudestaan sekä valitsee sihteerin. Perinteenä on kuitenkin ollut, että piispainkokous on nimennyt puheenjohtajaksi piispan, ja muina piispainkokouksen nimeäminä jäseninä on ollut piispainkokouksen asessorijäsen tai muu asessori sekä kaksi jäsentä, joista toinen on yleensä ollut kirkon koulutuskeskuksen johtaja. Piispainkokous on myös nimennyt toimikunnan sihteerin. Joensuun yliopiston ja opiskelijoiden edustus lisättiin teologikoulustoimikuntaan piispainkokouksen istunnossa 25.-27.8.1998.

Valmistusvaliokunta totesi, että kirkon teologikoulustoimikunnan työjärjestys, samoin kuin sille rinnakkainen piispainkokouksen kanttorikoulustoimikunnan työjärjestys on hyväksytty 1990-luvun alkupuolella vaiheessa, jossa kirkollisten koulutusalojen peruskoulutuksen seurantaa pyrittiin koordinoimaan eri koulutusalojen seurantaryhmien jossain määrin yhtenäisillä työjärjestyksillä. Ryhmille asetettiin mm. velvollisuus raportoida asioistaan vuosittain kirkon koulutuskeskukselle. Peruskoulutuksen seurantaa on tapahtunut mm. myös kirkkoneuvos Heikki Mäkeläisen johtamassa virkamiestyöryhmässä. Peruskoulutuksen seurannan tilanne on kuitenkin muuttunut sen jälkeen, kun kirkon koulutuskeskukseen perustettiin koulutussuunnittelijan virka nimenomaan peruskoulutuksen seurantaa varten. Kirkkoneuvos Mäkeläisen johtamassa virkamiestyöskente-

lyssä onkin todettu, että eri koulutusalojen seurantaryhmät voisivat tarkistaa työjärjestyksiään muuttuneen tilanteen mukaisesti. Valmistusvaliokunta yhtyi tähän esitykseen kirkon teologikoulutustoimikunnan osalta.

Sekä vakiintunut menettelytapa tämän toimikunnan asettamisessa että toimikunnan rakenne ovat valmistusvaliokunnan mielestä edelleen tarkoituksenmukaisia, ja päätösehdotus oli muotoiltu tämän mukaisesti.

Asiasta ei syntynyt keskustelua.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

- 1. nimetä kirkon teologikoulutustoimikuntaan vuosiksi 2001-2002 puheenjohtajaksi piispa Ilkka Kantolan sekä jäseniksi asessori Pekka Särkiön, hiippakuntapastori Eeva Salon ja kirkon koulutuskeskuksen johtajan, dos. Simo Peuran;*

2. *pyytää Helsingin yliopiston teologista tiedekuntaa nimeämään toimikuntaan kaksi jäsentä sekä Åbo Akademin teologista tiedekuntaa ja Joensuun yliopiston humanistista tiedekuntaan kumpikin yhden jäsenen vuosiksi 2001-2002;*
3. *pyytää edellä mainittujen tiedekuntien teologian opiskelijoita edustavia opiskelijajärjestöjä nimeämään toimikuntaan yhden jäsenen tiedekuntaa kohti vuosiksi 2001-2002 siten, että Joensuun yliopiston humanistisessa tiedekunnassa ortodoksisen teologian ja yleisen teologian opiskelijajärjestöt sopivat keskenään, kumman edustaja nimetään kirkon teologikoulutus-toimikuntaan; ja*
4. *kehottaa kirkon teologikoulutustoimikuntaa yhteistyössä kirkon koulutuskeskuksen kanssa tekemään esityksen toimikunnan 11.2.1992 hyväksytyn työjärjestyksen uudistamiseksi.*

19 §

Kanttorikoulutustoimikunnan kokoonpano vuosiksi 2001-2002 ja toimikunnan työjärjestyksen uudistaminen

Piispainkokouksen kanttorikoulutustoimikunta on viimeksi

asetettu piispainkokouksen istunnossa 25.-27.8.1998 (19 §) vuosiksi 1999-2000. Piispainkokous on 11.2.1992 (18 §) hyväksynyt kanttorikoulutustoimikunnan työjärjestyksen, jonka mukaan piispainkokous nimeää ryhmän jäsenet kahdeksi vuodeksi kerrallaan kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen esityksen pohjalta. Vuoden 2000 lopussa päättyvällä kaudella toimikunnan puheenjohtajana on toiminut kenttäpiispa Hannu Niskanen.

Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskus oli kirjeellään 28.8.2000 esittänyt, että kanttorikoulutustoimikunnan kokoonpano vuosiksi 2001-2002 olisi seuraava:

Puheenjohtaja: kenttäpiispa Hannu Niskanen

varsinainen jäsen

prof. Reijo Pajamo
Sibelius-Akatemia
Helsinki

prof. Erkki Tuppurainen
Sibelius-Akatemia, Kuopio

leht. Juhani Marjokorpi
Tampereen konservatorio

varajäsen

prof. Olli Porthan
Sibelius-Akatemia
Helsinki

leht. Tuomo Nikkola
Oulun konservatorio

leht. Hannu Ilola

Turun konservatorio

lektor Dan Lönnqvist Svenska konservatoriet i Jakobstad	stiftssekreterare Birgitta Sarelin, Stiftsrådet i Borgå stift, Helsingfors
hiippakuntakanttori Sirkka Rouhiainen Mikkeli	hiippakuntakanttori Timo Lehtonen Raahe
kirkkomusiikin kouluttaja kirkon koulutuskeskus Järvenpää	hiippakuntakanttori Mika Mäntyranta Turku
musiikinopiskelija Sanna Ketola Kuopio	musiikinopiskelija Samuli Korkalainen Helsinki

Toimikunnan sihteerinä on toiminut kirkon jumalan-palvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen musiikkisihteerinä. Koska teol. toht. Hannu Vapaavuori on siirtynyt Huopalahden kirkkoherraksi, hän on joutunut luopumaan kanttorikoulutustoimikunnan sihteerin tehtävistä. Sen sijaan hän on pitänyt mahdollisena jatkaa toimimista sihteerinä piispainkokouksen istunnossa 8.-9.2.2000 (12 ja 22 §) asetetussa, kanttorin virkoihin kelpoistavia tutkintoja selvittävässä työryhmässä (puh.joht. kirkkoherra Reijo Mattila). Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan

keskuksen uusi musiikkisihteeri voinee aloittaa virassaan vasta 1.1.2001 alkaen.

Valmistusvaliokunta yhtyi kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen esitykseen sekä totesi, että piispainkokouksen kanttorikoulutustoimikunnan työjärjestyksen osalta pätee muutettavat muuttaen sama, mitä edellisessä asiakohdassa esitetään kirkon teologikoulutustoimikunnan työjärjestyksestä. Myös kanttorikoulutustoimikunnan työjärjestys on hyväksytty 1990-luvun alkupuolella vaiheessa, jossa yhtenäistettiin eri koulutusalojen seurantaryhmien työjärjestyksiä. Peruskoulutuksen seurannan tilanteen muutos saattaa vaikuttaa myös kanttorikoulutustoimikunnan työjärjestyksen muotoiluun.

Asiasta ei syntynyt keskustelua.

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

- 1. nimetä piispainkokouksen kanttorikoulutustoimikuntaan vuosiksi 2001-2002 puheenjohtajaksi kenttäpiispa Hannu Niskasen sekä varsinaisiksi ja varajäseniksi seuraavat:*

varsinainen jäsen

*prof. Reijo Pajamo
Sibelius-Akatemia
Helsinki*

*prof. Erkki Tuppurainen
Sibelius-Akatemia, Kuopio*

*leht. Juhani Marjokorpi
Tampereen konservatorio*

*lektor Dan Lönnqvist
Svenska konservatoriet
i Jakobstad*

*hiippakuntakanttori
Sirikka Rouhiainen
Mikkeli*

*kirkkomusiikin kouluttaja
kirkon koulutuskeskus
Järvenpää*

varajäsen

*prof. Olli Porthan
Sibelius-Akatemia
Helsinki*

*leht. Tuomo Nikkola
Oulun konservatorio*

*leht. Hannu Ilola
Turun konservatorio*

*stiftssekreterare Birgitta
Sarelin, Stiftsrådet i
Borgå stift, Helsingfors*

*hiippakuntakanttori
Timo Lehtonen
Raahe*

*hiippakuntakanttori
Mika Mäntyranta
Turku*

musiikinopiskelija

Sanna Ketola

Kuopio

musiikinopiskelija

Samuli Korkalainen

Helsinki

2. *nimetä kanttorikoulutustoimikunnan sihteeriksi kanttori Teija Tuukkasen toistaiseksi; ja*
3. *kehottaa kanttorikoulutustoimikuntaa yhteistyössä kirkon koulutuskeskuksen kanssa tekemään esityksen toimikunnan 11.2.1992 hyväksytyn työjärjestyksen uudistamiseksi.*

20 §

Piispainkokouksen seuraavat istunnot

Piispainkokouksen seuraavat istunnot pidetään 13.-14.2.2001 kirkon toimitalolla Helsingissä ja 11.-12.9.2001 Tampereen hiippakunnassa.

21 §

Vår kyrkas svenskspråkiga bibelöversättning

(Jatkokäsittely 5 §:ään)

Valmistusvaliokunta oli saamansa tehtävän mukaisesti laatinut tarkistetun tekstin kirkolliskokoukselle tehtävän esityksen 4. jaksoon. Keskustelussa käyttivät puheenvuoroja Huovinen, Rimpiläinen, Särkiö, Keskitalo, Haataja, Pihkala ja Taatila. Huovinen esitti Schmidtin kannattamana eräitä muutoksia tekstin yksityiskohtiin. Valmistusvaliokunnan uusi tekstiehdotus kuitenkin hyväksyttiin äänin 10-7.

Näin ollen piispainkokous päätti

antaa kirkolliskokoukselle oheisen liitteen mukaisen lausunnon.

Todettiin, että piispainkokouksen sihteerin tehtävänä on laatia lausunnosta suomennos kirkolliskokousta varten.

*Bilaga***Biskopsmötets framställning nr 1/2000 till kyrkomötet****IBRUKTAGANDE AV BIBELÖVERSÄTTNINGEN
BIBEL 2000****1. Ärendets bakgrund**

Enligt KL 20:7 § 2 mom. 1 pkt. ankommer det på kyrkomötet att "godkänna och förordna om ibrukttagande av bibelöversättning". När det gäller bibeln på svenska har kyrkomötet i tidigare fall tagit ställning till de översättningar som har producerats i Sverige. Detta skedde senast vid kyrkomötets vårsession 1982 (74 §) när det så kallade Nya Testamentet -81 godkändes för interimistiskt bruk i gudstjänsterna samt vid behandlingen i november 1999 av de texter som skulle ingå framför allt i den nya evangelieboken. Bibel 2000 är den översättning som har gjorts av den år 1972 tillsatta statliga Bibelkommissionen. Denna översättning har betraktats som den tredje officiella bibelöversättningen till svenska. Den första var reformationsbibeln som blev färdig 1541 och var en översättning närmast av den tyska lutherbibeln. Den andra officiella översättningen var 1917 års bibel som samtidigt var den första som gjordes direkt från bibelns grundspråk. Bibel 2000 är den tredje i raden av översättningar med officiell status.

Den år 1972 tillsatta Bibelkommissionen har egentligen utarbetat tre separata betänkanden: översättningen av Nya testamentet 1981 (NT-81), översättningen av Apokryferna (1986) samt av hela bibeln med Gamla testamentet (1999).

Kombinationen av dessa tre element till en helhet visade sig vara en komplicerad sak och inte minst på grund av tidsnöden kunde några av de justeringar som efterlystes inte vidtagas i arbetets slutskede, utan dessa måste invänta en framtida översyn. Svenska kyrkans kyrkomöte begärde sålunda genom en skrivelse till regeringen 1993 att Bibelkommissionen skulle få tilläggsdirektiv att i sitt arbete även svara för en samordning av namnformer och citat mellan Gamla och Nya testamentet och göra en översyn av textens språk med särskild hänsyn tagen till textens rytm för högläsning och utantillärning, till Psaltarens sångbarhet och till ett inklusivt språk, samt att göra en översyn av översättningen av Herrens bön med särskild hänsyn tagen till de synpunkter som har lämnats och kommer att lämnas från ekumeniska överläggningar i frågan. Efter att ha rådfrågat Bibelkommissionen gav dock regeringen beskedet att man inte hade för avsikt att utfärda några sådana tilläggsdirektiv. Också vid 1994 års kyrkomöte upprepades önskemålet om en översyn av NT-81 ur språklig, teologisk och liturgisk synvinkel. Läronämnden framhöll att eftersom de nytestamentliga skrifterna såväl språkligt som teologiskt utformats med det vi benämner Gamla testamentet som självklar bakgrund och förutsättning är det från lärosynvinkel viktigt att detta samband så långt som möjligt kommer till sin rätt i den svenska översättningen. Också gudstjänstutskottet vid 1994 års kyrkomöte påminde i sitt betänkande om vikten att Bibelkommissionen skulle kunna ta de hänsyn man efterfrågat vid 1993 års kyrkomöte.

Hur mycket dessa kritiska röster från Svenska kyrkans kyrkomöte i praktiken påverkade kommissionens arbete är svårt att bedöma. Man bör observera att kommissionen är en statlig kommission och att den inte har sitt uppdrag av någon särskild kristen kyrka eller något kristet samfund. I arbetet med Bibel 2000 var det en uttalad målsättning att den skulle vara en bibel för alla svensktalande och samtidigt också en ekumenisk bibel vars utformning de flesta kyrkor och intressegrupper fick vara med om att utarbeta. Detta gick i praktiken till så att det i kommissionens styrelse, i översättningsenheterna och i referensgrupperna satt representanter inte bara för Svenska kyrkan, utan också för bl.a. de ortodoxa, katolikerna, frikyrkorna och de judiska församlingarna. Man kan här jämföra med den nya finska översättningen (1992) som, fastän den utfördes på uppdrag av den evangelisk-lutherska kyrkans kyrkomöte, också utarbetades under medverkan av representanter för olika kyrkosamfund och representanter för kulturlivet.

Den nya svenska bibelöversättningen blev klar under 1999 och behandlades av Svenska kyrkans kyrkomöte redan i juni 1999. Kyrkomötet beslöt att 1972 års Bibelkommissions översättning av Bibeln från och med den 1 januari 2000 (med ett övergångsstadgande för den korta perioden från 1 sönd. i advent 1999) får användas vid läsningar av texter som finns intagna i Den svenska evangelieboken och Den svenska kyrkohandboken I och II samt vid andra textläsningar i församlingens gemensamma gudstjänster och kyrkliga handlingar. Mot beslutet reserverade sig fem ledamöter. (Kyrkomötet 1999, Protokoll nr 1-10, 6 §). Enligt 17 kap. 2 § kyrkoordningen skall bland Svenska kyrkans gudstjänstböcker ingå "en sådan översättning av Bibeln som gäller för Svenska kyrkan"

och kyrkomötet gick i enlighet med centralstyrelsens skrivelse 1999:5 in för att fatta ett slutligt beslut om vad som skall avses med en sådan översättning av Bibeln som gäller för Svenska kyrkan först “om ett par år” när kyrkomötet skall ta ställning till ett förslag till ny evangeliebok. Det man nu i sak gick in för i detta skede var att 1972 års bibelkommissions översättning av Bibeln skall kunna användas i Svenska kyrkans gudstjänster från och med första söndagen i advent 1999.

När Bibelkommissionens översättning av Nya testamentet -81 skulle intagits i evangelieboken hade man år 1983 genom en kungörelse om Den svenska evangelieboken stadgat att “om kyrkorådet och kyrkoherden, efter samråd med övriga i pastoratet tjänstgörande präster, är överens därom, får översättningen i 1917 års kyrkobibel användas i stället för den i evangelieboken intagna översättningen”, och denna övergångsbestämmelse upprepades i en ny kungörelse i samband med en revision av evangelieboken 1989. Det är alltså för närvarande en öppen fråga om svenska kyrko-mötet även i samband med den kommande evangelieboken kommer att gå in för en motsvarande övergångsbestämmelse.

1972 års Bibelkommisions översättning kallad Bibel 2000 överläts till Sveriges regering och riksdag den 17 november 1999 och togs inom Svenska kyrkan och övriga kristna samfund i Sverige officiellt i bruk på första söndagen i advent 1999. Också på svenskt håll i Finland celebrerades emottagandet av Bibel 2000 med en televiserad ekumenisk festgudstjänst från Tempelplatsens kyrka på första söndagen i advent 1999.

Eftersom *den evangelisk-lutherska kyrkans i Finland kyrkomöte i*

november 1999 och januari 2000 skulle behandla frågan om ny svenskspråkig evangeliebok och svenskspråkig gudstjänstbok aktualiserades frågan om Bibel 2000 redan under hösten 1999, d.v.s. innan Bibel 2000 ännu officiellt hade utkommit. I handboks-kommitténs och handboksutskottets arbete hade det från första stund varit en självklar tanke att de nya texterna från Bibel 2000 skulle ingå i de nya kyrkliga böckerna. Därför ingick texter från den kommande Bibel 2000 (Nya testamentet och Psaltaren) redan i det förslag till ny evangeliebok som presenterades för kyrkomötet i november 1999. Vid samma möte omfattade kyrkomötet, utgående från handboksutskottets betänkande 10/1999, kyrkostyrelsens framställning nr 20/1999 att kyrkomötet skulle berättiga församlingarna att från och med första söndagen i advent 1999 använda Bibel 2000 i gudstjänsterna fram till det att kyrkomötet fattar beslut om officiell svensk-språkig bibelöversättning.

Utgående från det mandat och uppdrag som kyrkomötet gav i november 1999 har den av kyrkomötet utsedda redaktionskommittén för de svenskspråkiga kyrkohandböckerna på samtliga aktuella punkter i evangelieboken och i gudstjänstboken arbetat in texter från Bibel 2000. I detta mycket precisionskrävande arbete framgick det att smärre justeringar måste göras i de av kyrkomötet godkända lösningarna. Detta gäller både inledningarna och avslutningarna till vissa texter. I några få fall har redaktionskommittén på grund av den svenska textens karaktär varit tvungen att avsluta en läsetext tidigare än vad som beslöts av kyrkomötet och i några fall har man varit tvungen att för sammanhangets skull tillägga någon eller några verser.

Som exempel kan nämnas den tredje årgångens första läsning för

Tjugofemte söndagen efter pingst, Pred. 12: (1-5) 6-7. För att texten skulle vara förståelig togs den parentes bort, vilken gjorde första delen av texten valbar. Vissa antifoner har dessutom i Bibel 2000 fått en sådan språkdräkt att de gamla musikaliska lösningarna inte längre är möjliga. I dessa fall har redaktionskommittén låtit de nya texterna från Bibel 2000 komma med, och man kommer att i samråd med kyrkomusikalisk expertis i Sverige eftersträva nya musikaliska lösningar. Ett exempel härpå möter man redan på 1 söndagen i advent, där antifonen från Sak. 9:9 nu lyder: "Ropa ut din glädje, dotter Sion ...". En avlösning som vållade bekymmer i gudstjänstboken är den som bygger på Jes.1:18, eftersom Bibel 2000 avviker från en mera ordagrann återgivning av den masoretiska texten har denna bibelvers i en negativt frågande form ("När era synder är scharlakansröda, kan de då bli vita som snö? ..."). Denna avlösning ges i gudstjänstboken i samma affirmerande form som i 1917 års bibel, men dock utan citationstecken. Ordvalet i syndabekännelser, avlösningar och böner har i de nya kyrkohandböckerna i allmänhet harmonierats med Bibel 2000.

Efter att i skrivelse nr 40/30.11.1999 ha underrättats om kyrkomötets ovannämnda beslut vidtog *biskopsmötet* åtgärder för att göra en sådan framställning beträffande Bibel 2000 som kyrkomötet ställde i utsikt. För detta ändamål tillsatte biskopsmötet i februari 2000 en arbetsgrupp med biskop Erik Vikström som ordförande och med medlemmarna professor em. Karl-Johan Illman, teol.dr Keijo Nissilä, pastor, teol.lic. Peter Nynäs samt Helsingfors Universitets prorektor Raija Sollamo. Arbetsgruppens betänkande ligger till grund för denna framställning från biskopsmötet.

2. Presentation av Bibel 2000

Målsättningarna för Bibel 2000 framgår av betänkandet *Att översätta GT* [SOU 1994:33, 93-94]. Kortare uttrycks samma sak i förordet till Bibel 2000 som här citeras:

“Enligt direktiven för den nya bibelöversättningen skall bibelns grundtexter överföras till nutida svenskt språk i trohet mot originalets stilmedel och stilvariationer; sedan deras ursprungliga lydelse har fastställts och sedan de utforskats och tolkats med vedertagna vetenskapliga metoder. Översättningen skall utnyttja det svenska språkets alla resurser på ett sådant sätt att de förmedlar texternas innehåll och stilkarakter utan att vålla onödiga språkliga hinder för förståelsen.

Den nya bibelöversättningen skall svara mot ett allmänskulturellt behov av en tillförlitlig översättning och kunna användas på skiftande sätt inom olika kyrkor och samfund. Den skall ha siktet inställt på nuets och framtidens krav utan att därför utestänga traditionens. Den skall vara ägnad för gudstjänstbruk men också lämpa sig för grundläggande och högre undervisning. Den skall fungera vid enskild andakt och privat läsning, men man skall också kunna läsa den högt från predikstol, på scen och i studio. Den skall vara så stram i formen att den kan användas till liturgisk läsning och sång. Men den skall samtidigt vara så trogen mot originalets skiftande stilarter och så lyhörd för nutida uttrycksformer att den kan brukas av den som söker historisk kunskap och litterära skönhetsvärden.”

I fortsättningen påpekas att Bibelkommissionen bestått av “flera av landets främsta bibelvetenskapare, språkforskare och författare”, att den har “en mångsidigt sammansatt styrelse, vars ledamöter representerar olika riksdagspartier, specialvetenskaper, trossamfund och andra grupper av bibelanvändare.” Vidare sägs att “experter inom bibelvetenskap och filologi även från andra nordiska länder har granskat utkastet”, att “referensgrupper har yttrat sig om arbetet vilka har bestått av representanter för olika kyrkor och samfund, författare och översättare, från forskarsamhället och kulturlivet, språkvården, mediavärlden och skolan och från vanliga bibelläsare, unga och gamla”. Som av dessa citat indirekt framgår har exegeter och sakkännare också från Finland deltagit i detta arbete.

De ovan beskrivna målsättningarna är *direktiv* som man haft att rätta sig efter, inte preferenser som man gjort själv. Bibel 2000 får ses som *ett kombinerat vetenskapligt och konstnärligt projekt*. Redan i själva grundenheten, översättarparet, har vid sidan av en expert på grundspråket ingått också en expert på målspråket. Man har inte moderniserat svenskan först i efterhand, utan redan de första formuleringarna har gjorts tillsammans av en bibelforskare och en svenskeexpert, vilket har resulterat i ett fräschare uttryck.

2.1. Gamla testamentet

När det gäller Gamla testamentets text, vilken varit föremål för de livligaste diskussionerna, kan man konstatera att det i det stora hela är *samma text* som ligger till grund för 1917 års bibel och Bibel 2000. Men ibland har man valt en något avvikande läsart. I 1917 års översättning stannade man för att översätta den medeltida s.k.

masoretiska texten som länge har gällt som standardtext. Man kom ändå inte ifrån det faktum att denna text på vissa ställen är obegriplig eller skadad. Man måste då med hjälp av de antika översättningarna eller genom smärre ingrepp i texten få fram en läsart som man förstod, och i vissa fall måste man helt enkelt göra antaganden om vad den masoretiska texten betyder. I arbetet med 1917 års bibel bedrev man med andra ord i viss utsträckning textkritik utan att redovisa för det.

Den kommitté som gjorde utredningen *Att översätta Gamla testamentet* slog fast att man borde sträva till att på varje ställe översätta *den bästa hebreiska texten*. Oftast är detta just den masoretiska texten. Men stundom har man vid översättningen av en text varit tvungen att *rekonstruera* den antingen med hjälp av andra textvittnen såsom Qumran-texterna, Septuaginta eller, när dessa inte hjälper, genom *konjekturer*, d.v.s. antaganden om hur den ursprungliga texten lytt. Detta har gjorts med försiktighet och med användande av jämförelsematerial. Bibel 2000 har på ett öppet sätt tagit ställning till de textkritiska problemen och löst dem efter bästa förmåga.

Bruket av textkritik kan illustreras med två exempel. I *Ps. 49:12* har den masoretiska texten läsarten *qirbam*, "deras inre", som inte ger någon bra mening. Det ser man av att man i 1917 års översättning har varit tvungen att omskriva uttrycket till "De tänker". En omkastning av två bokstäver till *qibram*, "deras grav", gör omskrivningen onödig och ger en god mening. I den finska översättningen har man gjort exakt samma konjektur och ger översättningen "hauta".

Ett exempel på en mer drastisk konjektur är *Ps. 2:11-12*. Flera drag i texten antyder att den masoretiska texten knappast är riktig: "Gläd er under bävan!" och "Kyss sonen!" samt versdelning mitt i raden. Ordet *bar* har tolkats som det arameiska ordet för "son". Men detta kommer i så fall helt oväntat, eftersom det hebreiska ordet för son (*ben*) redan använts i vers 7. En konjektur som består i omflyttning av några konsonantgrupper ger en text som kan översättas: "Tjäna Herren i fruktan, hylla honom i bävan!" Denna konjektur framfördes i början av 1900-talet av den schweiziske exegeten Alfred Bertholet. Den är hypotetisk, men löser flera problem i texten. Bl.a. på denna punkt har den finska översättningen dock hållit sig till den masoretiska texten.

I de textkritiska anmärkningarna som den nya översättningen skall förse med kommer man att redovisa för alla textkritiska ingrepp. De finns tillsvidare bara i de provöversättningar som getts ut, men kommer att ingå i den fullständiga utgåvan av Bibel 2000 som väntas utkomma senast under år 2001. Detsamma gäller fotnoterna. Kyrkomötet tar alltså nu inte närmare ställning till allt det material som kommer att ingå i förklaringar och fotnoter.

Liksom varje översättning från grundtexten har Bibel 2000 tagit

ställning till tolkningen och betydelsen av enskilda ord och konstruktioner. Oftast återfinner man samma innebörd av ett ord i både äldre och nyare lexika, i 1917 års översättning samt i Bibel 2000. Någon enstaka gång har man hittat en helt ny innebörd. Så är fallet i *1 Sam. 17:6* där det berättas att Goliat i sin drabbning med David bar en *kidon*. Detta ord översattes i 1917 års översättning med "lans". Men i Qumran-texternas krigsrulle finns en beskrivning av vapnet som visar sig vara en kort sabel, inte en lång lans eller ett spjut. Därför finner man nu i Bibel 2000 översättningen "bronssabel".

På tre ställen, *2 Mos. 23:28*, *5 Mos. 7:20* och *Jos. 24:12*, förekommer ett hebreiskt ord (*zir'ah*) som 1917 års bibel har översatt med "getingar". Det verkar litet udda i de sammanhang där det förekommer som talar om "skräck" för fienden. Nu har man med hjälp av en parallell i arabiskan funnit att detta ord troligen betyder "modlöshet", vilket passar bra i sammanhanget. Det kan noteras att motsvarande nyöversättning av detta hebreiska ord har inte gjorts i den finska bibeln i de ovan nämnda bibelverserna, där det talas om "herhiläisparvia".

Höga Visan 2:1 ger exempel på ett ord, vars betydelse inte har klarnat. Det hebreiska *chavatsalet* är en blomma, men vilken? En ros eller en lilja (*asfodelos*), en krokus eller en narciss? Bibel 2000 har stannat för "vildros", vilket i varje fall är ett framsteg i förhållande till 1917 som talar om "ett ringa blomster". Här nöjer sig den finska översättningen med det mer allmänna ordet "kukka".

När man i Bibel 2000 möter ett *nytt ord* i stället för det som fanns i 1917 års bibel beror det i de allra flesta fall på att man valt en

synonym eller variant som man föredrar, och i relativt få fall på att man fått ny kunskap om ordets innebörd. Någon gång slås man av att det "nya" ordet i själva verket är så gammalt att läsaren knappt vet vad det betyder, t.ex. "oväld" som i översättningen kontrasteras med "völd". I dylika fall som gäller ordvalet är det inte så att Bibel 2000 har 'ändrat' 1917 års översättning. Man bör observera att det helt och hållet är fråga om en nyöversättning från grundtexten, och då blir ordval och satskonstruktioner med nödvändighet annorlunda. Denna iakttagelse gäller både Gamla testamentet och Nya testamentet. Det kan i detta sammanhang också noteras att Bibelkommissionen inte i samma grad som t.ex. 1917 års bibel eftersträvar en lexikal motsvarighet i översättningen utan att man i högre grad tar sikte på innehållsmässig överensstämmelse och på målsättningen att förmedla textens ursprungliga betydelse så autentiskt som möjligt. Denna strävan till s.k. dynamisk ekvivalens var särskilt starkt framme vid arbetet med den nya finskspråkiga kyrkobibeln.

Bibel 2000 återger de hebreiska egennamnen på ett sätt som ibland skiljer sig från den finska kyrkobibeln från år 1992. Bibel 2000 har bevarat det traditionella skrivsättet för de vanligaste egennamnen såsom Abraham, Jakob, Absalom, Debora, medan b (efter vokal i mitten eller slutet av namnet) i sällsyntare egennamn har återgetts som v i enlighet med det hebreiska uttalet. Detta gäller t.ex. namn så som Mefivoshet (2 Sam. 9:6), Siva (2 Sam. 9:2), Avia (2 Krön. 13:1), Achav (2 Kung. 1:1), rekaviterna (Jer. 35:2) osv. Bibel 2000 har på denna punkt valt en kompromisslösning där man strävat efter att komma nära grundtextens namnformer men gjort undantag för de vanligaste namnen, medan den finska kyrkobibeln har gått in för att konsekvent använda b.

I detta sammanhang kan också nämnas den mycket medvetna strävan att svara mot det allmänskulturella behovet att iaktta stilskillnaderna i de olika bibelböckernas grundtexter. Bibelkommissionen har enligt sina målsättningar försökt undvika en genomgående högtidlig bibelstil. Detta är ett drag som präglar 1917 års översättning. I stället har man eftersträvat att beakta de stilskillnader som finns i originalet, så att t.ex. om grundtexten är kort och koncis skall den återges så. Enligt många uppfattning har man lyckats förträffligt speciellt i Gamla testamentets poetiska delar: Psaltaren, Jobs bok, Höga Visan. Men också Predikarens pregnanta stil kommer bra fram: “Stor visdom, stor sorg. Mer kunskap, mer plåga” (*Pred. 1:18*). Också vad prosan beträffar har man bland litteraturkännare framhållit att Bibel 2000 håller en hög klass särskilt vad Gamla testamentet beträffar.

2.2. Apokryferna

Det kan i detta sammanhang konstateras att Bibel 2000 i förhållande till 1917 års översättning fick ett nytt innehåll genom att apokryferna igen kom med. Denna judiska skriftsamling finns som bekant inte i den hebreiska bibeln, men den ingick i den äldsta översättningen kallad Septuaginta och intogs genom Hieronymus också i Vulgata. I den katolska kyrkan åtnjuter samlingen samma status som resten av bibelkanon. I den ortodoxa kyrkan räknas flertalet apokryfer som kanoniska, medan osäkerhet råder om vissa andra. Luther inkluderade dem i sin översättning, men placerade dem i en skild avdelning mellan Gamla testamentet och Nya testamentet och skrev i sitt företal att de inte tillhör kanon “men är goda och nyttiga att

läsa”.

I Sverige-Finland var apokryferna populära under 1500- och 1600-talen vilket man kan se av de många särtryck som gjordes av t.ex. Syraks bok. Deras ställning undergrävdes något av de pietiska och herrnhutiska väckelserna. Men inget kyrkomöte ville utesluta dem, tvärtom. Det var genom påtryckning av Brittiska och Utländska Bibelsällskapet som de under 1800-talet föll ut. Som villkor för att stöda Svenska Bibelsällskapets bibelspridning ställdes att apokryferna utelämnas. Under 1800-talet utgavs biblar både med och utan apokryferna. De översattes på nytt och utgavs separat 1923 och ingick också i ett par familjebiblar (1927, 1957).

Efter en ‘marknadsundersökning’ som Bibelkommissionen utförde 1977 beslöt man att ta apokryferna med i den nya bibeln och de har sålunda nu återfått sin plats mellan bibelns pärmar. Principiellt har deras status inte förändrats. De kan som förr vara användbara bl.a. som etisk vägledning. Som bekant vidtog det förra kyrkomötet åtgärder för att åstadkomma en ny finskspråkig översättning av apokryferna.

2.3. Nya testamentet

När det gäller översättningen av Nya testamentet är utgångsläget ett helt annat än vad fallet är med Gamla testamentet. Det finns ca 3000 handskriftversioner på grekiska och av dessa ett femtiotal som innehåller hela Nya testamentet. Handskrifterna kan i någon mån avvika från varandra även om skillnaderna inte är betydande. Under alla omständigheter har det också på nytestamentligt håll skett en

utveckling både i kännedomen om grundtexten och i de vetenskapliga metoderna. Särskilt i fråga om nytestamentliga ord och begrepp har man gjort stora framsteg i forskningen och man har också i högre grad än förr kunnat beakta den judiska bakgrunden beträffande Nya testamentets språk och innehåll.

Man kan konstatera att Bibelkommissionen inte slaviskt har följt någon av de existerande textkritiska utgåvorna av Nya testamentet, utan vid varje enskilt ställe har man genom textkritisk granskning försökt komma fram till den ursprungliga läsarten. Detta är en eklektisk metod som är allmänt känd och brukad i modernt bibelöversättningsarbete. Skillnaderna mellan den text som Bibelkommissionen genom sådant förarbete presenterar och t.ex. 1917 års bibel är dock sist och slutligen ytterst obetydliga och påverkar inte förståelsen av Nya testamentets centrala budskap.

Bibelkommissionen har på talrika punkter stått inför liknande utmaningar som man mötte i arbetet med den nya finskspråkiga översättningen. Som exempel kan nämnas det centrala begreppet *metanoein* som ordagrant betyder att "ändra sinnet" (*metanoein*). Den finska bibelkommittén hade gått in för begreppet "mielenmuutos", men kyrkomötet stannade för en kompromiss och behöll också det gamla uttrycket "parannus" som ligger nära uttrycket "bättring" i 1917 års svenska bibel. För förståelsen av *metanoein* är man tvungen att beakta användningen av detta ord i Spetuaginta samt hos Josefus och Filon. Man märker då att detta ord ofta är en synonym till *epistrefein* vars hebreiska motsvarighet är verbet *shub*, "vända om". Ordet *metanoein* visar sig sålunda uttrycka ett centralt motiv i profeternas förkunnelse när de kallade Israel att vända om från sin vandring i olydnad bort från Gud. När

Bibel 2000 väljer översättningen “omvänd er” t.ex. i Matt. 4:17 kan detta betraktas som väl motiverad och övervägd översättning.

Ett annat exempel på den ständiga diskussion och utveckling som pågår inom den filologiska forskningen är Hebr. 5:7 där 1917 års bibel säger att Kristus “blev bönhörd och tagen ur sin ångest”, vilket i första hand kan anses vara svårt att förena med det som skedde i Getsemane och på Golgata. Den kända exegeten Adolf von Harnack föreslog en lösning med en konjektur som gav nekningensordet *ouk* och som skulle ha gett tanken att Kristus inte alls blev bönhörd utan därför måste gå i döden. Men fördjupad filologisk kunskap har gett en ny tolkning av ordet *dia*, och liksom den nya finska översättningen sägs nu mycket tydligt i Bibel 2000 att Kristus blev bönhörd “*därför att* (fi. *koska*) han böjde sig under Guds vilja”.

Den nytestamentliga delen av Bibel 2000 har varit i bruk sedan 1981 och kan därför numera anses vara etablerad text. Dess språkliga stilval och dess användbarhet i liturgi och som inspirationskälla i litterärt hänseende har diskuterats. Som redan nämnts har det bl.a. också i Svenska kyrkans kyrkomöte funnits ett önskemål om en översyn av Nya testamentet -81 ur språklig, teologisk och liturgisk synvinkel och man har efterlyst ett klarare språkligt samband mellan Gamla testamentet och Nya testamentet. På denna punkt förenar sig biskopsmötet med dem som hoppas på en framtida översyn. Några egna ingrepp i texten kan inte den evangelisk-lutherska kyrkans i Finland kyrkomöte göra, utan biskopsmötet utgår ifrån att det finns bara två alternativ: att godkänna Bibel 2000 sådan som den är, eller att inte alls godkänna den.

Översättningens strävan till tydlighet och lättfattlighet har dock

onekliga fördelar. Sålunda har högläsning ur NT-81 i kyrkorum och också både i radio och på teater visat sig fungera väl. Som exempel kan nämnas att skådespelaren Stina Ekblads recitationer av Lukasevangeliet har rönt stor uppskattning också i Finland. Åhörarna har plötsligt kunnat märka att de gamla bibeltexterna talar med en helt ny aktualitet och närhet. Särskilt för den yngre generationen har Nya testamentet -81 kunnat öppna bibelns värld och budskap på ett helt nytt sätt.

3. Diskussionen om Bibel 2000 på finlandssvenskt håll

Församlingarna i Borgå stift och i första hand den finlandssvenska befolkningen som kommer att vara de huvudsakliga användarna av Bibel 2000 i Finland. Därför har både biskopsmötet och kyrkomötet all anledning att mycket noga följa med och beakta mottagandet av den nya bibelöversättningen. Det kan utan överdrift konstateras att diskussionen bland finlandssvenskarna har varit mycket livlig.

Den diskussionen sträcker sig på finlandssvenskt håll givetvis tillbaka ända till tiden kring 1981 när Bibelkommissionen publicerade översättningen av Nya testamentet. Det som då framför allt väckte debatt var dels språket, som på sina håll upplevdes alltför trivialt och fattigt, och dels vissa översättningslösningar. Eftersom NT-81 dock i stort kan betraktas som en mycket textbunden översättning blev diskussionen inte särskilt långlivad, och NT-81 har, enligt den bild som man nu erhållit, accepterats rätt allmänt. Diskussionen tog emellertid ny fart när en del provöversättningar av Gamla testamentet blev tillgängliga. Speciellt de berättande partierna fick beröm, medan kritiken - precis som i svenska kyrkomötet -

främst gällde bristen på mera påtaglig koppling mellan Gamla testamentet och Nya testamentet vad ordval och uttryckssätt beträffar. Dessutom har också vad Gamla testamentet beträffar enstaka översättningslösningar kritiserats. Några av de bibelställen som väckt mest diskussion är t.ex. översättningen att “en gudsvind svepte fram över vattnet” i 1 Mos. 1:2 och de plurala formerna “de” och “dem” i det s.k. protoevangeliet i 1 Mos. 3:15.

Ett av uttrycken för kritiken av och farhågorna med Bibelkommissionens arbete var tillkomsten i Sverige av den alternativa bibelöversättningen **Svenska Folkbibeln** (1998), som rätt långt kan betraktas som en försiktig förbättring och modernisering av 1917 års bibel. Enligt presentationen på försättsbladet är Gamla testamentet “delvis nyöversatt från grundtexten, delvis en revidering av 1917 års översättning” medan Nya testamentet presenteras som en “nyöversättning”. En genomläsning av Nya testamentet i Svenska Folkbibeln ger dock vid handen att man också här i hög grad följer ord och uttryck från 1917 års bibel och den framträder därför också vad Nya testamentet beträffar i hög grad som en moderniserad revision av 1917 års bibel. I sitt brev till kyrkostyrelsen 23.9.1999 informerade biskop Erik Vikström även om förekomsten av Svenska Folkbibeln och framhöll som sin åsikt att det skulle befrämja den kristna endräkten om även denna översättning vid sidan av Bibel 2000 kunde få användas i vår kyrka. När ärendet sedan bereddes inom kyrkostyrelsen valde man dock att inte göra någon närmare undersökning eller att vidta några förberedande åtgärder beträffande Svenska Folkbibeln, utan kyrkostyrelsens framställning nr 20/1999 gällde bara Bibel 2000.

Ärendet har dock levt vidare på finlandssvenskt håll, och till

stiftsmötet i Borgå i mars 2000 kom det från tre olika prosterier initiativ om att Svenska Folkbibeln jämsides med Bibel 2000 kunde få användas vid gudstjänster, förrättningar och övriga församlingstillfällen. Också Ungdomens Kyrkodagar efterlyste i januari 2000 via stiftsrådet åtgärder för att Svenska Folkbibeln vid sidan av Bibel 2000 skulle få en officiell status i vår kyrka. Stiftsmötet i Borgå stift beslöt dock att inte föra ärendet till kyrkomötet åtminstone i detta skede, utan stiftsmötet överlämnade initiativen till domkapitlet med rekommendationen "att domkapitlet fattar ställning till på vilket sätt Svenska Folkbibeln lämpligen kan användas i församlingarnas verksamhet" (Stiftsmötets i Borgå stift 2000 protokoll, 3.6.2.).

Frågan om Svenska Folkbibeln aktualiserades ytterligare vid kyrkomötet i maj 2000 genom ombudsinitiativ nr 14/2000. De tre undertecknarna från Borgå stift framhåller i detta initiativ att Svenska Folkbibeln i flere avseenden står närmare den nya finska översättningen från 1992 än vad Bibel 2000 gör. De hänvisar till de ovannämnda initiativen från prosterierna samt uttalandet från Ungdomens kyrkodagar och framhåller att Svenska Folkbibeln borde beviljas interimistiskt tillstånd att användas vid gudstjänster, förrättningar och andra församlingstillfällen och att domkapitlet skulle utreda Folkbibelns spridning och användning i det svenska stiftets församlingar.

Kyrkomötet omfattade i anledning härav handboksutskottets betänkande nr 1/2000 enligt vilket ombudsinitiativ nr 14/2000 sänds till biskopsmötet för att beaktas vid framställningen gällande vår kyrkas svenskspråkiga bibelöversättning. Biskopsmötet torde pröva frågan och besluta om det är ändamålsenligt att gå in för två nya

officiella svenskspråkiga bibelöversättningar i vår kyrka, låt vara att den ena i detta skede skulle godkännas endast för interimistiskt bruk.

Däremot kan kyrkomötet i anslutning till gammal praxis i samband med kyrkliga böcker och inom ramen för det mandat som KL 20:7 § 2 mom. 1 pkt. ger förordna att 1917 års bibel alltjämt får användas i förkunnelse och undervisning. Eftersom den gamla bibeln i över åttio år har varit officiell kyrkobibel behöver dess ställning inte försvaras eller motiveras, och det kan konstateras att 1917 års bibel i likhet med Svenska Folkbibeln och även den nya finska kyrkobibeln håller sig till mera traditionella översättningar av den masoretiska texten på många av de punkter där Bibel 2000 har väckt kritik, som tidigare nämnda 1 Mos. 1:2, 1 Mos. 3:15, m.fl. bibelställen. Ett kyrkomötesbeslut av detta slag bör kunna eliminera en sådan tillspetsad konfliktsituation som både ombudsinitiativet nr 14/2000 och även biskop Erik Vikströms tidigare nämnda förslag till kyrkostyrelsen syftar till att undvika.

När det gäller användningen av Svenska Folkbibeln i det finlandssvenska kyrkolivet torde biskopsmötet omfatta stiftsmötets i Borgå stift ovan citerade handlingslinje enligt vilken domkapitlet fattar ställning till på vilket sätt Svenska Folkbibeln lämpligen kan användas i församlingarnas verksamhet. Utgående från sitt i KO 19:1 § givna uppdrag att "övervaka gudstjänsternas, sakramentens och övriga kyrkliga förrättningar rätta förvaltande, lärans renhet och församlingarnas förvaltning samt prästernas och övriga anställdas tjänsteutövning och leverne", faller det sig naturligt att domkapitlet också ger pastorala råd och anvisningar angående användningen av olika bibelöversättningar i församlings-verksamheten.

4. Biskopsmötets bedömning och framställning

Biskopsmötet förenar sig med arbetsgruppen om att den nya bibelöversättningen Bibel 2000 innebär en viktig och historisk händelse både kyrkligt och kulturellt i hela Norden. Den kommer att vara den framtida svenskspråkiga normalbibeln som för en lång tid framöver kommer att prägla både det religiösa och det kulturella livet och som också på lång sikt kommer att sätta sina spår i det svenska språket.

Bibel 2000 är en översättning som är anpassad för det begynnande nya århundradet och som likt den nya finska översättningen fyller höga vetenskapliga och litterära krav. Likt varje bibelöversättning är den givetvis en produkt av sin egen tid, och det finns detaljer som på goda grunder kan diskuteras och kritiseras men allmänt taget anser arbetsgruppen att de positiva aspekterna på Bibel 2000 är odiskutabla och att vår kyrka därför har all orsak att ta Bibel 2000 i officiellt och allmänt bruk.

Det är bekant att både Svenska Folkbibeln och 1917 års översättning användes vid gudstjänster och förrättningar och just därför är det viktigt att betona att det finns endast en officiell bibelöversättning.

Biskopsmötets åsikt är att användningen av alternativa bibelöversättningar berikar församlinglivet. Svenska Folkbibeln kan användas i andra församlingssammanhang än vid gudstjänster och förrättningar.

Biskopsmötet konstaterar dock, att det i huvudsak kan förena sig med arbetsgruppens för Bibel 2000 betänkande. Biskopsmötet anser

att det inte finns realistiska möjligheter att bevilja ett interimistiskt tillstånd att använda Svenska Folkbibeln i gudstjänster och vid förrättningar. Ett interimistiskt tillstånd skulle förutsätta att det gjordes en grundlig undersökning om Svenska Folkbibeln till alla delar uppfyller det som förutsätts av en officiell bibelöversättning. Det skulle i detta skede innebära att evangelieboken inte kunde ges ut innan utredningen är gjord.

Godkännandet av en ny bibelöversättning innebär att de tidigare översättningarna inte längre har officiell status. Arbetsgruppens förslag är att 1917 års översättning genom ett särskilt beslut i kyrkomötet också fortsättningsvis skall kunna användas, detta skulle då ge församlingarnas kyrkoråd möjlighet att i enlighet med KL 10:1 § 1 mom. 2 pkt. besluta att fortsättningsvis använda även 1917 års översättning. Biskopsmötet stöder inte denna del av arbetsgruppens förslag utan hemställer att Bibel 2000 godkännes som den enda officiella svenskspråkiga bibelöversättningen för evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

Biskopsmötet framställer högaktningsfullt, att

kyrkomötet i enlighet med KL 20:7 § 2 mom. 1 pkt. torde godkänna den svenskspråkiga bibelöversättningen kallad Bibel 2000 för bruk inom evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

Vasa den 13 september 2000

Jukka Paarma

Ärkebiskop

Hannu Juntunen

Biskopsmötets sekreterare

*Litteen suomennos***Piispainkokouksen esitys nro 1/2000 kirkolliskokoukselle****BIBEL 2000 -RAAMATUNKÄÄNNÖKSEN
KÄYTTÖÖNOTTO****1. Asian tausta**

Kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan kirkolliskokouksen asiana on “hyväksyä ja määrätä käyttöön otettavaksi raamatunkäännös”. Ruotsinkielisen raamatunkäännöksen osalta kirkolliskokous on aikaisemmin ottanut kantaa Ruotsissa valmistettuihin käännöksiin. Viimeksi näin meneteltiin kirkolliskokouksen kevädistunnossa 1982 (74 §), jolloin Nya Testamentet 81-niminen Uuden testamentin käännös hyväksyttiin jumalanpalveluksissa väliaikaisesti käytettäväksi, sekä kirkolliskokouksen marraskuun 1999 istunnossa, jolloin käsiteltiin varsinkin uuteen evankeliumikirjaan otettavia tekstejä. Bibel 2000 on vuonna 1972 asetetun Ruotsin valtion raamatunkäännöskomitean (jatkossa: raamattukomitea) valmistama käännös. Tätä käännöstä on pidetty kolmantena virallisena Raamatun ruotsinnoksena. Ensimmäinen oli vuonna 1541 valmistunut reformaatoriamattu, joka käännettiin lähinnä Lutherin saksankielisestä Raamatusta. Toinen virallinen käännös oli vuoden 1917 Raamattu, joka samalla oli ensimmäinen suoraan alkukielistä tehty käännös. Bibel 2000 on kolmas virallisten käännösten sarjassa.

Vuoden 1972 raamattukomitea on varsinaisesti laatinut kolme erillistä mietintöä: Uuden testamentin käännös 1981 (NT-81), Apokryfikirjojen käännös (1986) ja Vanhan testamentin käännöksen sisältävä koko Raamattu (1999).

Näiden kolmen osion yhdistäminen kokonaisuudeksi osoittautui mutkikkaaksi tehtäväksi. Varsinkin aikapulan takia eräät vaaditut muutokset jäivät työn loppuvaiheessa toteuttamatta ja odottamaan myöhempää tarkistustyötä. Ruotsin kirkon kirkolliskokous esitti kirjeellään maan hallitukselle v. 1993, että raamattukomitea saisi lisäohjeet yhtenäistää Vanhan ja Uuden testamentin nimimuodot ja sitaatit, tarkistaa kieliasua erityisesti ajatellen tekstin rytmiä luettaessa ääneen tai ulkoa sekä ottaa huomioon Psalmien laulettavuus ja kielen puhuttelevuus. Edelleen tulisi tarkentaa Isä meidän -rukouksen käännös ottaen erityisesti huomioon ekumeenisissa pohdinnoissa esitetyt ja vielä esitettävät näkökohdat. Pyydettyään raamattukomitean lausunnon hallitus ilmoitti kuitenkin, ettei kyseisiä lisäohjeita tulla antamaan. Myös vuoden 1994 kirkolliskokouksessa toistettiin pyyntö NT-81 -käännöksen tarkistamiseksi kielelliseltä, teologiselta ja liturgiselta kannalta. Kirkolliskokouksen opillinen valiokunta (läronämnden) korosti, että koska Vanhaksi testamentiksi kutsumamme tekstit ovat sekä kielellisesti että teologisesti Uuden testamentin kirjoitusten itsestään selvänä pohjana ja lähtökohtana, opilliselta kannalta on tärkeää, että tämä yhteys saa mahdollisimman selvästi oikeutta ruotsinnoksessa. Myös vuoden 1994 kirkolliskokouksen jumalanpalvelusvaliokunta painotti mietinnössään, että raamattukomitean pitäisi ottaa huomioon vuoden 1993 kirkolliskokouksen esittämät näkökohdat.

On vaikeaa arvioida, miten suuresti Ruotsin kirkon kirkolliskokouksen esittämä kritiikki käytännössä vaikutti komitean työhön. On otettava huomioon, että kyseessä on valtion komitea, joka ei ollut saanut tehtävänsä miltään tietyltä kristilliseltä kirkolta tai yhteisöltä. Bibel 2000 -käännöksen valmistamisen nimenomainen tavoite oli laatia raamatunkäännös kaikille ruotsin kieltä puhuville, ja samalla ekumeeninen käännös, jonka valmistamisessa saivat olla mukana useimmat kirkot ja intressitahot. Tätä periaatetta toteutettiin käytännössä siten, että komitean johtoryhmässä, käännösyksiköissä ja palauteryhmissä oli Ruotsin kirkon edustajien lisäksi edustajia mm. ortodoksisesta ja katolisesta kirkosta, vapaakirkoista ja juutalaisseurakunnista. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että myös uuden raamatun suomennoksen (1992) valmistamisessa oli mukana eri kirkkoyhteisöjen ja kulttuurielämän edustajia, vaikka kyseessä olikin evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen asettama komitea.

Uusi ruotsinkielinen raamatunkäännös valmistui vuoden 1999 aikana, ja sitä käsiteltiin Ruotsin kirkon kirkolliskokouksessa jo kesäkuussa 1999. Kirkolliskokous päätti, että raamattukomitean vuoden 1972 raamatunkäännöstä 1.1.2000 alkaen (ja lyhyenä siirtymä kautena jo 1. adventtisunnuntaista 1999 alkaen) saadaan käyttää Ruotsin kirkon evankeliumikirjan sekä kirkkokäsikirjan I-II mukaisina teksteinä sekä muutoinkin seurakunnan yhteisissä jumalanpalveluksissa ja kirkollisissa toimituksissa luettavina teksteinä. Kirkolliskokouksen päätökseen liittyy viiden edustajan eriävä mielipide (kirkolliskokous 1999, pöytäkirja nro 1-10, 6 §). Kirkkojärjestyksen 17 luvun 2 §:n mukaan Ruotsin kirkon jumalanpalveluskirjoihin tulee sisällyttää "Ruotsin kirkon virallisen raamatunkäännöksen mukaiset tekstit (en sådan översättning av

Bibeln som gäller för Svenska kyrkan)”. Kirkkohallituksen kirjeen 1999:5 esityksen mukaisesti kirkolliskokous päätti, että lopullinen päätös Ruotsin kirkon virallisesta raamatunkäännöksestä tehdään, kun kirkolliskokous “muutaman vuoden päästä” päättää uudesta evankeliumikirjasta. Nykytilanteessa Ruotsin kirkon jumalanpalveluksissa käytetään siis 1. adventtisunnuntaista 1999 alkaen raamattukomitean vuoden 1972 ruotsinnosta.

Kun raamattukomitean Uuden testamentin ruotsinnos -81 piti ottaa käyttöön evankeliumikirjassa, annettiin vuonna 1983 Ruotsin kirkon evankeliumikirjaa koskeva määräys, jonka mukaan “jos kirkkoneuvosto ja kirkkoherra, neuvoteltuaan pastoraatin muiden pappien kanssa, ovat asiasta yksimielisiä, vuoden 1917 kirkko-raamatun mukaisia käännöksiä saadaan käyttää evankeliumikirjan teksteinä”. Tämä siirtymäkauden säännös toistettiin uudella määräyksellä evankeliumikirjan tarkistuksen yhteydessä v. 1989. Tällä hetkellä on avoinna, tuleeko Ruotsin kirkolliskokous antamaan vastaavan siirtymäsäännöksen uuden evankeliumikirjan osalta.

Vuoden 1972 raamattukomitean Bibel 2000 -niminen käännös luovutettiin Ruotsin hallitukselle ja valtiopäiville 17.11.1999 ja otettiin virallisesti käyttöön Ruotsin kirkossa ja muissa kristillisissä yhteisöissä 1. adventtisunnuntaina 1999. Myös Suomen ruotsinkielisten toimesta Bibel 2000:n käyttöönottamista juhlittiin Tempeliaukion kirkosta televisioidussa juhlanjumalanpalveluksessa 1. adventtisunnuntaina 1999.

Koska *Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen* piti marraskuussa 1999 ja tammikuussa 2000 käsitellä uutta ruotsinkielistä Evankeliumikirjaa ja Jumalanpalvelusten kirjaa, kysymys

Bibel 2000 -käännöksestä tuli ajankohtaiseksi jo syksyllä 1999 eli ennen kuin Bibel 2000 oli virallisesti ilmestynyt. Käsikirjajaliokunnan ja käsikirjajaliokunnan työssä oli alun alkaen ollut itsestään selvänä ajatuksena, että uusiin kirkollisiin kirjoihin sisällytetään Bibel 2000 -käännöksen mukaiset uudet tekstit. Tämän takia jo ehdotukseen uudeksi Evankeliumikirjaksi marraskuun 1999 kirkolliskokoukselle sisältyi Bibel 2000:n mukaisia tekstejä (Uusi testamentti ja Psalmit). Samassa istunnossaan kirkolliskokous päätti käsikirjajaliokunnan mietinnön 10/1999 ja kirkkohallituksen esityksen nro 20/1999 pohjalta, että seurakunnat oikeutetaan 1. adventtisunnuntaista 1999 alkaen käyttämään Bibel 2000 -käännöstä jumalanpalveluksissaan, kunnes kirkolliskokous päättää kirkkomme virallisesta ruotsinkielisestä raamatunkäännöksestä.

Kirkolliskokouksen marraskuussa 1999 antaman toimeksiannon perusteella kirkolliskokouksen asettama ruotsinkielisten kirkkokäsikirjojen toimituskunta on kaikkiin Evankeliumikirjan ja Jumalanpalvelusten kirjan ao. kohtiin ottanut tekstit Bibel 2000:sta. Tässä tarkkuutta vaativassa työssä ilmeni, että kirkolliskokouksen hyväksymät ratkaisut vaativat tiettyjä hienosäätöjä. Tämä koskee sekä tiettyjen tekstien alkua että loppuja. Muutamissa tapauksissa toimituskunnan on pitänyt ruotsinkielisen tekstin luonteen takia katkaista teksti hiukan aikaisemmin ja vastaavasti joissakin tapauksissa pidentää asiayhteyden takia tekstiä yhdellä tai muutamalla jakeella.

Esimerkkinä voidaan mainita 3. vuosikerran ensimmäinen luku-kappale 25. sunnuntai helluntaista, Saarn. 12: (1-5) 6-7. Jotta teksti olisi ymmärrettävä, sulkeet otettiin pois, mikä teki mahdolliseksi tekstin alkuosan ottamisen mukaan. Muutamat antifonit ovat sitä

paitsi Bibel 2000:ssa saaneet kieliasun, jonka yhteydessä vanha sävelmä ei enää ole mahdollinen. Tällaisissa tapauksissa toimituskunta on ottanut mukaan Bibel 2000:n mukaiset tekstit, ja yhdessä Ruotsin kirkkomuusikoiden kanssa valmistellaan uusia sävelmäratkaisuja. Tällaisesta tapauksesta on esimerkki heti 1. adventtisunnuntain antifonissa, joka Sak. 9:9 mukaisesti kuuluu nyt: “Ropa ut din glädje, dotter Sion ...” [Aikaisempi: “Fröjda dig storligen, du dotter Sion”. KR 1992: “Iloitse, tytär Siion!”]. Jumalanpalvelusten kirjan laadinnassa herätti hämmennystä synninpäästön sanamuoto, jonka perustana on Jes. 1:18. Masoreettisen tekstin sananmukaisesta käännöksestä poikkeavasti Bibel 2000 on kääntänyt tämän jakeen kielteisessä kysymysmuodossa: “När era synder är scharlakansröda, kan de då bliva vita som snö?” (Kun syntinne ovat tulipunaiset, voivatko ne tullakaan lumivalkeiksi?). Tämä synninpäästö esitetään jumalanpalvelusten kirjassa samassa vahvistavassa muodossa kuin vuoden 1917 Raamatussa, mutta ilman lainausmerkkejä. Synnintunnustusten, synninpäästöjen ja rukousten sanamuodot on uusissa käsikirjoissa yleensä yhdenmukaistettu Bibel 2000:n kanssa.

Kirkolliskokouksen selostettua edellä mainittua päätöstään kirjellään nro 40/30.11.1999 *piispainkokoukselle* tämä ryhtyi toimenpiteisiin tehdäkseen kirkolliskokouksen tarkoittaman esityksen koskien Bibel 2000 -nimistä raamatunkäännöstä osalta. Tässä tarkoituksessa piispainkokous asetti helmikuun 2000 istunnossaan työryhmän, jonka puheenjohtajaksi nimettiin piispa Erik Vikström sekä jäseniksi emeritusprofessori Karl-Johan Illman, teol. toht. Keijo Nissilä, pastori, teol. lis. Peter Nynäs sekä Helsingin yliopiston ensimmäinen vararehtori Raija Sollamo. Työryhmän mietintö on piispainkokouksen nyt tekemän esityksen pohjana.

2. **Bibel 2000 -käännöksen esittely**

Bibel 2000 -käännöksen tavoitteet on ilmaistu mietinnössä *Att översätta GT* (VT:n kääntäminen, Ruotsin virallinen komiteasarja SOU 1994:33, s. 93s.). Bibel 2000:n esipuheessa sama asia ilmaistaan seuraavasti:

“Uutta raamatunkäännöstä koskevan ohjeen mukaan Raamatun alkutekstit tulee ilmaista nykyaikaisella ruotsin kielellä liittyen alkutekstin tyylikeinoin ja tyylin vaihteluihin sitten kun tekstien alkuperäinen sanamuoto on todettu ja niiden sisältö on tutkittu ja tulkittu tieteellisin menetelmin. Käännöksessä tulee hyödyntää kaikkia ruotsin kielen mahdollisuuksia siten, että tekstien sisältö ja tyyllinen luonne ilmaistaan ilman, että kielellinen ymmärrettävyys tarpeettomasti kärsii.

Uuden raamatunkäännöksen tulee vastata yleistä sivistyksellistä tarvetta saada luotettava käännös sekä olla eri tavoin käytettävissä kirkkojen ja yhteisöjen tarpeisiin. Sen tulee täyttää nykyiset ja tulevat vaatimukset syrjäyttämättä kuitenkaan traditiota. Sen tulee sopia jumalanpalveluskäyttöön mutta soveltua samalla myös käyttöön perus- ja jatkokoulutuksessa. Sen tulee toimia yksityisessä hartaudessa ja lukemisessa, mutta soveltua myös ääneen luettavaksi saarnatuolissa, näyttämöllä ja studiossa. Sen tulee olla muodoltaan niin tiivis, että sitä voidaan lukea ja laulaa liturgiassa. Sen tulee kuitenkin olla uskollinen niin alkutekstin erilaisille vivahteille ja samalla nykyisille ilmaisutavoille, että sitä voidaan käyttää etsittäessä historiallista tietoa tai kirjallisia kauneusarvoja.”

Esipuheen jatkossa mainitaan, että raamattukomitea on koostunut “useista maan etevimmistä raamatuntutkijoista, kielitieteilijöistä ja kirjailijoista”, ja että sillä on “monipuolisesti koottu johtoryhmä, jonka jäsenet edustavat eri valtiopäiväpuolueita, erityistieteitä, uskonnollisia yhteisöjä ja muita Raamatun käyttäjäryhmiä”. Edelleen todetaan, että “myös muiden Pohjoismaiden raamatuntutkijat ja kielitieteilijät ovat tarkastaneet käännösluonnoksen. Palauteryhmiin on osallistunut edustajia eri kirkoista ja yhteisöistä, kirjailijoita ja kääntäjiä, tutkijoita ja kulttuurielämän edustajia, kielenhuollon, tiedotusvälineiden ja koululaitoksen edustajia sekä tavallisia raamatunlukijoita, nuoria ja vanhoja”. Kuten näistä lainauksista epäsuorasti käy ilmi, tässä työskentelyssä on ollut mukana myös suomalaisia eksegeettejä ja muita asiantuntijoita.

Edellä kuvatut tavoitteet ovat *määräys (direktiv)*, jota työssä piti noudattaa, eivät komitean itse valitsemia painotuksia. Bibel 2000 voidaan ymmärtää *samalla tieteellisenä ja taiteellisena projektina*. Jo varsinaisessa perusyksikössä eli kääntäjäparina oli sekä alkukielen että kohdekielen erikoistuntija. Käännöksessä käytettyä ruotsin kieltä ei modernisoitu vasta jälkeenpäin, vaan jo alkuperäiset muotoilut laadittiin raamatuntutkijan ja ruotsin kielen ekspertin yhteistyönä, mikä on johtanut tuoreisiin ilmaisuihin.

2.1. Vanha testamentti

Vanhan testamentin kääntämisessä, josta käytiin vilkkaimmat keskustelut, on pohjana suurimmaksi osaksi *sama teksti* sekä vuoden 1917 käännöksessä että Bibel 2000:ssa. Joissakin kohdissa on

kuitenkin valittu poikkeava lukutapa. Vuoden 1917 käännös tyytyi kääntämään keskiajalta peräisin olevaa ns. *masoreettista tekstiä*, jota pitkään on pidetty normaalitekstinä. Mitään ei kuitenkaan voida sille, että tämä teksti on paikoitellen käsittämätön tai turmeltunut. Tällöin joudutaan antiikin aikaisten käännösten avulla tai tekemällä tekstiin pieniä korjauksia muodostamaan ymmärrettävä lukutapa. Joissakin tapauksissa täytyy yksinkertaisesti olettaa, mitä masoreettinen teksti tarkoittaa. Vuoden 1917 käännöstä laadittaessa harjoitettiin siis jonkin verran tekstikritiikkiä ilman, että tästä tehtiin lähemmin selkoa.

Komitea, joka laati mietinnön *Vanhan testamentin kääntäminen*, päätti, että jokaisessa kohdassa tulee kääntää *paras hepreankielinen teksti*. Useimmiten tämä on juuri masoreettinen teksti. Välillä on kuitenkin ollut pakko *rekonstruoida* käännettävä teksti käyttäen muita tekstilähteitä kuten Qumranin tekstejä ja Septuagintaa. Ellei tämä auta, on tehtävä ns. *konjektuura* eli oletamus, miten alkuperäisen tekstin on täytynyt kuulua. Näin on menetelty varovaisesti ja käyttäen vertailuaineistoa. Bibel 2000 on avoimesti ottanut kantaa tekstikriittisiin kysymyksiin ja ratkaissut ne parhaan ymmärryksen mukaan.

Tekstikriittistä menettelyä voidaan havainnollistaa kahdella esimerkillä. Masoreettinen teksti *Ps. 49:12* sisältää lukutavan *qirbam*, “deras inre” (heidän sisimpänsä), joka ei ole luonteva merkitys. Tämä näkyy vuoden 1917 käännöksestä, jonka on täytynyt kääntää käyttäen ilmaisua “De tänker” (He ajattelevat). Kahden kirjaimen vaihtaminen sanaksi *qibram*, “heidän hautansa”, tekee tulkinnallisen muutoksen tarpeettomaksi ja tuottaa luontevan käännöksen. Suomenkielisessä käännöksessä on tehty sama konjektuura ja

käännetty sanalla “hauta”.

Esimerkki vielä vaikuttavammasta konjektuurasta on *Ps. 2:11-12*. Tekstin monet piirteet viittaavat siihen, että masorettinen teksti tuskin on oikea: “Gläd er under bävan!” (Iloitkaa vavisten!) ja “Kyss sonen!” (Suudelkaa poikaa!) ja lisäksi jaejako rivin keskellä. Sana *bar* on tulkittu arameankielisen merkityksen mukaisesti “poika”. Tämä on kuitenkin täysin odottamatonta, koska heprean poikaa merkitsevä sana (*ben*) esiintyy jo jakeessa 7. Joidenkin konsonanttiryhmien järjestyksen vaihtamiseen perustuva konjektuura tuottaa käännettävissä olevan tekstin: “Tjäna Herren i fruktan, hylla honom i bävan!” (Palvelkaa Herraa pelolla, kunnioittakaa häntä vavisten; vrt. KR 1992 suomennos). Tämän konjektuurin esitti 1900-luvun alussa sveitsiläinen eksegeetti Alfred Bertholet. Se on luonteeltaan olettaus, mutta ratkaisee monta tekstin ongelmaa. Muun muassa tällä kohdalla on suomenkielinen käänнос tyytynyt masoreettiseen tekstiin.

Uuteen käännökseen liitettävissä huomautuksissa tullaan tekemään selkoa kaikista tekstikriittisistä ratkaisuista. Toistaiseksi on julkaistu vain koekäännöksiä, mutta lopullisen Bibel 2000 -laitoksen odotetaan olevan valmis viimeistään vuonna 2001. Tämä koskee myös alaviitteitä. Kirkolliskokous ei siis vielä ota kantaa kaikkiin selityksiin ja viitteisiin.

Kuten jokainen alkutekstin käänнос myös Bibel 2000 on ottanut kantaa yksittäisten sanojen ja rakenteiden tulkintaan ja merkitykseen. Jollekin sanalle on usein annettu sama merkitys sekä vanhoissa että uusissa sanakirjoissa, sekä vuoden 1917 raamatunkäännöksessä ja Bibel 2000:ssa. Joissakin kohdin on löydetty sanalle aivan uusi

sisältö. Näin on esim. 1. Sam. 17:6, jossa kerrotaan Goljatin taistelussaan Daavidin kanssa kantaneen *kidon*. Sana käännettiin vuoden 1917 Raamatussa “lans” (keihäs). Qumranin tekstien sotakäärössä on kuitenkin kuvaus aseesta, joka näyttää olleen lyhyt sapeli, ei peitsi eikä pitkä keihäs. Niinpä Bibel 2000 kääntää “bronssabel”.

Kolmessa kohdassa, 2. Moos. 23:28; 5. Moos. 7:20 ja Joos. 24:12, esiintyy heprean sana (*zir'ah*), jonka vuoden 1917 Raamattu kääntää “getingar” (ampiaisia). Tämä vaikuttaa vähän erikoiselta asiayhteydessä, jossa on puhe vihollisen kokemasta “pelosta”. Vastaavan arabiankielisen ilmaisun avulla on kuitenkin oletettu, että sanan merkitys voisi olla “modlöshet” (masennus), mikä sopii hyvin asiayhteyteen. Huomattakoon, että kyseisissä kohdissa ei vastaavaa uutta kääntämistapaa ole noudatettu suomenkielisessä käännöksessä, jossa puhutaan “herhiläisparvista”.

Laulujen laulu 2:1 sisältää esimerkin sanasta, jonka merkitys ei ole selvinnyt. Heprean *chavatsalet* on kukka, mutta mikä? Ruusu tai lilja (*asfodelos*), krookus vai narsissi? Bibel 2000:ssa on päädytty ilmaisuun “villiruusu”, joka ainakin on parempi kuin vuoden 1917 käännöksen “pieni kukka”. Suomenkielinen käännös tyytyy yleiskäsitteeseen “kukka”.

Kun Bibel 2000:ssa esiintyy vuoden 1917 käännökseen verrattuna *uusi sana*, useimmiten on kysymyksessä uuden synonyymien tai vaihtoehdon valinta, ja suhteellisen harvoin on saatu uutta tietoa sanan merkitysisällöstä. Joskus “uusi” sana on itse asiassa niin vanha, että lukija tuskin tuntee sen merkitystä, esim. “oväld” (oikeus), joka käännöksessä rinnastuu sanaan “våld” (väkivalta).

Tällaisissa tapauksissa sananvalinta ei merkitse, että Bibel 2000 olisi 'muuttanut' vuoden 1917 käännöstä. On huomattava, että kysymyksessä on alkutekstin kääntäminen kokonaan uudestaan, ja tällöin sanavalinnat ja lauserakenteet muodostuvat välttämättä toisenlaisiksi. Tämä koskee sekä Vanhaa että Uutta testamenttia. Tässä yhteydessä on myös syytä huomata, että raamattukomitea ei ole samassa määrin kuin esim. vuoden 1917 Raamattu pyrkinyt sananmukaiseen käännökseen, vaan pyrkimyksenä on enemmänkin ollut sisällöllinen vastaavuus sekä tekstin alkuperäisen merkityksen välittäminen mahdollisimman autenttisenä. Tämä pyrkimys ns. dynaamiseen ekvivalenssiin oli keskeinen uuden suomenkielisen raamatunkäännöksen laadinnassa.

Bibel 2000 käyttää heprealaisista erisnimistä välillä muotoja, jotka eroavat suomenkielisestä vuoden 1992 kirkkoraamatusta. Bibel 2000:ssa on säilytetty tavallisimpien erisnimien perinteellinen kirjoitustapa kuten Abraham, Jakob, Absalom, Debora, kun taas b (vokaalin jälkeen nimen keskellä tai lopussa) on harvinaisemmissa erisnimissä ilmaistu v-kirjaimella heprealaisen ääntämyksen mukaisesti. Tämä koskee mm. nimiä Mefivoshet (2. Sam. 9:6), Siva (2. Sam. 9:2), Avia (2. Aik. 13:1), Achav (2. Kun. 1:1), rekavilaiset (Jer. 35:2) jne. Bibel 2000 on tässä asiassa valinnut kompromissin, jolla lähestytään alkutekstin nimimuotoja, mutta tutuimpien nimien osalta on tehty poikkeus. Suomalainen kirkkoraamattu puolestaan käyttää johdonmukaisesti b-kirjainta.

Tässä yhteydessä on myös syytä mainita tietoinen pyrkimys ottaa huomioon yleiskulttuurinen tarve tehdä oikeutta Raamatun eri kirjojen alkutekstien tyylieroille. Raamattukomitea on tavoitteidensa mukaisesti koettanut karttaa läpikäyvää juhlallista raamattutyöliä.

Tällainen piirre oli leimallista vuoden 1917 käännökselle. Sen sijaan on koetettu ottaa huomioon alkutekstin tyylierot, joten esimerkiksi lyhyt ja tiivis alkuteksti on ilmaistu samalla tavalla. Yleisen käsityksen mukaan tässä on erityisen hyvin onnistuttu Vanhan testamentin runollisissa osissa: Psalmit, Jobin kirja, Laulujen laulu. Mutta myös Saarnaajan ytimekäs tyyli tulee hyvin esiin: “Stor visdom, stor sorg. Mer kunskap, mer plåga” (Suuri viisaus, suuri suru. Enemmän tietoa, enemmän tuskaa.) (*Saarn. 1:18*; vrt. KR 1992). Myös proosatekstien osalta kirjallisuuden tuntijat ovat ilmaisseet, että Bibel 2000 on korkeaa tasoa erityisesti Vanhan Testamentin osalta.

2.2. Apokryfikirjat

Bibel 2000 eroaa sisällöltään vuoden 1917 käännöksestä siten, että apokryfikirjat on jälleen otettu mukaan. Tämä juutalainen kirjoituskokoelma ei tunnetusti sisälly heprealaiseen Raamattuun, mutta se sisältyi jo Septuaginta-nimiseen vanhimpaan käännökseen ja Hieronymus otti sen mukaan myös Vulgataan. Katolisessa kirkossa kokoelmalla on sama status kuin muullakin Raamatun kaanonilla. Ortodoksisessa kirkossa useimmat apokryfikirjat sisältyvät kaanoniin, mutta joidenkin osalta ollaan epävarmoja. Luther sisällytti ne käännökseensä, mutta sijoitti erilliseksi osaksi Vanhan ja Uuden testamentin väliin sekä lausui esipuheessaan, että ne eivät kuulu kaanoniin, “mutta ovat hyvät ja hyödylliset lukea”.

Ruotsi-Suomessa apokryfikirjat olivat suosittuja 1500- ja 1600-luvuilla, mitä osoittavat mm. useat Siirakin kirjasta otetut eripainokset. Pietistiset ja herrnhutilaiset herätykset aiheuttivat niiden jäämisen taka-alalle. Mikään kirkolliskokous ei kuitenkaan halunnut sulkea niitä pois Raamatusta. Britannian ja Ulkomaan Bibliaseuran 1800-luvulla julkaisemista raamattulaitoksista ne jäivät pois. Ruotsin Bibliaseuran raamattutyön tukemiselle oli asetettu ehdoksi apokryfikirjojen jättäminen pois. Raamattuja julkaistiin 1800-luvulla sekä apokryfikirjoilla varustettuna että ilman. Ne käännettiin uudestaan ja julkaistiin erillisenä v. 1923, ja ne sisältyivät myös muutamiin perheraamattuihin (1927, 1957).

Ruotsin raamattukomitean vuonna 1977 toimittaman ’markkinatutkimuksen’ perusteella apokryfikirjat päätettiin sisällyttää uuteen Raamattuun, ja niinpä ne ovat saaneet paikkansa samojen kansien välissä. Niiden periaatteellinen asema ei ole muuttunut.

Kuten ennenkin ne voivat olla käyttökelpoisia mm. eettisessä opetuksessa. Edellinen Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokous päätti tunnetusti ryhtyttäväksi toimenpiteisiin apokryfikirjojen uuden suomennoksen aikaansaamiseksi.

2.3. Uusi testamentti

Uuden testamentin kääntämisen lähtökohdat ovat aivan erilaiset kuin Vanhan testamentin. Kreikankielisiä käsikirjoitusversioita on olemassa n. 3000, ja niistä n. 50 sisältää koko Uuden testamentin. Käsikirjoitukset voivat jossain määrin poiketa toisistaan, joskaan erot eivät ole merkittäviä. Joka tapauksessa myös Uuden testamentin osalta on tapahtunut kehitystä sekä alkutekstin tuntemuksen että tieteellisten menetelmien osalta. Tutkimus on edistynyt erityisesti uusitestamentillisten sanojen ja käsitteiden tuntemuksessa, ja Uuden testamentin kielen ja sisällön juutalainen tausta voidaan ottaa huomioon entistä paremmin.

Raamattukomitea ei ole orjallisesti seurannut jotakin olemassa-olevista Uuden testamentin tekstilaitoksista. Jokaisessa yksittäisessä kohdassa on koetettu tekstikriittisen tarkastelun avulla tavoittaa alkuperäinen lukutapa. Tämä valikoiva menettely on yleisesti tunnettu ja käytössä nykyisessä raamatunkäännöstyössä. Tällaiseen esityöhön perustuvan, raamattukomitean tuottaman tekstin ja vuoden 1917 käännöksen erot ovat kuitenkin lopulta varsin merkityksettömiä Uuden testamentin keskeisen sanoman ymmärtämisen kannalta. Raamattukomitealla on useissa kohdissa ollut samanlaisia haasteita kuin suomenkielistä käännöstä laadittaessa. Esimerkkinä voidaan mainita keskeinen käsite *metanoein*, joka sananmukaisesti merkitsee

“mielen muuttamista” (*metanoein*). Suomalainen raamatunkäännöskomitea käytti käsitettä “mielenmuutos”, mutta kirkolliskokous teki kompromissin ja säilytti myös vanhan ilmaisun “parannus”, jota lähellä on vuoden 1917 ruotsinnoksen ilmausta “bättring”. *Metanoein* -sanan ymmärtämiseksi on otettava huomioon sanan käyttö Septuagintassa sekä Josefuksella ja Filonilla. Sana on usein synonyymi käsitteelle *epistrefein*, jonka hepreankielinen vastine on verbi *shub*, “kääntyä ympäri”. Sana *metanoein* viittaa siis keskeiseen teemaan profeettojen julistuksessa, kun he vaativat Israelia kääntymään takaisin tottelemattomasta vaelluksestaan Jumalasta pois päin. Kun Bibel 2000 esim. Matt. 4:17 käyttää sanontaa “omvänd er” (kääntykää), tätä voidaan pitää hyvin perusteltuna ja harkittuna käännöksenä.

Toinen esimerkki on jatkuva kielitieteellinen keskustelu, joka koskee Hepr. 5:7 kääntämistä. Vuoden 1917 käännöksessä sanotaan, että Kristus “blev bönhörd och tagen ur sin ångest” (Kristuksen rukous kuultiin ja hänet otettiin pois tuskastaan), mitä on vaikea yhdistää varsinkaan Getsemanen ja Golgatan tapahtumiin. Tunnettu eksegeetti Adolf von Harnack ehdotti ratkaisuksi konjektuuraa, johon sisältyi kieltosana *ouk* (ei). Ajatus olisi siis, että Kristuksen rukousta ei lainkaan kuultu ja sen tähden hänen oli käytävä kuolemaan. Kielitieteellinen tutkimus on kuitenkin syventänyt käsitystä kreikan sanasta *dia*, ja suomalaisen käännöksen tavoin Bibel 2000 lausuu selvästi, että Kristuksen rukous kuultiin “*därför att han böjde sig under Guds vilja*” (KR 1992: “...*koska hän taipui Jumalan tahtoon*”).

Bibel 2000 -käännöksen sisältyvä Uusi testamentti on ollut käytössä vuodesta 1981 alkaen, ja sitä voidaan nykyisin pitää vakiintuneena

tekstinä. Keskustelua on käyty sen kielellisistä tyyli- ja lause- ratkaisuksista, käytettävyydestä liturgiassa sekä kirjallisesta innoittavuudesta. Kuten sanottu, mm. myös Ruotsin kirkon kirkolliskokouksessa on esitetty toivomus Uuden testamentin -81 kielellisestä, teologisesta ja liturgisesta tarkistamisesta. Samoin on vaadittu selvempää kielellistä yhdenmukaisuutta Vanhan ja Uuden testamentin kesken. Piispainkokous yhtyy toivomuksiin tarkistusten tekemisestä lähitulevaisuudessa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokous ei voi tehdä tekstiin yksittäisiä muutoksia. Piispainkokouksen lähtökohtana on, että asiassa on vain kaksi vaihtoehtoa: Bibel 2000 -raamatunkäännöksen hyväksyminen sellaisenaan tai jättäminen hyväksymättä.

Käännöksen pyrkimyksellä selkeyteen ja ymmärrettävyyteen on kuitenkin kiistämättömiä etuja. NT-81 on osoittautunut hyvin ääneen luettavaksi kirkkotilassa sekä toiminut hyvin myös radiossa ja teatterissa. Esimerkkinä voidaan mainita, että näyttelijä Stina Ekbladin Luukkaan evankeliumin lausuntaesityksiä on arvostettu suuresti myös Suomessa. Kuulijat ovat äkkiä kokeneet, että vanhat raamatuntekstit puhuttelevat aivan uudella tuoreudella ja lähelle tulevasti. Erityisesti nuorelle polvelle Uusi testamentti -81 on kyennyt avaamaan Raamatun maailmaa ja sanomaa aivan uudella tavalla.

3. Keskustelu Bibel 2000 -käännöksestä suomenruotsalaisten keskuudessa

Bibel 2000 -käännöksen pääasiallisia käyttäjiä tulevat olemaan Suomen ruotsinkielinen väestö ja Porvoon hiippakunnan seura-

kunnat. Siksi sekä piispainkokouksen että kirkolliskokouksen on erityisen tarkoin otettava huomioon uuden raamatunkäännöksen vastaanotto. Voidaan sanoa liioittelematta, että keskustelu suomenruotsalaisella taholla on ollut sangen vilkasta.

Keskustelu juontaa jo vuodesta 1981, jolloin Ruotsin raamattukomitea julkaisi Uuden testamentin käännöksen. Väittelyä herätti yhtäältä käännöksen käyttämä kieli, jota pidettiin liian arkisena ja köyhänä, ja osittain tietyt käännösratkaisut. Koska NT-81 kuitenkin on melko tekstiuskollinen käännös, keskustelu jäi melko lyhytaikaiseksi, ja NT-81 näyttää nykyisin olevan melko yleisesti hyväksytty. Keskustelu virisi kuitenkin uudelleen, kun osa Vanhan testamentin koekäännöksestä ilmestyi. Erityisesti kertovat osat saivat kiitosta, kun taas arvostelu - aivan kuten Ruotsin kirkolliskokouksessakin - kohdistui pääasiassa Vanhan ja Uuden testamentin puutteelliseen yhteyteen sanavalinnoissa ja ilmaisutavoissa. Sen lisäksi on arvosteltu eräitä yksittäisiä Vanhan Testamentin käännösratkaisuja. Eniten keskustelua herättäneitä kohtia on mm. käännös "en gudsvind svepte fram över vattnet" (jumalallinen tuuli leijui veden yllä; 1. Moos. 1:2. Vrt. KR 1992: "Jumalan henki liikkui vetten yllä"). Ns. protoevankeliumissa 1. Moos. 3:15 on käytetty monikkomuotoja ("de skall trampa ... du skalla hugga dem ..." ; he ovat polkeva pääsi ... sinä olet iskevä heitä ...; vrt. KR 1992).

Raamattukomitean työhön kohdistuvaa kriittisyyttä ja epäilyjä ilmentää **Svenska Folkbibeln** -nimisen vaihtoehdoisen raamatunkäännöksen ilmestyminen Ruotsissa v. 1998. Svenska Folkbibelnin voidaan sanoa olevan vuoden 1917 käännöksen varovaista tarkistamista ja modernisointia. Nimiölehden esittelytekstin mukaan Vanha testamentti on "osittain käännetty uudestaan alkutekstistä,

osittain vuoden 1917 käännöksen tarkistus”, kun taas Uuden testamentin sanotaan olevan “uusi käännös”. Svenska Folkbibelnin Uuden testamentin tekstin luettuaan voi kuitenkin havaita, että sekin sananvalinnoissaan ja ilmaisuissaan suuressa määrin seuraa vuoden 1917 käännöstä ja on siis myös Uuden testamentin osalta vuoden 1917 käännöksen nykyaikaistettu versio. Piispa Erik Vikström selosti kirjeellään kirkkohallitukselle 23.9.1999 myös Svenska Folkbibelnin ilmestymistä sekä esitti käsityksensä, että tämän käännöksen käytön salliminen Bibel 2000:n rinnalla edistäisi kristillistä sopua kirkossamme. Kun asiaa valmisteltiin kirkkohallituksessa ei kuitenkaan ryhdytty lähempiin selvityksiin tai valmistaviin toimenpiteisiin Svenska Folkbibelnin osalta. Kirkkohallituksen esitys nro 20/1999 koski ainoastaan Bibel 2000 -käännöstä.

Asia on kuitenkin jatkuvasti ollut esillä suomenruotsalaisella taholla. Porvoon hiippakunnan hiippakuntakokoukselle maaliskuussa 2000 tehtiin kolme rovastikunta-aloitetta, joissa esitettiin, että Svenska Folkbibelnä voitaisiin käyttää Bibel 2000:n rinnalla jumalanpalveluksissa, toimituksissa ja muissa seurakunnan tilaisuuksissa. Myös Nuorten Kirkkopäivät (Ungdomens Kyrkodagar) pyysi tammikuussa 2000 hiippakuntaneuvoston toimenpiteitä, jotta Svenska Folkbibeln saisi Bibel 2000:n rinnalla virallisen aseman kirkossamme. Porvoon hiippakunnan hiippakuntakokous päätti kuitenkin, ettei asiaa tässä vaiheessa esitetä kirkolliskokoukselle. Sen sijaan hiippakuntakokous lähetti aloitteet tuomiokapitulille suosittaen, että “tuomiokapituli harkitsisi, millä tavoin Svenska Folkbibeln sopivalla tavalla voisi olla käytössä seurakuntien toiminnassa” (Porvoon hiippakunnan hiippakuntakokouksen 2000 pöytäkirja, 3.6.2.).

Svenska Folkbibeln tuli uudelleen esille toukokuun 2000 kirkolliskokouksessa edustaja-aloitteen nro 14/2000 pohjalta. Aloitteen allekirjoittaneet kolme Porvoon hiippakunnan kirkolliskokousedustajaa toteavat, että Svenska Folkbibeln monessa suhteessa on lähempänä vuoden 1992 raamatunsuomennosta kuin Bibel 2000. He viittaavat edellä mainittuihin rovastikunta-aloitteisiin ja Nuorten Kirkkopäivien kannanottoon sekä esittävät, että Svenska Folkbibelnin käyttö tulisi sallia väliaikaisesti jumalanpalveluksissa, toimituksissa ja muissa seurakunnan tilaisuuksissa ja että tuomiokapitulin tulisi selvittää Folkbibelnin jakelua ja käyttöä ruotsinkielisen hiippakunnan seurakunnissa.

Kirkolliskokous käsitteli asian johdosta käsikirjavaliokunnan mietinnön nro 1/2000, jonka mukaan edustaja-aloite nro 14/2000 tulisi lähettää piispainkokoukselle huomioon otettavaksi tehtäessä esitystä kirkkomme ruotsinkielisestä raamatunkäännöksestä. Piispainkokouksen tulisi harkita asiaa sekä ottaa kantaa, onko tarkoituksenmukaista ottaa kirkossamme käyttöön kaksi uutta, virallista ruotsinkielistä raamatunkäännöstä, vaikka toinen niistä hyväksyttäisiinkin tässä vaiheessa vain väliaikaisesti käytettäväksi. Sen sijaan kirkolliskokous voi kirkollisia kirjoja koskevaan vanhaan käytäntöön liittyen kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 1 kohdan perusteella määrätä, että myös vuoden 1917 Raamattua voidaan käyttää julistuksessa ja opetuksessa. Koska vanha käännös on yli 80 vuotta ollut virallinen kirkkoraamattu, sen asemaa ei tarvitse puolustaa eikä perustella, ja voidaan todeta, että vuoden 1917 Raamattu samoin kuin Svenska Folkbibeln ja vuoden 1992 raamatunsuomennos pitäytyvät masoreettisen tekstin perinteellisempiin käännöksiin monissa niissä kohdissa, joissa Bibel 2000 on herättänyt arvostelua. Tällaisia ovat mm. aikaisemmin

mainitut 1. Moos. 1:2 ja 1. Moos. 3:15 ym. raamatunkohdat. Tämä tapainen kirkolliskokouksen päätös ehkäisisi sellaisen kärjistyneen konfliktitilanteen, jonka välttämiseen pyritään sekä edustajaaloitteessa nro 14/2000 että piispa Erik Vikströmin edellä mainitussa esityksessä kirkkohallitukselle.

Jotta Svenska Folkbibelnä voitaisiin käyttää suomenruotsalaisessa kirkollisessa elämässä, piispainkokouksen pitäisi omaksua Porvoon hiippakunnan hiippakuntakokouksen edellä mainittu ajatus menettelytavaksi, jonka mukaan tuomiokapituli päättäisi, miten Svenska Folkbibeln parhaiten soveltuisi käytettäväksi seurakuntien toiminnassa. Koska kirkkojärjestyksen 19 luvun 1 §:ssä on tuomiokapitulille annettu tehtäväksi “valvoa jumalanpalvelusten, sakramenttien ja muiden kirkollisten toimitusten oikeaa hoitamista, opin puhtautta ja seurakuntien hallintoa sekä pappien ja seurakuntien muiden viranhaltijoiden virkatoimia ja elämää”, olisi luonnollista, että tuomiokapituli myös antaisi pastoraalisia neuvoja ja ohjeita erilaisten raamatunkäännösten käyttämisestä seurakuntien toiminnassa.

4. Piispainkokouksen tarkastelua ja esitys

Piispainkokous yhtyy asettamansa työryhmän käsitykseen, että Bibel 2000:n ilmestyminen on koko Pohjolassa tärkeä ja historiallinen merkkitapaus sekä kirkollisessa että kulttuurielämässä. Se tulee olemaan Raamatun ruotsinkielinen normaalikäänös, joka pitkän aikaa vaikuttaa sekä uskonnolliseen että kulttuurielämään ja pitkällä aikavälillä jättää jälkensä myös ruotsin kieleen.

Bibel 2000 on alkavaa uutta vuosisataa varten laadittu käänös, ja uuden suomenkielisen käänöksen tavoin se täyttää korkeat tieteelliset ja kirjalliset vaatimukset. Kuten jokainen raamatunkäänös se on tietysti oman aikansa tuote. Monista yksityiskohdista voidaan hyvällä syyllä keskustella ja niitä kritikoida, mutta yleisesti ottaen Bibel 2000:n ansiot ovat piispainkokouksen työryhmän mukaan kiistattomat, ja kirkollamme on täysi syy ottaa Bibel 2000 viralliseen ja yleiseen käyttöön.

Sekä Svenska Folkbibeln että vuoden 1917 käänös ovat tunnetusti käytössä jumalanpalveluksissa ja toimituksissa, ja juuri siksi on tärkeää korostaa, että on vain yksi virallinen raamatunkäänös.

Piispainkokouksen käsitys on, että vaihtoehtoisten käänösten käyttäminen rikastuttaa seurakuntaelämää. Svenska Folkbibeln voi olla käytössä muissa seurakunnallisissa yhteyksissä kuin jumalanpalveluksissa ja kirkollisissa toimituksissa.

Piispainkokous toteaa kuitenkin, että se itse pääasiassa voi yhtyä Bibel 2000 -työryhmän mietintöön. Piispainkokouksen mielestä ei ole realistisia mahdollisuuksia sallia Svenska Folkbibelnin

väliaikaista käyttöä jumalanpalveluksissa ja toimituksissa. Väliaikainen lupa edellyttäisi perusteellista selvitystä, täyttääkö Svenska Folkbibeln kaikin osin viralliselle raamatunkäännökselle asetettavat vaatimukset. Tämä merkitsisi tässä vaiheessa, että evankeliumikirjaa ei saataisi valmiiksi ennen tällaisen selvityksen tekemistä.

Uuden raamatunkäännöksen hyväksyminen merkitsee, että aikaisemmillä raamatunkäännöksillä ei enää ole virallista asemaa. Piispainkokouksen työryhmän esitys, että vuoden 1917 käännöstä voitaisiin erillisen päätöksen perusteella edelleenkin käyttää, antaisi seurakuntien kirkkoneuvostoille mahdollisuuden kirkkolain 10 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti päättää edelleen käyttää vuoden 1917 käännöstä. Piispainkokous ei yhdy tältä osin työryhmän esitykseen, vaan esittää, että ainoastaan Bibel 2000 hyväksytään viralliseksi ruotsinkieliseksi raamatunkäännökseksi Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Piispainkokous esittää kunnioittavasti, että

kirkolliskokous kirkkolain 20 luvun 7 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti hyväksyisi Bibel 2000 -nimisen ruotsinkielisen raamatunkäännöksen käyttöön Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa.

Vaasassa 13 päivänä syyskuuta 2000

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Piispainkokouksen sihteeri

Hannu Juntunen

22 §

Piispainkokouksen istunnon päättäminen

Piispainkokouksen istunnon asioiden tultua käsitellyiksi *arkkipiispa Jukka Paarma* kiitti kaikkia hyvähenkisestä ja rakentavasta kokouksesta. Esityslistalla ei ole ollut monia asioita, mutta ne ovat olleet keskeisiä ja perehtymistä vaativia. Piispainkokouksen jäsenet ovat jaksaneet lyhyessä ajassa perehtyä asioihin. *Arkkipiispa* kiitti uutta valmistusvaliokuntaa, joka on antanut “työnäytteensä” kiitettävällä tavalla, sekä sihteeriä ja muita avustajia.

Arkkipiispa Paarma totesi, että piispa *Olavi Rimpiläinen* osallistui ilmeisesti viimeistä kertaa istuntoon piispainkokouksen jäsenenä. 20 vuoden aikana hän lienee osallistunut yli 40 kertaa piispainkokouksen istuntoon. *Rimpiläinen* on opittu tuntemaan asiantuntevana ja pitkäjännitteisenä piispainkokouksen jäsenenä, jonka asiantuntemusta on varsinkin viime aikoina tarvittu jumalanpalvelusta, liturgiaa ja kirkon traditiota koskevissa asioissa. Hänen oma persoonallinen olemuksensa on tuonut leppoisuutta ja huumoria sekä virallisiin että epävirallisiin yhdessäolon tilanteisiin ja vahvistanut yhdessä toimimisen ja eri tavoin ajattelevien ymmärtämisen henkeä. Piispainkokouksen puolesta *arkkipiispa Paarma* kiitti *Olavi Rimpiläistä* ja

toivotti Jumalan runsasta siunausta.

Piispa Olavi Rimpiläinen kiitti arkkipiispaa lämpimistä sanoista ja koko piispainkokousta yhteisistä vuosista. “Elekee muistella pahalla.”

Valmistusvaliokunnan puheenjohtaja *piispa Wille Riekinen* kiitti piispainkokouksen puheenjohtajaa, joka on toiminut sekä lämmöllä että päättäväisesti ja vienyt viisaasti kokousta eteenpäin.

Arkkipiispa Jukka Paarma johti yhteisen puolipäivärükouksen (ad sextam) ja julisti istunnon päättyneeksi klo 12.55.

Vakuudeksi

Hannu Juntunen

Pöytäkirja tarkistettu ja hyväksytty

Seppo Häkkinen

Lars Junell